AURELIA BĂNDILĂ CONSTANTIN RUSU

HANDICAP și READAPTARE

DICȚIONAR SELECTIV

- Psihopedagogie specială
- Defectologie medico-socială

EDITURA PRO HUMANITATE
București – 1999

376(038)
B22

AURELIA BĂNDILĂ CONSTANTIN RUSU

HANDICAP şi READAPTARE
DICŢIONAR SELECTIV

- Psihopedagogie specială
- Defectologie medico-socială

BŞ UPS «I. CREANGĂ»
nr. DE INV. 537192

EDITURA PRO HUMANITATE
Bucureşti – 1999

Lucrarea a fost elaborată la comanda
SECRETARIATULUI DE STAT PENTRU PERSOANELE CU HANDICAP, ÎN CADRUL INSTITUTULUI NAȚIONAL DE STUDII ȘI STRATEGII PRIVIND PROBLEMELE PERSOANELOR CU HANDICAP

Coordonatori:
- Dr. Gabriela Popescu
- Dr. Ovidiu Pleșa

Referent de specialitate:
- Prof. dr. Nicolae Sacaliș

Editor:
Prof. dr. CONSTANTIN RUSU
Tehnoredactare computerizată:
MIHAI DĂBULEANU
Imprimat la Tipografia **SEMNE '94**

Toate drepturile sunt rezervate
EDITURII PRO HUMANITATE ȘI
INSTITUTULUI NAȚIONAL DE STUDII
ȘI STRATEGII PRIVIND PROBLEMELE
PERSOANELOR CU HANDICAP

Abandonic

(Fr.: *Abandonique;* Engl.: *Abandonic.*)

O persoană, de obicei un copil, care suferă de "abandonism" sau o persoană care prezintă tulburări de ordin depresiv, legate de un abandon real. (V. **Abandonism**)

Abandonism

(Engl.: *Abandonment complex;*)

Stare psihoafectivă de insecuritate permanentă, legată de teama iraţională de a fi abandonat de către părinţi sau de cei apropiaţi, fără raport cu o situaţie reală de abandon.

Abulic

(Fr.: *Aboulique*; Germ.: *Willenlos*; It.: *Abulico*)

Persoană atinsă de abulie. (V. **Abulie**).

Abulie

(Fr.: *Aboulie;* Engl.: *Abulia;* Germ.: *Willenslähmung, Abulie;* It.: *Abulia;* Sp.: *Abulia.*)

Diminuarea sau lipsa voinţei.

Incapacitatea unui subiect de a acţiona în plan mental sau practic.

În *abulia generalizată* este prezentă atât componenta intelectuală cât şi cea motrică. Poate fi de natură constituţională, (la subiecţi apatici, pasivi, inerţi sub raport intelectual) dar apare şi în anumite psihopatii (psihastenie, schizofrenie).

Constituie un indiciu constant în stările depresive, punându-se în evidenţă şi în sindroamele de inhibiţie emoţională (V. **Apraxie**).

Acalculie

(Fr.: *Acalculie;* Engl.: *Acalculia;* Germ.: *Akalkulie;* Sp.: *Acalculia.*)

Incapacitatea unei persoane dezvoltate normal sub raport

mental şi cultural, de a recunoaşte, reproduce şi utiliza simboluri numerice, în operaţiile de calcul matematic. Are la bază o leziune cerebrală. Însoţeşte agnozia degetelor (V. **Agnozie; Discalculie**).

Accesibilitate

(Fr.: *Accesibilitée;* Engl.: *Accesibility;* Germ.: *Zugänglichkeit;* It.: *Accesibilità*)

Concept de bază din perspectiva politicilor în favoarea persoanelor cu handicap.

Desemnează "procesul prin care sistemul general al societăţii - mediul fizic şi sociocultural: locuinţa şi transporturile, activităţile educaţionale, recreative şi sportive, oportunităţile pentru încadrarea în muncă - oferă şanse egale de acces tuturor persoanelor, fie ele handicapate sau nu". (Pogramul Mondial de Acţiune privind Persoanele Handicapate, adoptat de ONU, 3 decembrie 1982).

Accident

(Fr.: *Accident;* Engl.: *Injury;* Germ.: *Sunfälle;* It.: *Accidente;* Sp.: *Accidente*)

Eveniment fortuit care întrerupe cursul normal al evenimentelor şi poate antrena lezarea corporală sau chiar moartea unor indivizi.

În m e d i c i n ă: fenomen neaşteptat care survine în cursul unei boli.

Accident de muncă

(Fr.: *Accident de travail;* It.: *Infortuno sul lavoro*)

Eveniment imprevizibil care survine în timpul şi cu ocazia muncii şi provoacă o lezionare sau o tulburare funcţională permanentă sau temporară. (V. **Accident**).

Achiziţie şcolară

(Fr.:*Aquisition scolaire;* Engl.: *School purchase;* Germ.: *Schulkenntnisse;* It.: *Acquisto scolatico;* Sp.: *Adquisición escolar.*)

În p e d a g o g i e, cunoştinţă care completează noţiunile deja asimilate de elev, pe baza unei programe şcolare.

Nivelul achiziţiilor şcolare depinde pe de o parte, de gradul de adaptare al elevului la mediul şi stilul de lucru din şcoală (V. **Inadaptare şcolară**), iar pe de altă parte, de coeficientul de adecvare al procesului didactic la cerinţele individuale ale elevului (V. **Pedagogie specială; Individualizare**).

Acomodare

(Fr.: *Accomodation;* Engl: *Accommodation;* Germ.: *Anpassung, Accomodation;* It.: *Accomodazione;* Sp.: *Acomodaciòn.*)

În p s i h o l o g i e: termen introdus de J. PIAGET (1935) pentru a defini procesul modificării de către subiect a schemelor sale anterioare de activitate, în vederea adaptării la noile condiţii de mediu (V. **Adaptare**). *Acomodarea* este într-o relaţie complementară continuă cu *asimilarea*, cea de a doua componentă a adaptării (V. **Adaptare, Asimilare**).

În f i z i o l o g i e - denumeşte mecanismele de adaptare ale ochiului în raport cu distanţa şi luminozitatea, pentru a asigura claritatea percepţiei vizuale.

Acorie

(Fr.: *Acorie.*)

Absenţa congenitală a irisului şi deci a pupilei, componentă indispensabilă vederii.

Acromatopsie

(Fr.: *Achromatopsie;* Engl.: *Achromatopsy, Achromatism;* Germ.: *Farbenblindheit;* It.: *Acromatico;* Sp.: *Acromatismo.*)

Alterarea capacităţii de percepţie a culorilor, retina furnizând senzaţii ce includ doar albul, negrul şi nuanţele intermediare. Este cel mai adesea parţială, afectând doar una sau câteva culori.

Activitate

(Fr.: *Activité;* Engl.: *Activity;* Germ.: *Aktivität;* It.: *Attivita;* Sp.: *Actividad.*)

1. Capacitatea de a acţiona în conformitate cu un scop şi exercitarea acestei capacităţi.

2. În p s i h o l o g i e: reprezintă una dintre cele trei laturi fundamentale ale vieţii psihice alături de cea afectivă şi cea cognitivă.

3. În p e d a g o g i e: ansamblu de acţiuni subordonate unui scop educaţional, desfăşurate în clasă sau în afara clasei, sub îndrumarea directă a unui cadru didactic.

Activitate generală

(Fr.: *Activité générale;* Engl.: *General Activity;* Germ.: *Allgemeine Aktivität;* It.: *Attivita;* Sp.: *Actividad.*)

În p s i h o l o g i e: ansamblul manifestărilor psihomotrice ale individului, caracterizate prin *intensitate* (stenie, hyper-, hypo-, astenie), *tonalitate* (euforică sau depresivă), *evoluţie* (intermitentă, ciclică, paroxistică, permanentă, tranzitorie), *eficienţă* (coerentă, dezordonată, dispersată, incoerentă, discordantă).

Activitate socio-eductivă

(Fr.: *Activité socio-éducative;* Engl.: *Socio-educative activity;* Germ.: *Aktivität;* It.: *Attivita socio educazionale;* Sp.: *Actividad socio educaciona.*)

Acţiuni formative propuse adolescenţilor şi adulţilor în cadrul educaţiei populare. Sunt practicate în grup, la iniţiativa şi sub îndrumarea unor animatori, în cadrul asociaţiilor sau a organizaţiilor subordonate Ministerului Tineretului şi Sportului şi Ministerului Educaţiei Naţionale. Acoperă specialităţi diverse: manuale, artistice, teatrale, tehnice etc. (V. **Animator; Animaţie socio-educativă**)

Activitate practică

(Fr.: *Activité pratique;* Engl.: *Activity;* Germ.: *Aktivität;* It.: *Attivita;* Sp.: *Actividad.*)

În p s i h o l o g i e: activitate concretă care presupune menţinerea contactului eficient cu mediul. Este afectată în toate cazurile de tulburare sau deteriorare a conştienţei, în leziunile la nivelul encefalului (intoxicaţii, traumatisme) sau în apraxie (V. **Apraxie**). La tineri, are o mare valoare prognostică în schizofrenie.

Activităţi dirijate

Fr.: *Activités dirigés;* Engl.: *Behave activity;* It.: *Attivita condotto;* Sp.: *Actividad dirigido.*)

Ansamblu de acţiuni propuse şi coordonate de educator pentru a răspunde unui obiectiv educaţional. Pot avea loc în clasă sau în afara clasei.

Activităţi educative

(Fr.: *Activités éducatives;* Engl.: *Educative activity;* It.: *Attivita educativa;* Sp.: *Actividad educativo.*)

În p e d a g o g i e: acţiuni instructiv-educative propuse copilului de un educator (V. **Activităţi dirijate**) sau alese de copil (V. **Activităţi libere**).

Activităţi libere

(Fr.: *Activités libres;* Engl.: *Free activities;* It.: *Attivita libera;* Sp.: *Actividad libre*)

În p e d a g o g i e, activităţi alese de copil, desfăşurate în cadrul şcolar sau extraşcolar (în general, activităţi de joc, lucru manual, desen ş.a.).

Sunt importante atât în educarea copiilor normali, cât şi a celor cu tulburări comportamentale sau a deficienţilor mental.

Activităţi preşcolare

(Fr.: *Activités préscolaires;* Engl.: *Infant activities;* Germ.: *Vorschultätigkeiten;* It.: *Attivita del bambino;* Sp.: *Actividades pre-escolares*)

În p e d a g o g i e: activităţi propuse copilului înainte de vârsta şcolarităţii, într-un cadru instituţional.

Aceste activităţi au ca scop dezvoltarea copilului sub aspect psihomotor, senzorial şi intelectual şi pregătirea sa pentru asimilarea materiilor şcolare.

Constau în exerciţii de dezvoltare a vorbirii, exerciţii senzoriale (bazate de obicei pe jocuri didactice), exerciţii fizice generale şi de gimnastică ritmică, lucru manual, pictură, modelaj, cântec şi muzică.

Se realizează:

1. pentru copiii normali, în şcoli maternale sau în grădiniţe.

2. pentru deficienţi, în grădiniţe speciale sau în instituţii medico-pedagogice, centre de zi ş.a.

Acţiune

(Fr.: *Action;* Engl.: *Action;* Germ.: *Tat, Handlung;* It.: *Azione;* Sp.: *Acción*)

1. Operaţiune sau act conştient sau inconştient, realizat de un individ, fie în mod spontan, fie ca reacţie la un stimul extern.

2. Influenţă exercitată de un subiect asupra altuia.

3. Cooperarea organizată şi sistematică a mai multor indivizi sau chiar a unei comunităţi în vederea realizării unui scop comun (ex. acţiune sanitară, socială, de prevenţie etc.)

4. Exercitarea unui drept al individului sau al colectivităţii (ex. acţiune juridică, acţiune civilă, administrativă, publică etc.).

Acţiune instituţională

(Fr.: *Action institutionelle.*)

Acţiune susţinută în cadrul structurilor medico-sociale şi social-educative, publice sau private, destinate în general asistării copilului cu dificultăţi adaptative.

Acţiune socială

(Fr.: *Action sociale, politique sociale*)

Juxtapunere de acte menite să asigure satisfacerea anumitor cerinţe individuale, familiale sau comunitare.

Acţiunea socială are la bază o concepţie mai mult sau mai puţin clară asupra ideii de echitate socială, şi un model privind nivelul de viaţă al individului şi al familiei sale.

Când aceste acţiuni beneficiază de coordonare, de generalizare, pe o arie geografică mai mică sau mai mare şi apelează la servicii specializate, ele se constituie în *servicii sociale* (V. **Servicii sociale**).

Asistenţa substitutivă, preventivă, compensatorie şi curativă sau recuperatorie (de orientare, salvare, protecţie, tratament) sunt tot atâtea forme de acţiune socială.

În condiţiile actuale, sarcinile acţiunii sociale presupun:

- protejarea familiei;
- prevenţia globală a fenomenelor de inadaptare;
- educarea şi readaptarea socială a handicapaţilor şi inadaptaţilor, evitându-se segregarea acestora;

- protecţia socială a minorilor, adulţilor sau grupurilor defavorizate, care necesită susţinere materială, psihologică şi educaţională etc.

Acţiunea socială poate fi exercitată de :

- persoane juridice publice;
- persoane juridice private;
- persoane fizice ce îndeplinesc condiţiile cerute de reglementările în vigoare;
- voluntari (V. **Acţiune socială voluntară; Voluntariat**).

Acţiune socială voluntară

(Fr.: *Action sociale volontaire.*)

Intervenţia dezinteresată a unor cetăţeni, individual sau grupaţi în asociaţii, fundaţii etc. în rezolvarea unor cerinţe sociale, educative şi culturale ale comunităţii.

(V. **Acţiune socială; Organizaţii nonguvernamentale**)

Acuitate auditivă

(Fr.: *Acuitée auditive;* Engl.: *Auditory acuity;* Germ.: *Hörschärfe;* It.: *Acuità auditiva;* Sp.: *Acuidad auditiva.*)

Sensibilitatea auzului la o anumită frecvenţă a sunetului, în condiţii determinate.

Acuitate senzorială

(Fr.: *Acuité sensorielle;* Engl.: *Acuteness;* Germ.: *Schärfe, Sinnesschärfe;* It.: *Acutezza;* Sp.: *Acuidad.*)

Fineţea sensibilităţii discriminatorii a unui organ senzorial.

Capacitatea de a percepe stimuli de o mai mare sau mai mică intensitate sau de a diferenţia două percepţii apropiate (în spaţiu sau sub aspectul calităţii).

Acuitate vizuală

(Fr.: *Acuité visuelle;* Engl.: *Visual acuity;* Germ.: *Sehschärfe;* It.: *Acuità visiva;* Sp.: *Acuidad visual.*)

Puterea de sesizare a ochiului, exprimată prin distanţa unghiului dintre două puncte, cele mai apropiate pe care le poate distinge.

Acumetrie

(Fr.: *Acoumétrie;* Germ.: *Hörschärferprüfung*)

Metodă de studiu şi de măsurare a acuităţii auditive a unui subiect, sub aspect cantitativ (intensitatea sunetului) şi calitativ (înălţimea sunetului). (V. **Audiometrie**)

Acumetru

(Engl.: *Audiometer;* Germ.: *Audiometer;* It.: *Audiometro*)

Instrument de măsurare a acuităţii auditive (V. **Audiometrie**).

Acut

(Fr.: *Aigu;* Engl.: *Acute;* Germ.: *Akut;*

It.: *Acuta;* Sp.: *Agudo.*)

Termen medical denumind o manifestare de scurtă durată şi în general intensă, a unui fenomen sau a unei stări de boală. (V. **Boală; Maladie**)

Adaptabilitate

(Fr.: *Adaptabilité;* Engl.: *Adaptability;* Germ.: *Anpassungsfähigkeit;* It.: *Adaptabilità*)

Capacitatea de a se adapta. Este proprie materiei vii (V. **Adaptare**)

Adaptare

(It.: Adattamento; Sp.: *Adaptación.*)

1. Acţiune sau 2. rezultat al unei acţiuni, prin care individul devine compatibil cu mediul. În sensul 1, este un proces perpetuu, propriu vieţii. Procesul de adaptare comportă pe de o parte *plasticitate* (capacitatea de schimbare pentru a exista şi evolua) şi *fixitate* (capacitatea de a se menţine într-un anumit echilibru, în ciuda variaţiei condiţiilor de mediu). Noţiunea interesează discipline foarte diverse: biologie, fiziologie, psihologie, sociologie, etnologice etc.

3. În b i o l o g i e: ansamblul reacţiilor prin care un individ îşi modifică structura sau comportamentul, pentru a răspunde într-un mod adecvat la condiţiile determinate de mediu.

4. În p s i h o l o g i e, capacitatea de a răspunde stimulărilor mediului printr-o conduită psihică. Depinde de personalitatea subiectului, de evoluţia, de plasticitatea sa adaptativă (etnică sau personală) de mediul actual şi de mediul în care s-a dezvoltat anterior etc.

Tipuri de adaptare:

a. Adaptarea prin *asimilarea* mediului: acţiunea exercitată de subiect asupra mediului pentru a-l subordona cerinţelor proprii (V. **Asimilare**);

b. Adaptarea prin *acomodare*: modificarea de către subiect a schemelor anterioare proprii de activitate (mentală sau comportamentală) pentru a răspunde cerinţelor de mediu (V. **Acomodare**). Cel mai adesea, mecanismul adaptării e mixt, combinând asimilarea şi adaptarea în diferite proporţii.

c. Adaptarea prin *deplasare* sau *substituţie*, de fapt, o falsă adaptare, realizată cel mai adesea prin substituirea mecanismelor de adaptare cu scheme de conduită de un nivel inferior, cu o eficacitate practică slabă. Mai rar, substituirea poate antrena un nivel superior (o reacţie comportamentală), în acest caz fiind vorba de un proces de *sublimare.*

Adaptarea individului este dinamică şi perpetuă. O serie întreagă de mecanisme conduc la realizarea procesului de adap-

tare:

- *maturaţia* - ansamblul fenomenelor bio-psiho-sociale care permit atingerea maturităţii; (V. **Maturaţie; Maturitate**)

- *integrarea* - procesul prin care diversele funcţii bio-psihice contribuie la formarea şi situarea individului în mediul său ambiant; (V. **Integrare**)

- *autonomia* - evoluţia primelor două procese la un nivel, care permite subiectului să-şi cucerească un anumit grad de libertate şi securitate; (V. **Autonomie**)

- *adaptarea propriu-zisă* - care implică în plan bio-psihologic, asimilarea şi crearea unor cerinţe funcţionale din ce în ce mai complexe de utilizare a potenţialului individual, în raport cu factorii de mediu.

- *asemănarea* - identificarea cu un nivel de dezvoltare socială, cu un cadrul social şi un timp social determinat.

5. În p e d a g o g i e, modificarea unei programe, metode sau discipline de studiu, pentru a corespunde într-o mai mare măsură cerinţelor psiho-educative ale elevului sau ale grupului de elevi.

Adaptare tactilă

(Fr.: *Adaptation tactile;* Engl.: *Tactile adaptation;* Sp.: *Adaptación táctil.*)

Adaptarea materialului tactil pentru a putea fi utilizat de nevăzători. Prin extensie: metodă pentru dezvoltarea acuităţii tactile la orbi. (V. **Acuitate senzorială**)

A. D. N.

Acidul dezoxiribonucleic. Acid nucleic de o importanţă biologică fundamentală deoarece intră în componenţa cromozomilor, consideraţi a fi agenţii transmiterii caracterelor ereditare (V. **Cromozom**).

Adopţie

(Fr.:*Adoption;* Engl.:*Adoption;* It.: *Adozione;* Sp.: *Adopción.*)

Hotărâre judecătorească prin care un individ beneficiază de o nouă filiaţie, numită "filiaţie adoptivă", diferită de cea legitimă sau naturală dobândită la naştere, precum şi de raporturi de drept de paternitate cu persoana care îl adoptă. (V. **Filiaţie**)

Codul civil distinge două tipuri de adopţie: *adopţia deplină* şi *adopţia simplă.* Adopţia deplină conferă copilului o filiaţie care se substituie filiaţiei sale de origine: cel adoptat încetează de a mai aparţine familiei sale de sânge; el preia numele adoptatorului şi are în familia acestuia aceleaşi obligaţii ca un copil legitim. Adopţia este pronunţată, după instruirea şi plasamentul provizoriu al copilului, de către un complet de judecată al unui

tribunal de instanţă superioară.

Adopţia simplă este o formă de adopţie mai rară, care menţine legăturile copilului cu familia sa de origine. Copilul îşi păstrează, în această situaţie, toate drepturile, mai ales cele ereditare. Adopţia simplă conferă adoptatului numele adoptatorului ca un adaos la numele său. Această formă de adopţie este revocabilă, după cum este posibilă transformarea ei în adopţie deplină, pe parcursul întregului minorat al copilului.

Afazic

(Fr.: *Aphasique;* Engl.: *Aphasic;* Germ.: *Aphasisch;* It.: *Afasico;* Sp.: *Afásico*)

Persoană atinsă de afazie. (V. **Afazie**)

Afazie

(Fr.: *Aphasie;* Engl.: *Aphasia;* Germ.: *Aphasie;* It.: *Afasia;* Sp.: *Afasia.*)

Tulburare gravă a mecanismelor de înţelegere şi utilizare a limbajului oral sau scris. Nu are la bază afecţiuni ale sistemelor periferice (senzorial sau motor) şi nici deficienţe de natură mentală, fiind cauzată de leziuni cerebrale, cel mai adesea corticale (V. **Tulburări de limbaj**).

Afectivitate

(Fr.: *Affectivité;* Engl.: *Affectivity, feeling;* Germ.: *Affektivität, gefühl;* It.: *Affecturta;* Sp.: *Afectividad.*)

1. Totalitatea proceselor afective.

2. Sensibilitate emoţională (V. **Sensibilitate**).

Afecţiune

(Fr.: *Affection;* Engl.: *Condition, complaint, disease, disorder, illness;* Germ.:*Affection, Gefühl;* It.: *Malattia;* Sp.: *Afecção.*)

Termen generic care denumeşte orice stare de boală, indiferent de cauza acesteia.

Afecţiune congenitală

(Fr.: *-congénitale;* Engl.: *Congenital disorder;* Germ.: *Geburtsgebrechen;* It.: *- congenita;* Sp.: *- congénita.*)

Afecţiune cu care subiectul se naşte (înnăscută). (V. **Afecţiune**)

Afecţiune dobândită

(Fr.: *-acquise;* Engl.: *Acquired disorder;* Germ.: *Enworbenes Leiden;* It.: *- acquisita;* Sp.: *Enfermedad adquirida.*)

Afecţiune care survine după naştere. (V. **Afecţiune**)

Afecţiune mentală

(Fr.: *- mentale;* Engl.: *Mental disorder;* Germ.: *Geistige beeinträchtigung;* It.: *- mentale;* Sp.: *Affección*

mental.)

Afecţiune psihică. (V. **Afecţiune**)

Afecţiune neurologică

(Fr.: - *neurologique;* Engl.: *Neurological disorder;* Germ.: *Nervenleiden;* It.: - *neurologica;* Sp.: - *neurólogica.*)

Afecţiune a sistemului nervos. (V. **Afecţiune**)

Afemie

(Fr.: *Aphémie;* Engl.: *Aphemia*)

Imposibilitatea de a pronunţa cuvinte despre care subiectul are totuşi deplina cunoştinţă a reprezentării lor.

Denumire foarte generală, devenită neuzuală, referindu-se atât la afaziile motorii, cauzate de leziuni cerebrale, cât şi la anumite afonii funcţionale şi isterice.

Termenul a fost utilizat de P. BROCA, în 1861, pentru a denumi tulburarea de limbaj pe care a descris-o şi pe care A. TROUSSEAU a preferat să o numească "afazie" (V. **Afazie, P. BROCA (Afazie)**)

Afonie

Cea mai gravă tulburare de voce. Apare în înbolnăvirile acute şi cronice ale laringelui (pareze sau procese inflamatorii ale laringelui). Vocea fie dispare complet, fie se produce numai în şoaptă. Afecţiunea poate fi declanşată şi de unele dereglări psihice puternice ce acţionează pe un fond de hipersensibilitate sau fragilitate a sistemului nervos. (V. **Tulburări de limbaj**)

Aftongie

Tulburare de ritm şi fluenţă a vorbirii, cauzată de disfuncţii la nivelul muşchilor laringelui. Determină stări de instabilitate, inhibiţie şi monotonie a timbrului vocal. (V. **Tulburări de limbaj**)

Ageuzie

(Fr.: *Agéusie;* Engl.: *Ageusia.*)

Scădere accentuată sau abolire completă a simţului gustativ, ca urmare a leziunilor nervului facial şi a nervului glosofaringian.

Agitaţie

(Fr.: *Agitation;* Engl.: *Excitement;* Germ.: *Erregung;* It.: *Agitazione;* Sp.: *Agitación.*)

Comportament motric dezordonat şi excesiv cauzat de o stare de supraexcitaţie mentală. Este vorba, cel mai adesea de un fenomen de criză care nu trebuie confundat cu *instabilitatea psiho-motrică* (V. **Instabilitate psiho-motrică**).

Agitaţia poate apărea în stările anxioase, de confuzie etc.

Agnozie

(Fr.: *Agnosie;* Engl.: *Agnosia;* Germ.: *Agnosie;* It.: *Agnosia;* Sp.: *Agnosia.*)

Incapacitatea de a recunoaşte obiectele după datele lor senzoriale de bază, deşi funcţiile corespunzătoare (văz, auz, sensibilitate tactilă etc.) şi starea de conştienţă nu sunt afectate. Au la bază leziuni cerebrale.

După tipul datelor senzoriale ce formează obiectul deficienţei, distingem agnozii: vizuale, auditive, tactile etc.

În cadrul aceleiaşi modalităţi senzoriale se descriu diferite tipuri de agnozii în funcţie de natura stimulilor; în domeniul vizual, de exemplu, se disting: agnozia obiectelor, agnozia feţelor (prosopagnozia), agnozia literelor (alexia agnozică) şi agnozia culorilor. Se descriu, de asemenea, agnozii somatice (somatognozii), legate de perturbările schemei corporale.

Agorafobie

(Fr.: *Agorafobie;* Engl.: *Agoraphobia*)

Teamă nejustificată, care se exprimă uneori prin imposibilitatea unei persoane de a traversa pieţe, poduri, străzi, de a trece printr-un tunel sau un spaţiu deschis, de a frecventa locuri publice, de a fi prins într-o mulţime (într-o adunare sau într-un mijloc de transport în comun).

Poate fi însoţită de angoase şi de senzaţii de vertij, a căror intensitate poate fi atât de mare încât subiectul rămâne uneori claustrat la domiciliu. În cazurile cele mai grave, persoanei suferinde de agorafobie îi este cu neputinţă să rămână singură acasă. (V. **Fobie**)

Agrafie

(Fr.: *Agraphie;* Engl.: *Agraphia;* Germ.: *Agraphie ;* It.: *Agrafia;* Sp.: *Agrafia.*)

Incapacitatea (parţială sau totală) de a comunica prin scris, independentă de nivelul de dezvoltare intelectuală şi de nivelul de pregătire şcolară.

Poate fi sau nu asociată cu tulburări de tip afazic. (V. **Afazie**)

Tulburare înnăscută sau dobândită, agrafia este provocată de leziuni de natură cerebrală (în genere corticale).

Se întâlneşte foarte rar la copil. Acesta este mai frecvent atins de *disgrafie* cauzată, de un retard general al limbajului (V. **Tulburări de limbaj, Disgrafie**).

Agrafie muzicală: Imposibilitatea patologică de a utiliza simbolurile muzicale.

Agramatism

(Fr.: *Agrammatisme;* Engl.: *Agrammatism;* Germ.: *Agrammatismus;* Sp.: *Agrammatismo.*)

Tulburare de limbaj manifestată prin erori de folosire a limbii materne în raport cu regulile sintaxei gramaticale, la o vârstă la care asimilarea structurilor lingvistice de către subiect ar trebui să fie corectă şi completă. Este o formă de afazie denumită de HAED *afazie sintactică.* Agramatismul se poate întâlni la copilul cu inteligenţă normală sau la întârziatul mental dar şi la adulţii cu sindrom afazic (V. **Tulburări de limbaj; Afazie**).

Agresivitate

(Fr.: *Agresivitée;* Engl.: *Aggresivity, Aggressiveness*)

Tendinţa de a ataca persoane sau obiecte susceptibile de a constitui un obstacol în calea unei satisfacţii imediate.

Agresivitatea, care nu este sinonimul violenţei, se poate manifesta prin numeroase comportamente: atitudini agresive (priviri, mimică), cuvinte agresive, făţişe sau insidioase, fantasme şi formaţiuni agresive ale inconştientului etc.

La copil şi adolescent, numeroase tulburări de comportament pot avea o conotaţie agresivă latentă: minciuni, tulburări alimentare, fuga de acasă, eşec şcolar, conduite marginale etc.

Akinezie

(Fr.: *Akinésie*)

Lipsa mişcărilor voluntare şi automate, în absenţa unei paralizii. Poate fi de origine psihică (sindrom emoţional) sau neurologică (de exemplu, sindrom PARKINSON). (V. **Paralizie**)

Alalie

(Fr.: *Alalie*)

Incapacitatea de a vorbi (V. **Tulburări de limbaj, Afazie**).

Alalie congenitală: denumire veche a surdo-mutităţii. (V. **Surdo-mutitate**)

Albinism. Albinos

(Engl.: *Albinism/Albino*; Germ.: *Albinismus/Albino*; It.: *Albinismo/ Albino*)

Deficienţă cauzată de absenţa congenitală, parţială sau totală a pigmenţilor. Determină coloraţia aproape albă a părului şi a epidermei; irisul este, de asemenea depigmentat, determinând o sensibilitate deosebită a ochiului la lumină. Se asociază uneori cu alte deficienţe (miopie, retard mental).

Albinos este un individ afectat de albinism.

Alenitimie

(Fr.: *Alénithymie;* Engl.: *Alenithymia*)

Incapacitetea de a-şi exprima emoţiile.

Termen apărut în Statele Unite ale Americii (SIFNEOS,

1973), se aplică descrierii personalităţii unor bolnavi psihosomatici care prezintă o mare dificultate de verbalizare a sentimentelor şi emoţiilor personale, printr-o viaţă imaginativă foarte săracă, o gândire şi un discurs esenţialmente orientate spre preocupări concrete. Ei au probleme în a distinge dinamica lor afectivă de senzaţiile corporale.

Alexie

(Fr.: *Alexie;* Engl.: *Alexia;* Germ.: *Alexie;* It.: *Alessia;* Sp.: *Alexia*).

Formă a agnoziei vizuale în corelaţie cu gândirea simbolică. (V. **Agnozie**)

Poate fi:

- *alexie optică pură*- afectarea lecturii textelor scrise şi a notelor muzicale, fără agrafie sau tulburări ale limbajului interior;
- *alexie optico-organică*- asocierea primei forme cu agnozia culorilor elementelor care structurează spaţiul;
- *alexie cu agrafie*- asocierea primei forme cu incapacitatea de a scrie simboluri verbale sau muzicale. (V. **Agrafie; Tulburări de limbaj.**)

Alfabetizare

(Engl.: *Lichidation of illiteracy*; Germ.: *Unterricht fur Analphabete.*)

Învăţarea citirii şi scrierii elementelor alfabetului. Se referă, în general, la o acţiune cu amploare de masă.

Alfabetizarea funcţională se referă la şcolarizarea elementară. Într-un sens mai larg, poate să includă şi formarea profesională, civică, politică.

Alfabet manual

V. Alfabetul surdo-muţilor

Alfabetul surdo-muţilor

În alfabetul utilizat de surdo-muţi (alfabetul abatelui de l'EPÉE) literele sunt reprezentate prin diferite poziţii ale degetelor (V. **Comunicare gestuală; Alfabet manual; Dactilologie.**).

Alienare mentală

(Fr.: *Aliénation mentale;* Engl.: *Insanity*; Germ.: *Irrsinn*; It.: *Alienazione mentale*; Sp.: *Enajenacion).*

Termen mai degrabă popular decât ştiinţific care desemnează tulburările profunde ale spiritului, de natură să determine un comportament iresponsabil, uneori periculos al individului. Terminologia psihiatrică actuală preferă denumirile de "boală mentală" sau "psihoză".

Alienat mental

(Fr.: *Alliéné mental*; Engl.: *Mentaly ill person*; *Insane person*; Germ.: *Irrer*;

It.: *Alienato;* Sp.: *Enajenado)*

Persoană atinsă de alienare mentală. Sinonime: alienat mental, psihotic. (V. **Alienare mentală**)

Alocaţie

(Fr.: *Allocation;* Engl.: *Allowonce;* Germ.: *Beihilfe,* It.: *Sussidio;* Sp.: *Ayuda.*)

Acţiune sau serviciu de atribuire a unei indemnizaţii, ajutor sau gratificaţii.

Ambliopie

(Fr.: *Amblyopie;* Engl.: *Ambliopy;* Germ.: *Sehwachsichtigkeit;* It.: *Ambliopie;* Sp.: *Ambliopia.*)

În m e d i c i n ă, acuitate vizuală scăzută necauzată de o leziune organică sau cauzată într-o mică măsură.

În p e d a g o g i e: deficienţă vizuală care necesită asistenţă psihologică şi educaţională specializată, realizată fie individual, fie în grup (clase pentru ambliopi). Pe lângă mijloacele uzuale de corecţie a vederii (ochelari, lupe), elevii ambliopi beneficiază de facilităţi didactice specifice: manuale şi caiete de lucru, având caractere mărite, tablă reglabilă, iluminare puternică etc. (V. **Clasă pentru ambliopi**). Programele şcolare se apropie de cele pentru elevii de aceeaşi vârstă. şi cu acelaşi nivel al dezvoltării mentale din şcoala obişnuită.

Deşi metodologia instruirii are ca obiectiv valorificarea maximă a potenţialului vizual restant, alfabetul "BRAILLE" rămâne unul din elementele însuşite cu prioritate de cei mai mulţi dintre ambliopi, ca mijloc de comunicare în cazul unui regres important al vederii (V. **BRAILLE; Pedagogie specială**).

Amiotrofie

(Fr.: *Amyotrophie*)

Afecţiune care antrenează scăderea volumului (atrofie) şi a potenţialului funcţional al masei musculare. Poate avea cauze de natură nervoasă sau musculară.

Amnezic

Subiect atins de amnezie. (V. **Amnezie**)

Amnezie

(Fr.: *Amnésie;* Engl.: *Amnesia;* Germ.: *Amnesie* It.: *Amnesia;* Sp.: *Amnesia*)

Termen prin care sunt desemnate tulburările de memorie. Subiectul prezintă dificultăţi sau chiar incapacitatea de a reţine, conserva şi/sau utiliza informaţii. Amnezia poate fi *globală* (pentru toate categoriile perceptive de informaţii) sau, foarte rar, *selectivă* (când vizează numai un tip de informaţie perceptivă, de

exemplu, vizuală sau auditivă). Are la origine leziuni cerebrale.

Amplificator

(Fr.: *Amplificateur;* Engl.: *Amplifier;* Sp.: *Amplificador.*)

Instrument care măreşte intensitatea sunetelor. Mijloc tehnic de protezare pentru deficienţii de auz. (V. **Proteză auditivă**)

În pedagogie: material didactic folosit pentru protezarea auzului rezidual.

Amplificator de grup

(Fr.: *Amplificateur de groupe;* Engl.: *Group hearing aids;* It.: *Audiofono colectivo*)

Mijloc de protezare auditivă care amplifică sunetele pentru o colectivitate. (V. **Amplificator**)

În pedagogie: sistem electronic utilizat în clasă, ce permite branşarea de receptoare individuale pentru audiţie.

Amputare

(Fr.: *Amputation;* Engl.: *Amputation;* Germ.: *Amputation;* It.: *Amputazione;* Sp.: *Amputaçión.*)

Termen chirurgical denumind o operaţie prin care se separă de corp un membru sau o porţiune dintr-un membru cu ajutorul unui instrument de tăiere. Se poate referi la:

- amputarea braţului (sub cot);
- amputarea antebraţului (deasupra cotului);
- amputarea piciorului (de deasupra sau de sub genunchi);
- amputarea ambelor mâini sau ambelor picioare.

Amputat

(Fr.: *Amputé;* Engl.: *Amputee;* Germ.: *Amputiert, amputierter;* It.: *Amputato;* Sp.: *Amputado.*)

Starea unui subiect care a suferit de amputaţia unui membru sau a unei părţi a unui membru. (V. **Amputare**)

Analfabetism

(Fr.: *Analphabetisme.*)

Stare a unei persoane care nu cunoaşte alfabetul, prin urmare nu ştie să scrie şi să citească, din cauza absenţei instruirii în acest sens.

Anamneză (familială)

(Fr.: *Anamnèse (familiale);* Engl.: *(Family) case history;* Germ.: *Kranckheits geschichte (der Familie);* It.: *Anamnesi (familiare);* Sp.: *Anamnesis (familiar).*)

Ansamblul informaţiilor colectate înaintea examenului clinic, în scopul reconstituirii evoluţiei bolnavului, prin situarea simptomelor într-o perspectivă dinamică.

Se utilizează şi termenul "antecedente". (V. **Antecedente; Antecedente familiale**)

BŞ UPS «I. CREANGĂ»
NR. DE INV. 537492

Ancheta anamnezică (V. anchetă socială) este apanajul unei echipe multidisciplinare. Este iniţiată într-o primă fază de asistentul social şi completată ulterior de ceilalţi specialişti ai echipei - psihiatru, psiholog, pedagog etc. - în colaborare cu familia subiectului sau cu alte persoane care se ocupă de îngrijirea sau educaţia copilului. Datele includ informaţii din toate mediile frecventate de copil (familie, clasă, atelier şcolar, mediul de activitate, de joacă etc.), coroborate cu rezultatele examenelor generale şi specializate (examene medicale, psihologice, psihiatrice, de orientare profesională).

O posibilă schemă de structurare a anamnezei ar putea conţine:

- starea civilă a copilului şi părinţilor;
- motivul consultaţiei;
- studiul mediului;
  - antecedentele părinţilor;
  - antecedente colaterale (fraţi etc.);
  - compoziţia şi evoluţia familiei;
  - situaţia materială;
  - atmosfera familială şi educaţională;
- studiul copilului
  - antecedente fiziologice (sarcină, alăptare, alimentaţie, dezvoltare psihomotorie, vaccinări);
  - antecedente patologice, medicale şi neuropsihice;
  - evoluţia copilului (medii de viaţă, comportament în familie, comportament în şcoală, bilanţul achiziţiilor şcolare şi profesionale, loisir etc.);
  - rapoarte anterioare asupra examenelor medicale, psihiatrice, psihologice şi asupra activităţilor de consiliere profesională.

Anartrie

(Fr.: *Anarthrie;* Engl.: *Motor aphasia;* Germ.: *Anarthrie;* It.: *Anarthrie*)

Tulburare de limbaj care constă în imposibilitatea de a articula sunete, fără să fie atins limbajul interior. Cititul şi scrisul rămân de asemenea intacte.

Anartria nu se încadrează în afazia propriu-zisă (V. **Afazie, Tulburări de limbaj**).

Anatopism mental

(Engl.: *Mental anatopisme*)

Tulburare mentală care survine la unii subiecţi aflaţi în situaţia de emigrare, dezrădăcinare etc.

Anchetă epidemiologică

(Fr.: *Enquête epidémiologique;* Engl.: *Epidemiological survey*)

Activitate de depistare care are ca scop determinarea prevalenţei, incidenţei şi evoluţiei unor variabile (maladii, handicapuri etc.). (V. **Epidemiologie**)

Anchiloză

(Fr.: *Ankylose;* Engl.: *Ankylosis;* Germ.: *Ankylose, Gelenkversteifung;* It.: *Anchilosi;* Sp.: *Anquilosis.*)

Diminuarea semnificativă sau suspendarea mişcării unei articulaţii care este mobilă în mod normal. Poate fi spontană sau provocată chirurgical.

Anencefalie

Malformaţie congenitală, relativ rară, caracterizată prin absenţa parţială sau totală a encefalului, adesea asociată cu absenţa măduvei spinării. Viaţa copiilor anencefalici este în genere foarte scurtă, iar dacă supravieţuiesc, sunt afectaţi de un retard mental profund. Cauza acestui tip de malformaţie este necunoscută. (V. **Malformaţie**).

Angoasă

Tensiune anormală, rezultând din teama de un pericol necunoscut (V. **Anxietate**).

Animator

(Fr.: *Animateur;* Engl.: *Animator;* Germ.: *Unterhalter;* It.: *Animatore;* Sp.: *Animador*).

Etimologic, cel care insuflă, dă viaţă.

Animator de grup: cel ce răspunde de viaţa unui grup sau de observarea unei reuniuni care pentru a avea loc, necesită metode active de stimulare. Animatorul este mai degrabă cel care distribuie responsabilităţile decât un catalizator.

Animator socio-cultural: Dezvoltarea activităţilor de loisir, sociale şi socio-culturale etc. necesită, pe lângă iniţativa privată, spontană, adesea anarhică, o anumită competenţă iniţiatorie şi pedagogică a unor persoane formate special. Sarcina animatorului este de a pune la dispoziţie mijloacele, de a ajuta la cristalizarea opţiunilor, de a organiza activităţile de loisir, de a favoriza, orienta şi centraliza toate iniţitivele în beneficiul comunităţii.

Animatorii activează în cadrul cluburilor pentru copii şi tineri, în centrele de loisir, taberele şcolare etc. La debutul formării lor, animatorii sunt adesea voluntari cu angajamente de muncă temporare. Unii devin profesionişti, lucrând cu normă întreagă în cadrul organismelor coordonate de Ministerul Educaţiei Naţionale, de Ministerului Tineretului şi Sportului etc. (V. **Activitate socio-educativă; Animaţie socio-educativă**)

Animaţie socio-eductivă

(Fr.: *Animation socio-educative;* Engl.:*Socio-educative;* It.: *Animazione socio-educazione;* Sp.: *Animacion socio educaciona;*)

Se adresează copiilor, tinerilor şi adulţilor domici de a practica o anumită activitate culturală şi de loisir, în general în grup.

Contribuie la formarea şi perfecţionarea personală, la satisfacerea unor interese de ordin general şi chiar la completarea acţiunilor terapeutice (în instituţii spitaliceşti).

Este iniţiată şi coordonată de *animator* (V. **Animator**).

Anormalitate - anomalie

(Fr.: *Anormalité, Anormal;* Engl.: *Abnormality, Anomalie;* Germ.: *Abnorm, Anomalie;* It.: *Anomalia, Anormalie;* Sp.: *Anormal, Anormalia.*)

1. Ceva ieşit din comun, contrar normelor uzuale.

2. În patologie termenul se referă la devianţe constituţionale (malformaţii organice, deformări corporale etc.) sau tulburări funcţionale (retard mental, tulburări de limbaj etc.).

Anosmie

(Fr.: *Anosmie;* Engl.: *Anosmia*)

Pierdere a simţului mirosului.

Uneori este limitată la incapacitatea de a simţi şi recunoaşte numai unul sau mai multe mirosuri particulare.

Anosognozie

(Fr.: *Anosognozie;* Engl.: *Agnosognozia*)

Nerecunoaşterea de către un pacient, până la negare, a bolii sale sau a pierderii capacităţilor sale senzoriale sau motorii.

Poate fi vorba de inconştienţă în raport cu o hemiplegie sau de o cecitate corticală ca urmare a unei leziuni corticale. (V. **Hemiplegie**)

Antecedente

V. **Anamneză.**

Antecedente familiale

Informaţii asupra familiei subiectului, alese pentru legătura lor cu etiologia bolii sau cu starea sa prezentă. Aceste informaţii sunt adunate şi sistematizate de obicei, de câte un asistent social. (V. **Anamneză**).

Anticorpi

(Fr.: *Anticorps;* Engl.: *Anticorps;* Germ.: *Antikörper;* It.: *Anticorpo;* Sp.: *Anticuerpos*)

Substanţe care se formează în organism ca urmare a invadării acestuia de elementele

străine (antigeni) şi care au rolul de a distruge respectivii antigeni. (V. **Antigen**)

Antiepileptic

(Fr.: *Antiépileptique;* Engl.: *Antiepileptic*)

Ceea ce previne sau stopează crizele epileptice sau este folosit pentru tratarea epilepsiei. (V. **Epilepsie**)

Antigen

(Fr.: *Antigéne*)

Substanţă de natură proteică, determinând apariţia în organism a anticorpilor, susceptibili de a neutraliza acea substanţă.

Antiparkinsonian

Substanţă care tratează boala Parkinson.

Boala Parkinson este o boală degenerativă a sistemului nervos central, caracterizată printr-o dispariţie de neuroni (dopaminergici). (Vezi **Boala Parkinson**)

Antipsihotic

(Fr.: *Antipsychotique;* Engl.: *Antipsychotic*)

Orice medicament care are efect în tratarea psihozelor. (V. **Psihoză**)

Anti-social

(Fr.: *Anti-social;* Engl.: *Antisocial;* Germ.: *Antisozial;* It.: *Antisociale;* Sp.: *Antisocial*).

Inamic al vieţii sociale.

Anumite *tulburări de comportament* se prezintă ca reacţii antisociale (fugă, atentat sexual, furt, escrocherie, piromanie, homicid, crime perverse şi sadice), ce pun multiple probleme morale şi medico-legale.

Antispasmodic

(Fr.: *Antispasmodique;* Engl.: *Antispastic, Antispasmodic;* Germ.: *Antispastisch*)

Substanţă pentru combaterea spasmelor, contracţiilor musculare şi convulsiilor.

Antrenament auditiv

V. **Educaţie auditivă.**

Antrenament locomotor

Formarea şi educarea capacităţii subiecţilor de a se deplasa singuri (cu referire la nevăzători).

Antrenament vizual

V. **Educaţie vizuală.**

Anxietate

(Fr.: *Anxiété;* Engl.: *Anxiety;* Germ.: *Angst;* It.: *Ansietà;* Sp.: *Ansiedad.*)

1. Stare emoţională de tensiune nervoasă, de teamă adesea paroxistică, în legătură cu un

pericol imaginar sau real.

Neliniştea, anxietatea, angoasa sunt trei grade posibile ale stării de anxietate.

Manifestări: tulburări ale apetitului, tulburări de comportament, tulburări de somn (V. **Angoasă**).

2. Predispoziţie a unei persoane pentru stări anxioase.

Anxiolitic

(Fr.: *Anxiolytique;* Engl.: *Anxiolitytic*)

Medicament contra anxietăţii. (V. **Anxietate**)

Aparat de lectură

Aparat de conversie a sistemului optic în sistem tactil, care transpune în relief un text imprimat pentru a putea fi citit de orbi. "Optican" este numele unei mărci comerciale a unor astfel de aparate, ce a luat un sens generic ca şi numele "Braille". (V. **Braille**)

Aparat de semnalizare fotoelectrică

Aparat electronic care transformă semnalele luminoase ale elementelor din mediu, în semnale sonore sau tactile pentru a putea fi percepute de nevăzători.

Apartament terapeutic

(Fr.: *Apartment therapeutique;* Engl.: *Therapiutic apartment*)

În unele ţări, mică unitate de îngrijire, cu scopul reinserţiei sociale, pusă la dispoziţia câtorva pacienţi, pe o durată de timp limitată. Este o alternativă la spitalizarea prelungită, asigurând atât terapia cât şi post-terapia, în special în domeniul psihiatric.

Apatie

(Fr.: *Apathie*; Engl.: *Apathy*; Germ.: *Apathie;* It.: *Apatia;* Sp.: *Apatia.*)

În p s i h o l o g i e: comportament caracterizat prin reacţii slabe sau nule la stimuli care provoacă emoţii sau dorinţe.

Se poate întâlni la deficienţii mental, la bolnavii cu insuficienţă hormonală, la persoanele private de mediul socio-afectiv normal (copii şi adulţi îngrijiţi în instituţii, puşcăriaşi, emigranţi ş.a.).

Apatia constituţională este determinată de tipul de temperament.

Apgar, indice

(Fr.: *Apgar indice;* Engl.: *Apgar indice*)

(VIRGINIA APGAR - 1953)

Este un indice numeric care permite evaluarea stării de sănătate a noului născut, în primele

minute după naştere, pe baza unor criterii de examen clinic (ritm cardiac, respiraţie, pigmentaţia pielii, tonus şi reactivitate) ce primesc note între 0 şi 2.

Când suma notelor acordate este sub 7, copilul este considerat anormal. (V. **Anormalitate/ Anomalie**)

Apoplexie

(Fr.: *Apoplexie*; Engl.: *Apoplexy, Stroke*; Germ.: *Schlaganfall, Apoplexie*; It.: *Appoplexia*; Sp.: *Apoplejia*)

Încetarea subită a funcţiilor creierului, în absenţa întreruperii funcţiei respiratorii şi a circulaţiei sanguine. Se manifestă prin pierderea bruscă a conştienţei şi sistarea mişcărilor voluntare. Este provocată cel mai adesea de o hemoragie cerebrală.

Apraxie

(Fr.: *Apraxie;* Engl.: *Apraxia;* Germ.: *Apraxie*; It.: *Apprassia;* Sp.: *Apraxia*)

Alterare a activităţii, exprimată prin incapacitatea de a desfăşura mişcări voluntare (adaptate unui scop), deşi funcţiile intelectuale, motrice şi senzoriale ale individului sunt intacte. Poate afecta conduita gestuală, scrierea, vorbirea etc. Este cauzată de leziuni cerebrale.

DE AJURIAGUERRA distinge la copil:

- *Apraxia conduitelor motrice*: lipsă de coordonare, lentoare şi distorsia actelor, neîndemânare, fără tulburarea schemei corporale dar însoţită adesea de un retard al organizării motrice; (V. **Schema corporală**);

- *Apraxia constructivă*: dificultăţi în restructurarea reproducerii desenelor, însoţită adesea de o lateralitate deficitară, agnozii digitale, fără însă ca activitatea gestuală generală să fie perturbată (V. **Agnozie**);

- *Planotopokinezia* spaţială: dezorganizarea conduitei gestuale şi lipsa de organizare a schemei corporale, dificultăţi de orientare a schemei corporale, dificultăţi de orientare elementară, dificultăţi de imitare a gesturilor şi de realizare a gesturilor simbolice;

- *Apraxii specializate:* afectează doar o anumită funcţie sau parte a corpului; exemple: apraxie facială, apraxie posturală, apraxii concrete;

- *Apraxia verbală:* dificultate verbal-motrică;

Aprosexie

(Fr.: *Aproséxie;* Engl.: *Aprosexia*)

Imposibilitatea de susţinere a atenţiei, care survine din cauza oboselii sau a unei afecţiuni organice sau în cazurile de confuzie mentală şi anumite faze procesuale ale unei psihoze, isterii, psihastenii ori accese de anxietate paroxistice. (V. **Isterie, Psihastenie, Psihoză**)

Aptitudine

(Fr.: *Aptitude;* Engl.: *Ability, inherent capacity;* Germ.: *Anlage, Begabung* It.: *Attitudine;* Sp.: *Aptitud*)

Capacitatea de a efectua o activitate de o manieră satisfăcătoare, în condiţii determinate.

Arieraţie afectivă

(Fr.: *Arriération affective;* Engl.: *Psychoinfantilism;* Germ.: *Affektiver Entwicklungsrückstand*)

Anomalie evolutivă a afectivităţii care antrenează o fixare exagerată pe imaginea parentală, pe nevoia de protecţie; lipsă de autonomie, putând să conducă la o imaturitate afectivă fără legătură cu nivelul de dezvoltare intelectuală care poate fi normal sau chiar superior. (V. **Afectivitate; Imaturitate**)

Arieraţie organică

Insuficienţa dezvoltării organice.

(V. **Imaturaţie**)

Arierat

(Fr.: *Arriéré;* Engl.: *Mentally defective;* Ger.: *Geblieben, Zürückgeblieben Kind;* It.: *Ritardato;* Sp.: *Retraso mental)*

Subiect atins de arierare mentală (V. **Deficient mental; Debil mental**).

Arierat profund

Debil mental a cărui educabilitate este slabă sau chiar nulă, iar adaptarea la viaţa colectivă este nesigură şi aleatorie. Coeficientul de inteligenţă este sub 30 de unităţi. Deficitul grav de inteligenţă se asociază cu tulburări psihologice (senzoriale, motrice, perceptive şi expresive, adesea şi afective), care alterează major exerciţiul şi funcţiile vieţii de relaţie.

Aceşti subiecţi necesită cel mai adesea supraveghere, îngrijiri şi asistenţă permanentă pentru satisfacerea nevoilor vitale (alimentare, de igienă, protecţie etc.) şi a raporturilor cu ceilalţi, în special în cazul în care limbajul nu poate fi utilizat. Arieraţia profundă presupune participarea serviciilor de obstetrică, de pediatrie, de protecţie maternă şi a copilului şi de neuropsihiatrie pentru copii. (V. **Arierat; Arieraţie mentală; Coeficient de inteligenţă**)

Arieraţie mentală

(Fr.: *Arieration mentale;* Engl.: *Feeble mindedness, Mental retardation;* Germ.: *Geistig, Zürück;* It.: *Ritardo;* Sp.: *Debido atrasamiento*).

Deficit intelectual congenital sau dobândit precoce, asociat cu tulburări ale conduitelor adaptative. Nu include cazurile de retard intelectual determinate de

carenţe instructive sau culturale. Termen utilizat tot mai rar, în prezent fiind înlocuit cu "debilitate mentală" sau "deficienţă mentală". (V. **Debilitate mentală, Deficienţă mentală**)

Artterapie

(Fr.: *Art-therapie;* Engl.: *Art-therapy*)

Orice întreprindere cu scop terapeutic care utilizează mediaţia unei conduite, precum şi obiectul său şi se referă în mod explicit la categorii ale artei. Cel mai adesea este inclusă în sistemul metodelor de ajutor psihologic. În general, se referă la utilizarea în scopuri terapeutice a tehnicilor din artele plastice: pictură, desen, modelaj, sculptură, dar înglobează uneori şi terapiile muzicale, dansul, teatrul sau pantomima.

Ascendenţi

(Fr.: *Ascendents;* Engl.: *Parents;* Germ.: *aufsteigenden Linie;* It.: *Ascendenti;* Sp.: *Ascendientes*).

În g e n e a l o g i e: termen care se referă la generaţiile din care descinde un individ în linie directă (maternă sau paternă).

Asimilare

(Fr.: *Assimilation;* Engl.: *Assimilation;* Germ.: *Assimilation;* It.: *Assimilazione;* Sp.: *Assimilación.*)

În p s i h o l o g i e, semnifică încorporarea datelor experienţei în schemele de conduită anterioară (J. PIAGET 1952). Reprezintă unul din cele două mecanisme ale adaptării, alături de *acomodare.* (V. **Adaptare, Acomodare**)

Asigurare

(Fr.: *Assurance;* Engl.: *Insurance;* Germ.: *Versicherung;* It.: *Assicurazióne;* Sp.: *Seguro.*)

Un contract prin care se garantează protejarea unei persoane în raport cu anumite riscuri. Tipuri de asigurări:

- asigurarea în caz de accident;
- asigurarea în caz de şomaj;
- asigurarea în caz de invaliditate;
- asigurarea în caz de boală;
- asigurarea pentru pensie etc.

Asigurări sociale

Sistemul cel mai vechi, încă viabil, de colectare de fonduri pentru protejarea persoanei în raport cu unele riscuri sociale (şomaj, boală, bătrâneţe etc.). Fondurile se constituie din depunerile băneşti ale salariaţilor, patronilor sau ale liber-profesioniştilor. Ele pot fi completate din subvenţii de la bugetul de stat sau din taxe speciale.

Asigurare pentru caz de boală

(Fr.: *Assurance maladie;* Engl.: *Health insurance;*)

Sistem de asigurări sociale consacrat exclusiv prestaţiilor medicale. (V. **Asigurare**)

Asimbolie

(Fr.: *Asymbolie;* Engl.: *Asymbolia;* Germ.: *Asymbolie;* It.: *Asimbolia.*)

Pierderea semnificaţiei unor litere sau gesturi.

Asistent maternal

Persoană care îngrijeşte copii, de obicei la domiciliul propriu, fiind pregătită în acest scop.

Poate fi angajată direct de către persoane particulare, de o creşă, de servicii de ajutor social de stat sau private.

Asistent medical

(Fr.: *Assistent médical;* Engl.: *Medical assistent*)

"Personal auxiliar retribuit, angajat în serviciile de sănătate publică, care lucrează sub directa îndrumare a medicilor. Are sarcini şi responsabilităţi în protejarea şi refacerea sănătăţii cetăţenilor". (Comitetul O.M.S., 1968)

Asistent social

(Fr.: *Assistante sociale;* Engl.: *Social worker;* Germ.: *Sozial arbeiterin;* It.: *Assistente sociale;* Sp.: *Asistente social.*)

Profesiune reglementată prin lege având ca sarcină depistarea factorilor care alterează echilibrul psiho-social al unui individ, al unei familii sau al unui grup, pentru a identifica şi promova măsuri corective şi de protecţie socială. (V. **Asistenţă, Asistenţă socială**)

Asistent şcolar

Asistent social care ajută medicul şcolar să pregătească vizitele medicale, testele şi măsurătorile medicale, să completeze fişele medicale ş.a.

Asigură legătura cu familia, pe probleme privind sănătatea mentală a copiilor.

Asistenţă

(Fr.: *Assistance;* Engl.: *Assistance aid;* Germ.: *Hilfe,Berstand;* It.: *Assistenza;* Sp.: *Asistencia.*)

Sprijin, ajutor. Când are un caracter specializat poate fi:

- asistenţă socială; (V. **Asistenţă socială**)
- asistenţă medicală; (V. **Asistenţă medicală**)
- asistenţă juridică;
- asistenţă publică;
- asistenţă psiho-pedagogică (V. **Asistenţă psiho-pedagogică**)

(V. **Acţiune socială**)

Asistenţă educaţională în mediu deschis

Asistenţă psiho-pedagogică efectuată în mediul natural de viaţă al copilului (familie, comunitate). (V. **Asistenţă; Asistenţă psiho-pedagogică**)

Asistenţă medicală

(Fr.: *Aide médicale;* Engl.: *Medical assistance;* Germ.:*Hilfe, Beistand;* It.: *Assistenza;* Sp.: *Assistencia*)

Ansamblul serviciilor de îngrijire medicală pe care un bolnav le poate primi la domiciliu sau într-o instituţie spitalicească, pe cheltuiala parţială sau integrală a statului.

Asistenţă psihiatrică

(Fr.: *Assistance psychiatrique;* Engl.: *Psychiatric assistance;* Germ.: *psychiatrische Hilfe;* It.: *Assistenza psichiatrico;* Sp.: *Assistencia psiquiatrico;*)

Ansamblul măsurilor întreprinse, sub raport medical, social şi profesional, pentru îngrijirea şi protecţia bolnavilor mental, în cadrul unui serviciu specializat (spital psihiatric, servicii de tratament ambulatoriu) sau în mediul obişnuit de viaţă. Asistenţa psihiatrică modernă se orientează spre direcţii ce grupează măsuri de depistare, consiliere pe probleme de igienă mentală, servicii de tratament şi post-tratament, reinserţie socială. (V. **Asistenţă; Asistenţă medicală**)

Asistenţă psiho-pedagogică

1. Totalitatea acţiunilor de prevenire şi recuperare a tulburărilor de dezvoltare în plan neuropsihic la copil. Nu se suprapune activităţii pedagogice curente din instituţiile de învăţământ.
2. Activitate de consiliere a părinţilor.
3. Educarea în cadrul unor servicii sau instituţii specializate a copiilor privaţi de un mediu educativ normal sau a celor proveniţi dintr-un mediu familial defavorizant. (V. **Asistenţă**)

Asistenţă socială

(Fr.: *Assistance sociale;* Engl.: *Social assistance*)

V. **Protecţie socială**

Asocial

(Fr.: *Asocial;* Engl.: *Asocial, Antisocial, Ansocial;* Germ.: *Asozial;* It.: *Asociale* Sp.: *Antisocial*).

Termen ce califică incapacitatea de acceptare sau de adaptare la normele vieţii de grup. (V. **Anti-social**)

Asociaţie de părinţi

(Fr.: *Association de parents;* Engl.: *Parent's association;* Germ.: *Verbindung der Eltern;* It.: *Associazione dei genitori;* Sp.: *Asociación de padres;*).

Reuneşte părinţii copiilor care beneficiază de aceeaşi acţiune educativă (asociaţiile de copiii din şcoli) sau de acelaşi tip de asistenţă, în general, medicală, psihopedagogică, profesională, (asociaţiile de părinţi ai copiilor cu deficienţe ş.a.). (V. **Asociaţie; Organizaţii non-guvernamentale**)

Asomatognozie

(Fr.: *Asomatognosie;* Engl.: *Somatognozia*)

Formă de agnozie caracterizată prin nerecunoaşterea mai mult sau mai puţin completă a schemei corporale proprii. (V. **Agnozie**)

Aspiraţie

(Fr.: *Aspiration;* Engl.: *Aspiration, Yearning;* Germ.: *Streben;* It.: *Aspirazione;* Sp.:*Aspiración*).

Dorinţa de a atinge un scop sau un ideal.

Nivel de aspiraţie: Ceea ce îşi propune subiectul să realizeze în legătură cu o sarcină susceptibilă de a fi îndeplinită. Diferenţa între nivelul de aspiraţie şi nivelul de execuţie (al sarcinii) se numeşte *diferenţă de realizare, pozitivă* (dacă nivelul de execuţie este mai înalt decât cel de aspiraţie) şi *negativă* (în caz contrar). Două atitudini sunt posibile după obţinerea rezultatului: fie abandonarea, fie continuarea activităţii. În ultima variantă, apare un nou nivel de aspiraţie. Cunoaşterea mecanismelor şi condiţionărilor precise ale construirii şi reconstruirii permanente ale nivelului de aspiraţie prezintă o importanţă capitală pentru proiectarea şi organizarea procesului de instruire şcolară, în cazul copilului dezvoltat normal şi cu atât mai mult în cazul copilului cu deficienţe.

Astasie- abasie

(Fr.: *Astasie-abasie*)

Tulburări de echilibru şi de mers care nu au la bază deficenţe motorii sau senzoriale.

Astenie

(Fr.: *Asthénie;* Engl.: *Asthenia*)

Stare de oboseală generală, fizică şi psihică, ce se asociază cu o diminuare a dinamismului psihomotor, cu o relaxare a atenţiei şi un deficit al voinţei.

Astenie mentală

(Fr.: *Asteniée mentale;* Engl.: *Mental astenia*)

Pierdere a coerenţei ideilor, sentimentelor şi a expresiei lor

emoţionale. (Este cazul, de exemplu, al unui hohot de râs nemotivat, atunci când se descrie un accident tragic.)

(V. **Ataxie**)

Astenopie

(Fr.: *Asthénopie*).

Stare de oboseală a vederii (incapabilă de un efort susţinut). De exemplu: ***astenopia de acomodare*** care survine în hipermetropie sau astigmatism. Poate apărea fără o cauză neurosenzorială obiectivă, fiind legată de alterarea stării somatice generale.

Astereognozie

(Fr.: *Astéréognosie;* Engl.: *Astereognosis;* Germ.: *Taktile agnosie.*).

Imposibilitatea de a recunoaşte formele obiectelor prin pipăire, fără să existe un deficit senzorial. Este consecinţa unor leziuni cerebrale. (V. **Agnozie**)

Astigmatism

(Fr.: *Astigmatisme;* Engl.: *Astigmatism;* Germ.: *Astigmatismus;* It.: *Astigmatismo*; Sp.: *Astigmatismo*).

Deficienţă a vederii determinată de vicii de curbură (fie ale corneei, fie ale cristalinului) care împiedică convergenţa corectă a imaginii. Poate fi corectată cu material optic.

Ataxie

(Fr.: *Ataxie;* Engl.: *Ataxy, ataxia;* Germ.: *Ataxie;* It.: *Atassia;* Sp. *Ataxia.*)

Tulburare motrică care apare pe fundalul oricărui tip de paralizie, caracterizată prin lipsa de coordonare a mişcărilor. Poate apărea în timpul unei mişcări voluntare: *ataxie cinetică*, într-o anumită poziţie a membrelor şi de tulburare posturală: *ataxie statică*, în timpul mersului: *ataxie de locomoţie.* Ataxia poate fi asociată cu oligofrenia într-o serie de afecţiuni: paralizie generalizată juvenilă, atrofie optică infantilă, maladia lui HARPNUF etc. (V. **Infirmitate motrică generală; Paralizie**).

Atelier

(Fr.: *Atelier;* Engl.: *Studio Workshop;* Germ.: *Werkstall;* It.: *Lavoratorio;* Sp.: *Taller, Obrador*)

Loc în care se exercită o activitate (muncă) manuală concretă, cu scop educativ sau productiv. Se pot distinge:

- ***ateliere şcolare*** cu scop educativ şi recreativ, în cadrul cărora se antrenează aptitudinile manuale şi intelectuale ale elevului; sunt incluse în instituţiile de învăţământ sau medico-educative;

- ***ateliere de ucenicie*** (pregătire profesională) destinate învăţării unei meserii;

- ***ateliere pentru adulţi*** care

asigură locuri de muncă pentru adulţi cu handicap (V. **Atelier protejat**).

Atelier de protezare

(Fr.: *Atelier de prothèse;* Engl.: *Prosthetic workshop;* Germ.: *Prothesen-Werkstatt;* It.: *Lavoratorio di protesi;* Sp.: *Taller protésico*)

Atelier în care se confecţionează şi montează aparatură protetică.

Atelier protejat

(Fr.: *Atelier protégé pour les handicapées;* Engl.: *Sheltered Workshop for the handicapped;* Germ.: *Werkstatt für Behinderte;* It.: *Lavoratorio o unita di lavoro protetto;* Sp.: *Taller protegido.*)

Intreprindere bugetară care asigură locuri de muncă remunerată unor persoane adulte cu handicap fizic sau mental (care nu pot face faţă concurenţei de pe piaţa muncii), în condiţii adaptate cerinţelor speciale ale acestor indivizi. Referitor la înfiinţarea şi organizarea atelierelor protejate destinate persoanelor cu handicap, Legea 57/ 1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor handicapate prevede:

"Art. 2 (1) Persoanele handicapate pot fi încadrate în muncă de către persoanele juridice şi fizice care angajează personal salariat şi pot exercita profesii potrivit capacităţii lor fizice şi intelectuale. Încadrarea lor în muncă se poate realiza şi prin crearea de locuri de muncă protejate, special organizate, asigurându-se înlesnirile şi adaptările corespunzătoare.

(2) În raport cu numărul de salariaţi constituit din persoane handicapate, pot fi înfiinţate, la solicitarea asociaţiilor de handicapaţi, legal constituite, locuri de muncă şi unităţi protejate, special organizate, cu sprijinul inspectoratelor judeţene pentru handicapaţi şi ai autorităţilor publice locale.

(3) Unităţile protejate, special organizate, au cel puţin 70% din numărul de salariaţi constituit din persoane handicapate.

(4) Unităţile protejate, organizate pentru nevăzători, vor avea cel puţin 50% din salariaţi persoane handicapate.

(5) Unităţile şi locurile de muncă protejate se organizează de către persoane juridice şi de persoane fizice autorizate să desfăşoare o activitate economică sau care folosesc muncă salariată. (V. **Persoană cu handicap; Cerinţe speciale**)

Atenţie

(Fr.: *Attention;* Engl.: *Attention;* Germ.: *Anfwerksamkeit;* It.: *Attenzione;* Sp.:*Atención;*)

Concentrarea selectivă a activităţii mentale care determină o creştere a eficienţei într-

o anumită direcţie şi inhibiţia activităţilor concurente. Concentrarea poate fi *spontană* (automată) atunci când este condiţionată de tendinţele, preocupările, obişnuinţele subiectului sau *voluntară*, atunci când necesită un efort. Atenţia nu există izolat, ea însoţeşte întotdeauna o anumită activitate psihică: percepţie, memorizare, reflecţie, reacţie etc.

Tulburări de atenţie:

Inatenţia: imposibilitatea concentrării într-o direcţie sau scop determinat (incapacitate prin lipsă). Inatenţia propriu-zisă (absenţa interesului) se regăseşte la persoanele surmenate, la astenici, la cele cu depresii constituţionale, în cazurile de insuficienţă glandulară (hipotiroidie) la deficienţii intelectual sau emoţional, în insuficienţele respiratorii etc.

Distracţia: incapacitatea de fixare prin dispersarea sau devianţa intereselor. Este adesea în mod paradoxal, efectul unei atenţii excesive (la bradipsihici, la epileptici ş.a).

Atenţia joacă un rol considerabil în viaţa psihică, permiţând prezenţa activă şi eficace a subiectului în mediul socio-fizic.

Atetoză

(Fr.: *Athétose;* Engl.: *Athetosis;* Germ.: *Athetose.*)

Contractarea involuntară şi lipsită de coordonare a muşchilor feţei şi/sau membrelor. Are cauze neurologice.

Atonie

(Fr.: *Atonie;* Engl.: *Atony;* Germ.: *Atonie;* It.: Atonia, *Molezza*)

Pierderea tonusului muscular.

Atrofie

(Fr.: *Atrophie;* Engl.: *Atrophy;* Germ.: *Atrophie;* It.: *Atrofia;* Sp.: *Atrofia.*)

Diminuarea volumului unui organ, ca efect al unor carenţe de nutriţie.

Audi-mutitate

(Fr.: *Audi-mutité;* Engl.: *Alalia;* Sp.: *Afemia)*

Corespunde *afaziei congenitale*. Este o mutitate congenitală fără surditate, care nu este asociată cu deficienţă mentală şi dispare în timp. (V. **Afazie**)

DE AJURIAGUERRA distinge:

- audi-mutitate prin dezorganizarea limbajului şi mai ales a structurii spaţiale;
- audi-mutitate cu tulburări prevalente ale organizării temporale (alterare a ritmurilor)
- audi-mutitate cu probleme complexe ale percepţiei auditive (dificultate în perceperea valorii semantice a semnalelor sonore).

Aceste tulburări pot antrena disfuncţii afective precoce, prin alterarea proceselor de relaţie.

Sinonim: *Surdomutitate.* (V. **Surditate; Surdomutitate**)

Audiogramă

Rezultatul ilustrat grafic al examenului audiometric (efectuat cu ajutorul audiometrului). (V. **Audiometru; Audiometrie**)

Audiolog

Specialist calificat pentru practicarea audiologiei (V. **Audiologie**).

Audiologie

Ştiinţă care se ocupă cu studiul, evaluarea şi tratamentul deficienţelor auditive.

Audiometrie

(Fr.: *Audiométrie.)*

Metodă de studiu şi de măsurare a capacităţii auditive (sensibilitatea urechii la sunete) sub aspect cantitativ (intensitatea sunetelor) şi calitativ (înălţimea sunetelor). (V. **Acumetrie**)

Audiometru

Aparat radio-electric de măsurare a acuităţii auditive.

Este compus din:

- generator de frecvenţă (125 până la 12000 Hz);
- potenţiometru gradat din 5 în 5 unităţi (de la 10 la 100 Hz);
- difuzoare (pentru calea aeriană) şi vibrator (pentru calea osoasă).

(V. **Acumetru**)

Autism

(Fr.: *Autisme;* Engl.: *Autism;* Germ.: *Autismus;* It.: *Autismo;* Sp.: *Autismo.*)

Termen introdus de BLEULER în 1911. Manifestare fundamentală în psihoza schizofrenică, caracterizată printr-o gravă tulburare de comunicare. Bolnavului îi lipseşte capacitatea dar şi intenţia de comunicare, pierzând orice contact cu realitatea exterioară. Comportamentul său este bizar şi obsesiv, centrat aproape exclusiv pe viaţa interioară.

Autismul infantil (KANNER, 1943), cea mai timpurie dintre psihozele infantile (apare înainte de 2 ani), pe lângă manifestarea specifică a izolării mai include şi întârzieri în învăţarea limbajului, sau chiar absenţa lui, ca şi accese necontrolate de agresivitate declanşate de modificări minore din mediul imediat. (V. **Psihoză; Schizofrenie**)

Autist

Subiect atins de autism. (V. **Autism**)

Autoanamneză

Modalitate de efectuare a anamnezei, în care subiectul relatează el însuşi despre propriile antecedente (V. **Anamneză; Antecedente; Antecedente familiale**).

Autodepreciere

(Fr.: *Autodépréciation;* Engl.: *Self-depreciation*)

Profundă afectare a stimei de sine, care conduce subiectul la a emite judecăţi defavorabile şi peiorative despre sine. Este un simptom frecvent al depresiei melancolice.

Auto-educaţie

Activitate de formare individuală fără profesor, într-un domeniu intelectual (autoinstrucţie, autodidactică) fizic sau moral.

Automutilare

(Fr.: *Automutilation;* Engl.: *Self mutilation*)

Comportament autodistructiv care poate duce la sinucidere. Poate apărea la adult în cadrul unei depresii melancolice sau al unei schizofrenii, iar la copil, în arieraţiile mentale sau în evoluţiile psihotice.

Autonomie

(Fr.: *Autonomie*; Engl.: *Autonomy*; Ger.: *Autonomie;* It.: *Autonomia*; Sp.: *Autonomia.*)

În p s i h o l o g i e: Capacitatea de a dispune de propria persoană în diverse situaţii, în armonie cu propria scară de valori. Autonomia este legată întotdeauna de conştiinţa de sine. Ea nu este niciodată completă şi trebuie cucerită neîncetat, în limita caracteristicilor personale şi a exigenţelor sociale. A nu se confunda cu libertatea absolută sau cu izolarea. Autonomia este un element fundamental şi constitutiv al responsabilităţii (V. **Responsabilitate**)

În p e d a g o g i e:

Autonomia şcolară: sistem educaţional care permite un anumit grad de libertate al elevului în procesul educativ sau în alegerea obiectelor de studiu, în organizarea timpului de învăţare şcolară. Rolul educatorului este de a asista elevul în cursul dezvoltării sale, pentru a ajunge la un anumit grad de autonomie.

Autonomia persoanelor handicapate se referă la obţinerea de către această categorie de indivizi a unui grad cât mai bun de autoservire şi autodeterminare. Depinde de capacitatea societăţii de a veni în întâmpinarea cerinţelor speciale ale persoanelor cu handicap, dar şi de capacitatea

acestor subiecţi de a-şi asuma rolul social, cu toate drepturile şi responsabilităţile pe care le implică

(V. **Acceptabilitate; Cerinţă; Handicapat/Persoană cu handicap**)

Autotopoagnozie

(En.: *Autotopoagnozia)*

Agnozie spaţiocorporală descrisă de F. PICK, caracterizată prin incapacitatea de a recunoaşte localizarea diferitelor părţi ale corpului. Este cauzată, în general, de leziuni corticale şi se asociază cel mai adesea cu tulburări afazice şi agnozice complexe. (V. **Agnozie, Afazie, Boala Pick**)

Auz (audiţie)

(Fr.: *Audition*; Engl.: *Audition*; Ger.: *Hören;* It.: *Odizione*; Sp.: *Audición)*

Conştientizarea senzaţiilor sonore prin intermediul analizatorului auditiv. Analizatorul auditiv, ca orice organ de simţ, include:

- un aparat receptor periferic (care receptează sunetele);
- un nerv: nervul auditiv care transmite sunetele;
- un centru nervos unde senzaţia sonoră devine conştientă.

Sub raport fizic sunetul prezintă două caracteristici:

- înălţimea (numărul vibraţiilor pe secundă);
- intensitatea (amplitudinea vibraţiilor);

Cele două caracteristici pot fi măsurate prin examenul audiometric. (V. **Audiometrie; Audiometru**)

Tulburările de auz constau în: *paracuzie*, *hiperacuzie* şi cel mai adesea *hipoacuzie* (scăderea acuităţii auditive).

Hipoacuzia, poate fi cauzată de o afecţiune a urechii, de o afectare a nervului sau a centrilor nervoşi. Scăderea acuităţii auditive e legată de o tulburare a transmisiei sunetelor sau de o tulburare a percepţiei sunetelor. (V. **Auz (audiţie); Surditate**)

Auz fonematic

Capacitatea de discriminare auditivă a sunetelor, cuvintelor şi unităţilor specifice limbajului verbal. Se deosebeşte de auzul fizic şi nu există o corelaţie directă cu acesta.

În cazul tulburărilor de auz fonematic, recepţia limbajului vorbit se realizează într-un mod deficitar şi emisia vorbirii nu este normală, prezentând tuburări de pronunţie semnificative.

Auz rezidual

Nivelul auditiv măsurabil sau utilizabil la subiecţii care prezintă deficienţe auditive.

Azil

(Fr.: *Asile*; Engl.: *Asylum*; Germ.: *Asyl*; It.: *Asilo*; Sp.: *Hospicio, Asilo*)

Instituţie care întreţine şi îngrijeşte bolnavi incurabili sau bolnavi mental.

Termen utilizat odinioară pentru a denumi spitalele psihiatrice.

B

Bandaj

(Fr.: *Bandage;* Engl.: *Bandage;* Germ.: *Bandage;* It.: *Fasciatura;* Sp.: *Vendaje.*)

Procedeu medical de menţinere a unui pansament sau de exercitare a unei compresii.

Bayle (maladie)

Paralizie generală progresivă. (V. **Paralizie**)

Bâlbâială

(Engl.: *Stuttering,* Germ.: *Stottern, Gestotter,* It.: *Balbattamento;* Sp.: *Tardamundeo*)

Deficienţă a limbajului vorbit caracterizată prin pierderea fluidităţii discursului, cu ezitări, tulburări de ritm, întreruperi repetate ale fluxului verbal şi uneori spasme ale muşchilor respiratori şi fonatori. Este o tulburare a mecanismelor de asimilare legată atât de factori somatici cât şi de factori psihologici şi socio-culturali. Clasic, se distinge:

a) bâlbâiala *tonică*, cu aspect spasmodic al vorbirii, cu blocaje la începutul sau pe parcursul frazei;

b) bâlbâiala *clonică* manifestată prin repetarea unei silabe sau a unui grup de silabe.

Reeducarea ortofonică a acestor tulburări se instituie numai după un examen complet al subiectului şi se pot utiliza diverse tehnici: jocuri de rol, desensibilizare sistematică, metode cognitive şi asertive. Recidivele sunt însă posibile, în special în urma unor emoţii puternice sau a unor stări de stres. (V. **Ortofonie; Tulburări de limbaj**)

Betaterapie

(Fr.: *Betathèrapie;* Engl.: *Betatherapy;*)

Electroterapie.

(V. **Terapie**)

Bilanţ audiologic

(V. **Evaluare audiologică.**)

Binocular

(Fr.: *Binoculaire;* Engl.: *Binocular;* Germ.: *Binoculare*)

Rezultat al asocierii vederii ambilor ochi.

Boala Cailles de la Tourette

Maladie caracterizată prin ticuri şi necoordonare motorie dar şi prin ecolalie şi coprolalie. Cauzele declanşatoare pot fi emoţiile, în special frica, dar cauza reală se pare că este de natură ereditară. (V. **Coprolalie, Ecolalie**)

Boala Alzheimer

Demenţă presenilă, descrisă pentru prima dată în 1906 de A. ALZHEIMER.

Debutează în jurul vârstei de 55 de ani şi se carcaterizează printr-o deteriorare intelectuală progresivă şi globală, produsă de o atrofie cerebrală difuză. (V. **Demenţă**)

Boala BEHR (maladia, sindromul)

(Fr.: *Maladie de BEHR*)

Atrofierea văzului (congenitală şi ereditară) însoţite de retard mental şi tulburări de motricitate.

Boala Parkinson

Afecţiune neurologică, determinată de o degenerescenţă nervoasă. Trei semne clinice majore caracterizează această maladie: tremurat de repaus, care afectează în special mâinile, rigiditate şi akinezie (dificultatea de a declanşa o mişcare voluntară). Se observă adesea anomalii ale posturii şi mersului, precum şi tulburări psihice. Această boală, a cărei cauză este necunoscută, afectează în deosebi persoanele în vârstă

Boala Pick

Demenţă presenilă, caracterizată clinic printr-o deteriorare mentală progresivă, cu tulburări de dispoziţie, fără afectarea orientării spaţiale (la debut), iar anatomic printr-o atrofie cerebrală. Afectează funcţiile intelectuale superioare dar facultăţile elementare şi funcţiile mnezice sunt conservate. Ca şi în boala Alzheimer, etiologia rămâne nedeterminată. (V. **Boala Alzheimer; Demenţă**)

Boală

(Fr.: Maladie; En.: *Ilness*; Germ.: *Krankheit*)

V. **Maladie; Afecţiune.**

Bolnav

(Fr.: *Malade;* Engl.: *Ill;* Germ.: *Patient;* It.: *Malato;* Sp.: *Enfermero.*)

Persoană afectată de o boală, care necesită sau nu îngrijiri medicale (V. **Boală; Maladie**).

Bradifrenie

Apatie, vâscozitate a proceselor intelectuale şi diminuarea interesului, a iniţiativei şi a capacităţii de efort deşi fondul mental este intact.

Bradi-psihism

(Fr.: *Brady-psychie;* Engl.: *Brady-psychia;* Germ.: *Bradyphrenie*)

Lentoare mentală ce poate indica tulburări ale stării de conştienţă, debilitate mentală sau degradare a capacităţii intelectuale. Se manifestă printr-o întârziere a reacţiilor la stimuli, o dificultate în evocarea cerinţelor. Alocuţiunea e monotonă, debitul verbal este lent, explicaţiile detaliate şi lungi. Apare în numeroase cazuri de sechele encefalice în afecţiunile psihiatrice acute (confuzie mentală, depresie, anxietate) sau în blocajele emoţionale.

Bradikinezie

(Fr.: *Bradykinésie;* Engl.: *Bradykinesia*)

Încetinire globală a mişcărilor şi activităţilor psihomotorii, fără patologie neurologică. Se întâlneşte în boala Parkinson şi în sechelele encefalitei epidemice şi poate merge uneori până la akinezie. (V. **Akinezie**)

Braille (metoda)

Sistem de comunicare inventat de LOUIS BRAILLE, format din 6 puncte în relief, dispuse în 3 perechi orizontale, una deasupra celeilalte (ca la jocul de domino). Cele 64 combinaţii posibile de puncte corespund literelor alfabetului, cifrelor, simbolurilor matematice şi notelor muzicale. Este o metodă de citire şi scriere pentru orbi şi ambliopi, bazată pe stimulare tactilă.

Break-down

Termen englezesc sinonim cu "depresie nervoasă" care califică în limbajul psihiatric anumite forme de depresii subacute, cauzate de epuizare şi surmenaj.

La adolescent, M.R. LAUFER vorbeşte de o anumită fragilitate a personalităţii, determinând o "ameninţare permanentă de ruptură în conti-

fragilitate a personalităţii, determinând o "ameninţare permanentă de ruptură în continuitatea reprezentării de sine şi a imaginii de sine (în particular, imaginea corpului) şi în continuitatea investirilor de sine şi de obiect" predispunând la decompensări psihotice.

BROCA, afazie

(Fr.: *Broca, aphazie*)

Tip de afazie. (V. **Afazie**)

Buză de iepure

(Fr.: *Bec-de-lievre;* Engl.: *Hare lip;* Germ.: *Hassenscharte;* It.:*Lebero loporino;* Sp.: *Labio leporino.*).

Malformaţie a gurii ce constă într-o fisură mai mult sau mai puţin adâncă ce poate afecta buza superioară, rebordul gingival şi chiar vălul palatin. Poate fi bilaterală (bot de lup). În special în formele complete, malformaţia poate antrena dificultăţi de alimentaţie, cu hipotrofie, infecţii ale căilor respiratorii, tulburări de fonaţie. Este susceptibilă de tratament chirurgical. (V. **Malformaţie**)

C

Campimetrie

(Fr.: *Campimétrie*)

Determinarea câmpului vizual cu ajutorul instrumentului numit campimetru.

Campimetru

(Fr.: *Campiméttre*)

Instrument de măsurare a câmpului vizual.

Capacitate

(Fr.: *Capacité;* Engl.: *Ability;* Germ.: *Fähigkeit;* It.: *Capacità;* Sp.: *Capacidad.*)

Posibilitatea de reuşită în realizarea unei sarcini. Este condiţionată de nivelul aptitudinilor, de gradul de maturizare şi formare educaţională precum şi de gradul de exersare al activităţii respective. (V. şi **Incapacitate**)

Capacitate manuală (manualitate)

(Fr.: *Habileté manuelle;* Engl.: *Manual ability;* Germ.: *manuelle Geschicklichkeit;* It.: *Abila manualle;* Sp.: *Habilidad manual.*)

Posibilitatea de utilizare eficientă a mâinii. Depinde de dezvoltarea individului şi de gradul de exersare în anumite activităţi.

Stă la baza tuturor actelor elementare ale vieţii practice şi este indispensabilă în exercitarea celor mai multe profesii cu caracter lucrativ.

Manualitatea se dezvoltă prin gesturi spontane şi prin exerciţii sistematice (gimnastică, lucru manual).

CARAVAN (scleroza cerebrală spongioasă)

Maladie a copilului, comportând: regresia dezvoltării psihomotorii şi cecitate, asociată

adesea cu rigiditate şi nystagmus. (V **Cecitate, Nystagmus**).

Cardiologie

(Fr.: *Cardiologie;* Engl.: *Cardiology;* Germ.: *Kardiologie;* It.: *Cardiologia;* Sp.: *Cardiologia.*)

Ramură a medicinei care se ocupă de studiul fiziologiei şi patologiei sistemului cardiovascular.

Cardiopatie

(Fr.: *Cardiophatie*)

Denumeşte generic orice afecţiune cardiacă, congenitală sau dobândită.

Carenţă

(Fr.: *Carence;* Engl.: *Deficiency;* Germ.: *Mangelzustand;* It.: *Carenza, Mancanza;* Sp.: *Carencia.*)

Semnificaţia medicală a termenului se referă la absenţa sau insuficienţa în organism a uneia sau mai multor substanţe vitale.

Prin extensie, termenul poate fi aplicat şi în cazul unui deficit de ordin emoţional, ce poate determina uneori pseudo-insuficienţe mentale sau tulburări afective şi de personalitate. (V. **Hospitalism, Carenţa de îngrijire maternală, Carenţe educative**)

Carenţă de îngrijire maternală (carenţe afective precoce)

(Fr.: *Carence de soins maternels, carences affectives précoces;* Engl.: *Maternal deprivation*)

Se referă la tulburările de dezvoltare ale copilului privat în primii ani de viaţă, temporar sau definitiv, parţial sau total, de prezenţa maternă. Este situaţia copilului plasat într-o instituţie de îngrijire sau a copilului care, deşi aflat în îngrijirea familiei, nu beneficiază suficient de prezenţa maternă. Se manifestă prin stări de nelinişte şi instabilitate, ataşament exagerat faţă de o persoană sau dimpotrivă, indiferenţă şi apatie, sau reacţii agresive culpabilizatoare etc.

Carfologie

(Fr.: *Carfologie*; En.: *Carphologia*)

Mişcări involuntare, repetate fără încetare ale degetelor (ex.: trasul continuu de cearceaf, încercarea de a apuca în aer obiecte imaginare etc.). Se întâlneşte în cazul demenţelor sau al altor stări patologice.

Carta socială europeană

Protocol adiţional al Convenţiei Europene asupra Drepturilor Omului, convenit în cadrul Consiliului Europei la data de 18

octombrie 1961, în vigoare la 26 feb. 1965. (V. **Organizaţie europeană**)

Carta, importantă sub multiple aspecte în materie de prevenţie şi protecţie socială, conţine drepturile recunoscute şi garantate ale copiilor şi adolescenţilor, ale părinţilor acestora, în special ale mamelor.

Graţie dispoziţiilor Cartei:

- copiii şi adolescenţii au dreptul la protecţie specială contra vătămării fizice sau morale;

- familia are dreptul la protecţie socială, juridică şi economică pentru a i se putea asigura deplina dezvoltare;

- mama copilului, indiferent de situaţia ei matrimonială şi de raporturile familiale, are dreptul la protecţie socială şi economică corespunzătoare.

În ce priveşte protecţia copilului şi adolescentului, statele semnatare s-au angajat:

- să stabilească la 15 ani vârsta minimă de încadrare în muncă;

- să stabilească o vârstă mai ridicată pentru încadrarea în anumite munci estimate ca periculoase sau insalubre;

- să interzică tinerilor cuprinşi încă în sistemul de învăţământ obligatoriu să se încadreze în munci care îi împiedică să beneficieze pe deplin de activitatea instructională;

- să limiteze durata muncii lucrătorilor sub 16 ani;

- să recunoască dreptul tinerilor lucrători şi ucenici la o remuneraţie echitabilă sau la o alocaţie corespunzătoare;

- să stabilească la 3 săptămâni minimum durata concediului anual plătit lucrătorilor sub 18 ani;

- să interzică angajarea acestora (sub 18 ani) în munci de noapte, cu excepţia unor locuri de muncă stabilite prin lege;

- să prevadă ca tinerii încadraţi în anumite munci, să fie supuşi unui control medical regulat;

- să asigure o protecţie specială împotriva pericolelor fizice şi morale la care sunt expuşi copiii sau adolescenţii (în special împotriva celor ce rezultă direct sau indirect din angajarea lor în muncă).

Carta mai cuprinde prevederi speciale privind dreptul familiilor încadrate în muncă (în caz de maternitate, de prematernitate sau postmaternitate), la protecţie socială, juridică şi economică, precum şi prevederi privind domeniul familial (dispoziţii privind prestaţii diverse, înlesniri fiscale, încurajarea construcţiilor de locuinţe adoptate cerinţelor familiei etc.). Este inclus chiar şi un Cod European al Securităţii Sociale, care specifică diversele prestaţii destinate familiilor în caz de maternitate.

Carta tineretului mondial

Promulgată în 1923 sub numele de "Magna Carta pro Iuventute Mundi" de către Uniunea Internaţională de Ajutorare a Copiilor, adoptată în 1924 de Societatea Naţiunilor, revizuită în 1948, de Uniunea Internaţională a Protecţiei Copilului. Prin prezenta Declaraţie a Drepturilor Copilului, denumită Declaraţia de la Geneva, sunt prevăzute obligaţiile umanităţii faţă de copil:

I. Copilul trebuie să fie protejat, indiferent de rasa, naţionalitatea şi credinţa sa;

II. Copilul trebuie să fie ajutat să-şi păstreze integritatea familiei;

III. Copilul trebuie să fie susţinut sub raport material, moral şi spiritual, pentru a se dezvolta normal;

IV. Copilul înfometat trebuie hrănit; copilul bolnav trebuie îngrijit; copilul deficient trebuie ajutat; copilul inadaptat trebuie reeducat; copilul orfan sau abandonat trebuie ocrotit;

V. Copilul trebuie să fie primul care este protejat în vremuri de restrişte;

VI. Copilul trebuie să beneficieze de măsuri de prevenire şi ocrotire socială; el trebuie să fie în măsură, la un moment dat, să-şi câştige existenţa, fiind protejat de orice fel de exploatare;

VII. Copilul trebuie să fie crescut cu sentimentul că cele mai înalte calităţi ale sale trebuie să fie puse în serviciul semenilor săi.

Carte înregistrată

V. Carte vorbită.

Carte vorbită

Carte sau alt text înregistrat pe disc sau bandă magnetică, pentru uzul deficienţilor vizual, handicapaţilor fizic sau persoanelor vârstnice.

Sinonim: carte înregistrată.

Casă de copii

Aşezământ public sau privat, având caracter sanitar, social sau educativ care primeşte copii în regim de internat, pe o durată variabilă în funcţie de tipul de instituţie şi de situaţia copilului. Au caracter sanitar creşele pentru copiii deficienţi, preventoriile, sanatoriile. Orfelinatele şi creşele pentru copii normali sunt case de copii organizate pe criterii sociale iar institutele medico-pedagogice se ocupă cu prioritate de educarea copiilor.

Casă de copii cu deficienţe somato-psihologice temporare

În unele ţări, aşezământ

destinat copiilor cu diverse tulburări uşoare de dezvoltare, în special dificultăţi pasagere de adaptare familială, şcolară şi socială. Asigură supraveghere medicală şi asistenţă psihopedagogică recuperatorie.

Casă de primire specializată

(Fr.: *Maison d'accueil spécialisé*)

În Franţa, instituţie specializată de găzduire permanentă a unor subiecţi sever handicapaţi, lipsiţi de autonomie personală.

Unele din aceste case de primire pot fi rezervate unor bolnavi mental sever, a căror îngrijire şi supraveghere nu mai ţine de un centru spitalicesc psihiatric.

Unii psihiatri critică această formă de organizare instituţională, pe motiv că riscă să fixeze handicapul, instalând individul într-un statut de cronic definitiv.

Casework (Social Casework)

Termen anglo-saxon, care desemnează serviciile sociale privind cazurile individuale. După BOWERS "casework" defineşte "arta de a utiliza ştiinţa relaţiilor umane în crearea şi păstrarea relaţiilor personale".

Catalepsie

(Engl.: *Catalepsy*)

Stare caracterizată printr-o rigiditate musculară specială, aşa zisă "plastică". Subiectul cataleptic, în mod spontan imobil, rezistă la mobilizare pasivă, aşa cum rezistă "ceara moale". Cu toate că se asociază cu anumite afecţiuni organice, îndeosebi infecţioase şi neurologice, catalepsia este, în primul rând, un simptom psihiatric.

Catamneză

(Fr.: *Catamnese*; En.: *Catamnesis*)

Urmărire a evoluţiei unei afecţiuni la un bolnav, pe baza informaţiilor date de acesta după ieşirea din spital.

Cataplexie

(Fr.: *Cataplexie;* Engl.: *Cataplexy*)

Pierderea subită a tonusului muscular, în general însoţită de o diminuare a forţei musculare şi de o ireprimabilă trebuinţă de a dormi. Afectează muşchii membrelor sau ai trunchiului. Este declanşată de emoţii intense (surpriză, râs, plâns) şi face parte din tabloul clinic al unor tulburări de somn.

Cataractă

(Fr.: *Cataracte;* Engl.: *Cataract;* Germ.: *Katarakt;* It.: *Cataratta;* Sp.: *Catarata*)

Maladie congenitală sau dobândită a ochiului care conduce la opacizarea parţială sau totală a cristalinului.

Tratamentul constă în înlăturarea cristalinului opacificat. Se poate întâlni la copil, în numeroase afecţiuni asociate cu insuficienţa mentală sau cu tulburări morfologice şi neurologice diverse.

Catatonie

(Fr.: *Catatonie;* Engl.: *Catatonia;* Germ.: *Katatonie*)

Sindrom psihomotor care afectează în special mişcările voluntare manifestându-se prin: rigiditate, inerţie, opoziţionism, pasivitate, gesturi dezordonate, chiar accese motorii paroxistice, periculoase.

Se întâlneşte în encefalite, tuberculoză şi mai ales în demenţele timpurii.

Caz

(Fr.: *Cas;* Engl.: *Case;* Germ.: *Fall, Lage;* It.: *Caso;* Sp.: *Caso.*)

În patologie: maladia, aşa cum se manifestă la un individ sau la un grup de indivizi cu forma sa particulară de evoluţie.

Cazul tip este cel care corespunde descrierii teoretice, dar cel mai adesea, în medicină şi în psihosociologie nu există decât *cazuri particulare.*

Cazul limită este la graniţa între normal şi patologic.

Caz benign

(Fr.: *Cas bénins;* Engl.: *Milder cases;* Germ.: *Gutartige Fälle;* It.: *Casi benigni;* Sp.: *Casos benignas.*)

1. Afecţiune care se vindecă fără dificultăţi deosebite.

2. În anatomia patologică: tumorile necanceroase.

(V. Caz)

Caz social

Expresie utilizată de practicienii din domeniul protecţiei sociale pentru a desemna o situaţie individuală sau familială deosebită care necesită asistenţă socială. (V. **Casework, Asistenţă socială**)

Câine însoţitor

(Fr.: *Chien d'aveugle;* Engl.: *Guide Dog;* Sp.: *Perto gata*)

Câine dresat special, pentru a putea conduce un nevăzător în deplasările sale.

Câmp

(Fr.: *Champ;* Engl.: *Field;* Germ.: *Hörfeld;* It.: *Campo;* Sp.: *Campo*)

1. În fiziologie: dimensiunea percepută de un organ senzorial, aflat într-o poziţie determinată (V. **Câmp auditiv, Câmp vizual**).

2. În psihologie:

conţinutul prezent al activităţii conştiente şi al manifestărilor observabile. (V. **Câmp psihologic; Câmpul conştiinţei**)

3. În psiho-sociologie: ansamblul posibilităţilor de contact interpersonal (V. **Câmp social, câmp psiho-social**).

Câmp auditiv

(Fr.: *Champ auditif;* Engl.: *Field of audition, Hearing field;* Germ.: *Hörfeld;* It.: *Campo auditivo;* Sp.: *Campo auditivo.*)

Reprezentarea grafică a amplitudinii auzului. Relevă intensitatea şi frecvenţa sunetelor percepute de ureche.

Câmp psihologic

(Fr.: *Champ psychologique;* Engl.: *Field of observation;* Germ.: *Beobachtungsfeld;* It.: *Campo de observazione;* Sp.: *Campo psihologico.*)

Ansamblul interacţiunilor dintre individ şi mediu la un moment dat. Structura câmpului psihologic depinde de nivelul percepţiei datelor de mediu precum şi de valoarea pe care subiectul o atribuie acestor date în funcţie de tendinţele sale personale.

Câmp psihosocial

Denumeşte interferenţa constantă a câmpului psihologic şi a celui social. (V. **Câmp psihologic; Câmp social**)

Câmp social

(Fr.: *Champ social;* Engl.: *Social field;* Germ.: *Socialarbereich;* It.: *Campo sociale;* Sp.: *Compo sociale.*)

În sens larg, ansamblul dinamic al reţelei de relaţii existente între diversele realităţi sociale (grupuri, subgrupuri, indivizi, bariere sociale etc.)

În sens particular, câmpul social al unui individ este dat de prezenţa altor persoane (prezenţa efectivă sau influenţa acestor persoane) precum şi de unele elemente materiale relevante pentru spiritualitatea colectivă (cărţi, afişe, monumente etc.).

Câmp vizual

(Fr.: *Champ visuel; Engl .: Visual field*)

Spaţiul vizual (măsurat în grade) pe care îl poate cuprinde ochiul aflat într-o poziţie imobilă.

Se explorează cu ajutorul campimetriei şl perimetriei. (V. **Campimetrie, Perimetrie**).

Câmpul conştiinţei

(Fr.: *Champ de conscience;* Engl.: *Field of conscionsness;* Germ.: *Bewesstseinsfeld;* It.: *Campo della conscienza;* Sp.: *Campo de conciencia.*)

Ansamblul fenomenelor psihologice prezente la un individ în stare de conştienţă (prin opoziţie cu fenomenele subconştiente

sau inconştiente).

În sens larg, termenul se înrudeşte cu cel de câmp psihologic (V. **Câmp psihologic**)

Cecitate

(Fr.: *Cecité;* Engl.: *Blindness;* Germ.: *Blindheit;* It.: *Cecità;* Sp.: *Cequera.*)

Lipsa văzului (orbire) cauzată de existenţa unor leziuni corticale (occipitale) sau periferice (lezarea retinei sau a canalelor optice). Corespunde unei acuităţi vizuale sub 6 (60) (în măsură metrică) a ochiului mai bun, după corecţie sau situaţiei în care câmpul vizual este limitat la mai puţin de 20 de grade (V. **Câmp vizual, deficienţă vizuală**). Poate fi congenitală sau dobândită.

Centru de activităţi ocupaţionale

(Fr.: *Centre d'activités occupationelles;* Engl.: *Ocupational activities centre;* Germ.: *Zentren für Beschäftigung;* It.: *Centro di attività occupazionali;* Sp.: *Centra de actividades ocupacionales.*)

Unitate de prevenire şi terapie prin muncă a stării de handicap. (V. **Handicap; Terapie ocupaţională**)

Centru de adăpost nocturn

(Fr.: *Centre d'hébérgement nocturne;* Engl.: *Night hotel*)

Conform publicaţiilor OMS, sunt valabile două accepţiuni:

1. "Azil de noapte" pentru persoane capabile de muncă dar care au dificultăţi de adaptare la mediul familial sau care nu dispun de o locuinţă. Cel mai adesea, sunt indivizi cu tulburări sau retard mental lejer.

2. "Hotel de noapte", un fel de spital de noapte pentru acei bolnavi care pot presta o muncă în timpul zilei.

Centru de ajutorare prin muncă

Aşezământ care oferă adolescenţilor şi adulţilor cu handicap ce nu pot munci în întreprinderi obişnuite, un sprijin medico-social şi educativ.

(V. **Atelier protejat**).

Centru de asistenţă medicală primară

(Fr.: *Centre de soins primaires;* Engl.: *Primary care centre*)

Termen propus de OMS pentru a desemna o instituţie care asigură asistenţă medicală ambulatorie cu caracter multidisciplinar.

Se utilizează adesea ca sinonim al termenului "centru de sănătate".

(V. **Centru de sănătate**)

Centru de audio-ortofonie

Unitate specializată în terapia tulburărilor de auz şi limbaj. Poate funcţiona de sine stătător sau în cadrul unor instituţii medicale cu un profil divers.

Centru de cazare şi readaptare socială

(Fr.: *Centre d'hébérgement et de réadaptation sociale.*)

În Franţa, instituţie de adăpost social, care poate primi indivizi sau familii aflate în dificultate, dar şi alcoolici care ies dintr-o cură spitalicească (fără familie, fără domiciliu, fără loc de muncă). Are ca scop reinserţia şi readaptarea socială. (V. **Reintegrare/Reinserţie**)

Centru de depistare

(Fr.: *Centre de dépistage (ou de triage et d'obsevation);* Engl.: *Screening and observation centre;* Germ.: *Untersuchungs und beobachtungsstelle;* It.: *Centro di individuazione e di osservazione;* Sp.: *Centro de selección y observación.*)

Instituţie care se ocupă cu trierea şi monitorizarea persoanelor cu handicap.

Centru de diagnoză

(Fr.: *Centre de diagnostic;* Engl.: *Diagnosis centre;* Germ.: *Diagnosenzentrum;* It.: *Centro diagnostico;* Sp.: *Centro de diagnostico.*)

Instituţie care se ocupă cu identificarea şi evaluarea stărilor de handicap.

Centru de formare şi perfecţionare

(Fr.: *Centre de formation;* Engl.: *Training centre;* Germ.: *Ausbildungszentrum;* It.: *Centro di riaddestramento;* Sp.: *Centro de formación.*)

Unitate de pregătire şcolară sau profesională.

Centru de observare

Într-o serie de ţări europene, instituţie în care copii/adolescenţi cu tulburări grave de dezvoltare sunt ţinuţi sub observaţie pe o perioadă între 3 şi 5 luni în vederea evaluării stării lor psiho-fizice şi a stabilirii de măsuri corective, în strânsă legătură cu serviciile sociale şi cu familiile subiecţilor.

Centrele de observare reproduc pe cât posibil condiţiile de viaţă normale, obişnuite ale copiilor; subiecţii sunt repartizaţi în "clase" şi "ateliere", care permit observarea lor în cadrul activităţilor şcolare sau profesionale. Deşi scopul fundamental este realizarea unor observări sistematice şi aprofundate, nu sunt excluse nici intervenţiile corective efectuate pe parcursul perioadei de studiu.

O echipă tehnică incluzând un medic psihiatru, un psiholog, o asistentă socială şi educatori specializaţi, proiectează strategia de lucru şi coordonează activitatea de observare pentru fiecare caz în parte. La final, aceeaşi echipă elaborează un raport sintetic ce conţine: tabloul complet al personalităţii subiectului, potenţialul şi reacţiile sale, un diagnostic descriptiv, evaluarea cauzelor şi mecanismelor implicate precum şi propuneri concrete de tratament şi recuperare.

Alternativa *centrelor de observare* se impune în acele situaţii în care scoaterea copiilor/tinerilor din mediul familial este benefică pentru aceştia, altfel este preferabilă metoda *observării în mediu deschis.*

Centru de orientare profesională

(Fr.: *Centre d'orientation professionnelle;* Engl.: *Vocational quidance centre;* Germ.: *Einrichtungen zur beruflichen orientierung;* It.: *Centro di orientamento professionale;* Sp.: *Centro de orientatiòn profesional.*)

Unitate specializată în evaluarea şi calificarea persoanei cu handicap în vederea încadrării în muncă.

Centru de ortofonie

Instituţie specializată în tratarea persoanelor cu tulburări de vorbire.

Centru de protezare

(Fr.: *Centre d'appareillage;* Engl.: *Limb-fitting centre;* Germ.: *Orthopâdische Versorgungsstette;* It.: *Centro di suporti tecnice, centro di protesi;* Sp.: *Centre ortopédica.*)

Unitate de proiectare, execuţie şi montare a mijloacelor protetice (V. **Proteză**)

Centru de recuperare profesională

(Fr.: *Centre d'aide pour le travail;* Engl.: *Employment rehabilitation centre;* Germ.: *Zentren für Arbeitstraining;* It.: *Centro de riabilitazione professionale;* Sp.: *Centro de ayuda por medio del trabajo.*)

Unitate specializată în refacerea, antrenarea şi menţinerea capacităţii de muncă în vederea re/integrării profesionale a persoanei cu handicap.

Centru de reeducare

(Fr.: *Centre de rééducation;* Engl.: *Rehabilitation center;* Sp.: *Centro de reeducación*)

Aşezământ cu profil educaţional pentru copii şi adolescenţi cu intelect normal care prezintă tulburări de comportament ce justifică măsuri medicale cu dominantă psihoterapeutică şi pedagogică (instruire socială şi profesională). Au ca principal obiectiv reintegrarea socială a acestor indivizi.

Centru de sănătate

(Fr.: *Centre de santé;* Engl.: *Health centre.)*

Instituţie care asigură servicii medico-sanitare (prevenţie, tratament, recuperare) unei colectivităţi.

Centru de tratament şi de readaptare socială

(Fr.: *Centre de traitement et de réadaptation sociale*)

Serviciu pilot creat în câteva spitale psihiatrice publice franceze, pentru a trata bolnavii mental în vederea reinserţiei sociale rapide şi a evitării cronicizării tulburărilor.

Centru de zi

(Fr.: *Centre d'accueil de jour;* Engl.: *Day care centre.)*

Instituţie în care copii cu handicap, transportabili, sunt găzduiţi şi îngrijiţi în timpul zilei.

Centru medico-educativ

(Fr.: *Centre médico-éducatif;* Engl.: *Child quidence clinic*)

Instituţie care găzduieşte persoane în vârstă de la 3 la 20 de ani, afectate de un deficit intelectual ce necesită tehnici psihopedagogice speciale şi un control medical permanent. Pot fi: institute medico-pedagogice, pentru copii între 3 şi 16 ani, ce asigură o formaţie gestuală şi un învăţământ general; institute medico-profesionale, care continuă activitatea celor medico-pedagogice şi oferă o pregătire profesională adaptată fiecărui handicap.

Aceste institute funcţionează atât în regim de internat, cât şi în regim extern.

Centru medico-psiho-pedagogic

(Fr.: *Centre médico-psycho-pédagogique*)

În Franţa, serviciu de îngrijire ambulatorie, în care copiii cu dificultăţi psihice sunt îngrijiţi de o echipă pluridisciplinară, compusă din psihiatri, psihologi, asistenţi sociali şi psihoterapeuţi.

Centru pilot de recuperare

(Fr.: *Centre pilote de réadaptation;* Engl.: *Pilot rehabilitation centre;* Germ.: *Modellrehabilitationszentrum;* It.: *Centro pilota di riadattamento;* Sp.: *Centro pilato de rehabilitaciòn.*)

Unitate experimentală de terapie şi readaptare socială a persoanelor cu handicap.

Cerinţă (nevoie)

(Fr.: *Besoin;* Engl.: *Need;* Germ.: *Bedarf;* It.: *Bisogno;* Sp.: *Necesidad.*)

"Ceea ce este necesar existenţei, prezervării şi dezvoltării oamenilor" (THERY). Nevoile umane sunt de natură diversă:

- vegetative: alimentaţie, apă, aer, căldură, soare etc;
- senzorio-motorii: sunet, lumină, mişcare;
- sexuale;
- afective şi sociale: emoţii, afecţiune, dragoste, tandreţe, securitate, stabilitate, stimulare, solidaritate etc.;
- intelectuale şi culturale: expresie simbolică, artă, literatură, istorie etc.;
- colective: asociere, distracţie, joc etc.;
- morale şi spirituale: ideal, credinţă etc.

Sintagma "*cerinţe speciale*" se referă la nevoile specifice ale persoanei cu handicap, determinate de tipul şi gravitatea deficitului. Modul în care societatea vine în întâmpinarea cerinţelor speciale ale persoanei cu handicap influenţează hotărâtor nivelul de accesibilitate al acesteia la standardele generale ale dezvoltării şi integrării sociale (V. **Accesibilitate; Autonomie; Handicapat/Persoană cu handicap**)

Clasă

(Fr.: *Classe;* Engl.: *Class;* Germ.: *Schulklasse;* It.: *Classe;* Sp.: *Clase.*)

În pedagogie:

1. Grup de elevi reuniţi în aceeaşi sală a unei instituţii de învăţământ şi instruiţi de acelaşi / aceiaşi profesori.

2. Prin extensie: sala care găzduieşte elevii în orele de şcoală. În clasele (sens 1) pentru copii normali, se presupune că elevii au acelaşi nivel şcolar şi mental.

În scopul facilitării procesului instructiv-educativ, o posibilă opţiune didactică este organizarea de *clase diferenţiate* care ţin cont de aptitudinile şi de deficienţele elevilor.

(V. **Clasă diferenţiată**)

Clasă autonomă

Clasă destinată elevilor cu deficienţe, fiinţează în cadrul şcolilor obişnuite.

Procesul instructiv-educativ este condus de psiho-pedagogi pe baza unor programe şcolare distincte, susţinute de o bază materială corespunzătoare.

Acestor specialişti le revin multiple responsabilităţi: formarea competenţelor generale şi speciale; selectarea şi adaptarea metodelor şi mijloacelor instructiv-educative şi de recuperare; realizarea legăturii şcoală-familie (printr-o consiliere adecvată a familiei) etc. (V. **Clasă; Clasă clinică; Clasă de perfecţionare; Clasă specială**)

Clasă clinică

(Fr.: *Classe clinique;* Engl.: *Resource room;* Germ.: *Klinisch Klasse;* It.: *Classe clinica;* Sp.: *Clase clinico*)

Termen utilizat în ţările scandinave dar şi în Canada şi S.U.A. pentru a denumi învăţământul special individualizat de susţinere terapeutică. (V. **Pedagogie curativă**). Acest tip de clasă se adresează în special copiilor care prezintă deficienţe vizuale sau auditive, tulburări de limbaj sau afective.

(V. **Clasă**)

Clasă de adaptare

(Fr.: *Classe d'adaptation;* Engl.: *Class of adaptation;* Germ.: *Anpassung Klasse;* It.: *Classe d'adattamento;* Sp.: *Clase de adaptación.*)

Clasă destinată copiilor care prezintă o întârziere şcolară simplă (de exemplu la citire sau aritmetică) sau globală, pentru ca aceştia să poată beneficia de un program de instruire normal pentru vârsta şi nivelul lor mental. Scopul imediat este de a-i ajuta să recupereze întârzierea pentru a putea fi reinseraţi în clase obişnuite (este vorba deci de o plasare temporară). Aceste clase se creează în cadrul şcolilor primare sau gimnaziale şi nu pot primi mai mult de 15 elevi.

(V. **Clasă**)

Clasă de perfecţionare

(Fr.: *Classe de perfectionnement;* Engl.: *Class of improvement;* Germ.: *Vervollekommungs Klasse;* It.: *Classe de perfecionamento;* Sp.: *Class de perfecciomiento.*)

Are ca scop ameliorarea posibilităţilor copiilor deficienţi (în special sub raport intelectual) şi instruirea lor pe măsură acestor posibilităţi. Include elevi de la 7 la 16 ani, care nu pot frecventa eficient clasele obişnuite. Comportă pe lângă pregătirea şcolară şi o formare profesională.

Clasele de perfecţionare pot fi independente, în acest caz fiind incorporate în *şcoli naţionale de perfecţionare* sau pot fi anexate unor şcoli elementare. Numărul elevilor cuprinşi într-o clasă de perfecţionare este în mod normal de 12-15 elevi, neputând depăşi 20 (cu excepţia unor ore practic-aplicative). Admiterea elevilor în aceste clase se face pe baza evaluării şi diagnosticării lor de către comisii de educaţie specializată. (V. **Clasă; Clasă specială, Clasă specializată**).

Clasă de readaptare

(Fr.: *Classe de réadaptation;* Engl.: *Class of readaptation;* Germ.: *Wiederanpassung Klasse;* It.: *Classe di riadattamento;* Sp.: *Clase de readaptación.*)

Organizată în învăţământul secundar, clasa de readaptare reuneşte pe parcursul a doi sau

trei ani, elevi care necesită pedagogie curativă (V. **Pedagogie curativă**).

Clasele de readaptare realizează un învăţământ bazat pe consilierea medico-psihopedagogică (V. **Clasă de adaptare**)

Clasă de recuperare

(Fr.: *Classe de rattrapage;* Engl.: *Class of overtake;* It.: *Classe di ripigliase;* Sp.: *Clase de recuperación.*)

Clasă destinată copiilor cu intelect normal, care au un retard şcolar simplu sau alte tulburări particulare, în scopul recuperării retardului şcolar. Retardul şcolar poate fi determinat de :

- întreruperea temporară sau frecventarea neregulată a programului şcolar, pentru raţiuni ce nu ţin de voinţa copilului (boală, de exemplu);
- schimbarea frecventă a şcolii, antrenând schimbări ale domicilului părinţilor (V. **Clasă de tranziţie, Clasă de adaptare**).

Clasă de tranziţie

(Fr.: *Classe de transition;* Engl.: *Class of transition;* Germ.: *Transitorisch Klasse* It.: *Classe di transizione;* Sp.: *Clase de transición.*)

Clasă destinată copiilor care nu au cunoştinţe suficinte pentru a fi admişi în clasele a VI-a sau a V-a de observaţie (V. **Clasă de observaţie**) în învăţământul francez din cauza unui retard şcolar. Funcţionează pe baza metodelor active (centre de interes etc.) şi a principiului individualizării muncii, utilizând programa pentru clasele obişnuite. Învăţământul este organizat în funcţie de lacunele elevilor în asimilarea cunoştinţelor corespunzătoare claselor VI şi V, în ritmul şi limitele individuale ale elevilor. Astfel, elevii mai dotaţi au posibilitatea de a intra în clasa a IV-a, după doi ani de recuperare, cei care nu au putut recupera retardul şcolar urmează învăţământul general redus (V. **Clase practice**). Clasele de tranziţie sunt în unele ţări înlocuite cu clase de susţinere pedagogică sau clase diferenţiate.

(V. **Clasă; Clasă diferenţiată**)

Clasă de vârstă

(Fr.: *Classe d'âge;* Engl.: *Class of age;* It.: *Classe d'eta;* Sp.: *Clase de edad.*)

Clasă care include elevi de aceeaşi vârstă.

(V. **Clasă**)

Clasă diferenţiată

(Fr.: *Classe différenciée;* Engl.: *Differencial class;* It.: *Classe differenziare;* Sp.: *Clase diferenciada.*)

Clasă pentru copii de aceiaşi vârstă care prezintă un retard

recuperabil la anumite materii de învăţământ (V. **Clasă, Clasă de adaptare, readaptare, Clasă de perfecţionare, Clasă de tranzite**)

Clasă "obişnuită"

Se referă la un model organizaţional care integrează elevii cu deficienţe în clasele pentru copiii normal dezvoltaţi, în scopul "normalizării" vieţii şcolare a copiilor cu tulburări adaptative. (V. **Normalizare**)

În aceste clase, predau profesori obişnuiţi, după programa şcolară generală. Aceştia beneficiază de consiliere pe probleme de educaţie specială, acordată de specialişti care deservesc mai multe unităţi şcolare. Cadrele didactice dispun, de asemenea, şi de un suport tehnic specializat pentru instruirea şi recuperarea copiilor cu handicap. (V. **Clasă**)

Clasă pentru ambliopi

(Fr.: *Classe pour amblyopes;* Engl.: *Class for partially sighted;* Germ.: It.: Sp.: *Clasa por cuidar la vista.*)

Clasă pentru copii cu deficit vizual a căror vedere reziduală permite asimilarea de cunoştinţe prin metode care se adresează văzului, în condiţii şi cu mijloace didactice speciale (cărţi imprimate cu caractere mărite, îngroşate, iluminare specială etc.). (V. **Clasă**)

Clasă pilot

(Fr.: *Classe pilot;* Engl.: *Pilot class;* Germ.: It.: *Clase pilota;* Sp.: *Clase piloto.*)

Clasă de elevi în care se experimentează metode şi procedee pedagogice noi (V. **Clasă; Clasă de observaţie**).

Clasă practică

(Fr.: *Classe pratique;* Engl.: *Practical clas;* It.: *Classe pratica;* Sp.: *Clase practica.*)

Clasă de elevi în care un număr important de ore este rezervat lucrului manual şi preprofesional.

În afară de asimilarea cunoştinţelor de ordin general, se urmăreşte depistarea aptitudinilor vocaţionale ale elevilor, informarea lor asupra profesiunilor solicitate pe piaţa muncii, pregătirea manual-gestuală şi achiziţionarea limbajului tehnic general.

Instruirea este pe cât posibil individualizată, evitând separarea artificială a materiilor de studiu (V. **Clasă; Clasă preprofesională de nivel, Clase pregătitoare**).

Clasă pregătitoare

1. (Fr.: *Classe preparatoire;* Engl.: *Classe perparatoria;* Germ.: *Vervollekommunung;* Sp. *Clase preparatorie.*)

Clasă destinată copiilor defa-

vorizaţi sub raport socio-cultural (fără a fi în mod necesar handicapaţi) care frecventează ultimul an de grădiniţă sau ultimul an de şcoală.

2. (Fr.: *Classe preparatoire a l'apprentissage;* Engl.: *Classe to apprenticeship;* It.: *Classe preparatorie a noviziato;* Sp.: *Classe preparatoria al aprentisage.*)

Clasă de elevi la care pregătirea şcolară alternează cu formarea profesională (în cadrul unei intreprinderi sau atelier lucrativ).

(V. **Clasă**)

Clasă preprofesională de nivel

(Fr.: *Classe preprofessionalle de niveau;* Engl.: *Class preprofessional of level;* It.: *Classe preprofessionale de nivel;* Sp.: *Clase preprofesional di nivello.*)

În învăţământul francez, clasă pentru elevii în vârstă de 14 ani care au terminat clasa a V-a dar nu pot primi un certificat de pregătire profesională şi nici nu pot urma mai departe cursurile învăţământului general (V. **Clasă de tranziţie**). Elevii în vârstă de 15 ani care termină aceste clase pot intra într-o clasă pregătitoare (V. **Clasă, Clasă pregătitoare**).

Clasă specializată

Clasă destinată copiilor cu deficienţe. Fiinţează în cadrul şcolilor obişnuite, în săli de clasă amenajate, pentru a răspunde cerinţelor speciale ale elevilor.

În aceste clase nu predau specialişti în psiho-pedagogie, ca în cazul claselor autonome. (V. **Clasă autonomă**), ci profesori obişnuiţi, pe baza programelor şcolare generale, dar beneficiind de consiliere de specialitate din partea unor psiho-pedagogi, medici etc., angajaţi permanenţi ai şcolii respective.

Claustrofobie

(Fr.: *Claustrophobie;* Engl.: *Claustrophoby*)

Stare de anxietate resimţită în spaţii închise (de exemplu, în ascensor) (V. **Anxietate**).

Claustromanie

(Engl.: *Claustromania*)

Comportament al unui subiect care îşi impune o claustrare îndelungată sau repetitivă. Este cel mai adesea o reacţie antisocială şi asocială, mergând de la tendinţe de izolare până la interiorizarea autistică a unor schizofreni şi psihotici cronici.

Se poate asocia cu clinofilia. (V. **Clinofilie**)

Clinofilie

(Engl.: *Clinophilia*)

Comportament al unui subiect care stă culcat în afara perioa-

delor obişnuite de somn, uneori în permanenţă. Este o reacţie de retragere din mediul social şi de dezinteres pentru viaţa familială, cotidiană şi profesională. Se asociază adesea cu interiorizarea şi replierea autistică la schizofrenici, cu teama de a înfrunta dificultăţi, la psihastenici, cu teama de a nu se îmbolnăvi, la ipohondri sau la nevroticul anxios. (V. **Apragmatism; Autism**)

Climat de grup

Ambianţa unui grup sub aspectul raporturilor interumane. Se exprimă prin anumite tipuri de atitudini, comportamente şi reacţii ale membrilor grupului.

Clinică

(Fr.: *Clinique;* Engl.: *Clinic;* Germ.: *Klinik;* It.: *Clinico;* Sp.: *Clinico.*)

1. Ansamblul informaţiilor obţinute prin observarea directă a bolnavului (aflat în stare de repaus la pat), fără ajutorul mijlocelor de laborator.

Clinica este o ştiinţă şi o artă care are metode, discipline şi reguli proprii, precum şi un cod moral specific. Ea se opune empirismului.

2. Instituţie în care se îngrijesc bolnavi în stare de repaus la pat.

Club de prevenţie

(Fr.: *Club de prevention;* Engl.: *Club of prevention;* Germ.: *Klub;* It.: *Club di prevenzione;* Sp.: *Club de prevencion.*)

Aşezământ ce propune activităţi cultural-educative şi de loisir copiilor şi adolescenţilor inadaptaţi social, pentru a le ocupa timpul liber într-un mod instructiv. Are drept scop reeducarea acestor tineri în mediu deschis (V. **Asistenţă educaţională în mediu deschis**) şi pregătirea reintregării lor în viaţa socială şi profesională. Cluburile beneficiază de echipe specializate de prevenţie ce includ psihologi, sociologi, pedagogi, medici, animatori (specializaţi în activităţi de loisir) precum şi voluntari competenţi în materie de prevenţie a inadaptării.

Club pentru copii/tineri

(Fr.: *Club;* Engl.: *Club;* Germ.: *Klub;* It.: *Club;* Sp.: *Club.*)

Aşezământ organizat de serviciile sociale de protecţie a copilului, de mişcări ale tinerilor etc. cu scopul de a satisface cerinţele sportive, culturale şi recreative, de timp liber ale copiilor şi tinerilor.

Coeficient de inteligenţă

(Fr.: *Quotient d'intelligence;* Engl.: *Intelligence quotient*)

Indice permiţând cuantificarea inteligenţei subiectului, pe baza aplicării unor teste. (V. **Test**) Se obţine:

a) fie împărţind vârsta mentală pe care o indică rezultatul testelor, la vârsta cronologică;

b) fie prin raportarea acestor rezultate la rezultatele medii ale grupului de vârstă din care subiectul face parte.

Coeficienţii de tipul a) se exprimă în procente (media = 100) iar cei de tip b) se bazează adesea pe o deviaţie standard de 15 puncte, faţă de o medie de 100.

Colectivitate

(Fr.: *Colectivité;* Engl.: *Community*)

Grup ai cărui membrii sunt în contact direct şi împărtăşesc aceleaşi interese, valori şi obiective fundamentale. Colectivitatea poate fi geografică, teritorială, social-economică, profesională, şcolară etc.

Comă

(Fr.: *Coma;* Engl.: *Coma;* Germ.: *Koma;* It.: *Coma;* Sp.: *Còma.*)

Alterarea totală sau parţială a stării de conştienţă a individului ce afectează în principal funcţiile de relaţie şi într-o măsură mai mare sau mai mică funcţiile vegetative (circulaţie sanguină, respiraţie.)

Comisie de admitere

V. **Comisie de orientare**

Comisie de orientare

Denumirea se aplică unui organism specializat, subordonat serviciilor de educaţie, municipale, regionale sau districtuale, însărcinat cu recomandarea copiilor şi adolescenţilor pentru o şcoală specială.

Comiţial

(Fr.: *Comitial;* En.: *Epileptic, Related to epilepsy*)

Care se referă la epilepsie.

(V. **Epilepsie**)

Comiţialitate

(V. **Epilepsie**)

Comoţie

(Fr.: *Commotion;* Engl.: *Stroke;* Germ.: *Erschütterung*)

Zdruncinare a unui organ ca urmare a unui şoc direct sau indirect. Provoacă oprirea temporară sau definitivă a funcţiei organului respectiv. Ex.: comoţia cerebrală.

Complex

(Engl.: *Complex*)

Termen introdus de E. BLEULER şi de C.G. Yung, definind un ansamblu de sentimente şi reprezentări parţial sau total inconştiente, prevăzute cu o putere afectivă, care influenţează major personalitatea subiectului, manevrându-i afectele şi orientându-i acţiunile. A fost utilizat de S.FREUD în câteva cazuri: complexul castrării, complexul lui Oedip, complexul patern.

Compensare

Acţiune care constă în reechilibrarea, recuperarea unei inferiorităţi, eliminarea unei frustrări, a unui prejudiciu de natură fizică sau spirituală.

Compensarea funcţiilor deficitare

Reconstituirea funcţiilor perturbate ale organismului, incluzând restituirea şi/sau substituirea funcţiilor pierdute sau perturbate care are ca rezultat contracararea deficienţei funcţionale.

Comportament

(Fr.: *Comportement;* Engl.: *Behaviour;* Germ.: *Betragen;* It.: *Comportamento;* Sp.: *Comportamento.*)

În sens larg: ansamblul manifestărilor adaptative individuale ce pot fi observate.

În sens restrâns: reacţia globală (manifestări observabile şi neobservabile) la o situaţie dată.

În p s i h o l o g i e, termen adoptat de Pierre Janet care consideră toate fenomenele psihice acţiuni de comportament ce formează obiectul de studiu al psihologiei. Sinonim: **conduită.**

Comunicare

(Fr.: *Communication;* Engl.: *Communication;* Germ.: *Kommunikation;* It.: *Comunicazione;* Sp.: *Comunicación.)*

Schimb de informaţii realizat prin utilizarea unui cod. Canalele comunicării sunt în general cele auditive şi vizuale, în cazuri speciale cele tactile (în cazul nevăzătorilor sau în cazul handicapurilor asociate: nevăzători cu surdo-mutitate).

Comunicare gestuală

(Fr.: *Communication gestuelle;* Engl.: *Manual communication;* Sp.: *Comunicacion gestual.*)

Metodă non-verbală de comunicare şi educaţie a surzilor şi surdo-muţilor, care utilizează limbajul mimico-gestual şi limbajul prin dactileme (V. **Dactilemă**).

În *limbajul mimico-gestual,* cuvintele şi noţiunile sunt exprimate prin semne, mimică, miş-

cări ale mâinilor. Gesturile pot semnifica un cuvânt, un concept, o idee, un ansamblu de idei sau o stare sufletească.

Dactilologia este o tehnică care permite comunicarea printr-un alfabet în care literele sunt reprezentate prin diferite poziţii ale degetelor. Alfabetul manual utilizează fie o singură mână, fie ambele mâini. În S.U.A. este folosit exclusiv alfabetul manual cu o singură mână. (V. **Alfabet manual, Alfabetul surdomuţilor**)

Comunicare totală

V. **Metodă combinată.**

Comunitate

(Fr.: *Communauté;* Engl.: *Community;* Germ.: *Gemeinsenkeit;* It.: *Comunità;* Sp.: *Comunidad*)

Noţiune anglo-saxonă, intrată în vocabularul curent al celor ce activează în domeniul social, în numeroase ţări americane şi europene. Desemnează un grup de indivizi, care împărtăşesc (fie şi parţial) acelaşi cadru de viaţă. Se poate vorbi de comunitate la nivelul unui cartier, oraş, sat, comună, regiune.

Comunitate terapeutică

(Engl.: *Therapeutic comunity*)

Metodă de tratament a bolilor mentale, care utilizează mediul social al instituţiei sanitare ca element integrat al demersului terapeutic.

Această veritabilă "terapie prin mediu", preconizată mai întâi în Marea Britanie, a permis introducerea psihiatriei sociale în spitale.

Principiile acestei terapii prevăd organizarea activităţii spitaliceşti în aşa fel încât fiecare individ (îngrijitor sau îngrijit) să se implice în activitatea terapeutică.

Conflict psihic

(Engl.: *Psychical conflict*)

Expresie a unor exigenţe psihice ireconciliabile, ca de exemplu, dorinţe şi reprezentări opuse, iar pe un plan mai specific, forţe impulsionale antagoniste. Poate fi manifest sau latent.

Congenital

(Fr.: *Congénital;* Engl.: *Congenital;* Germ.: *angeboren;* It.: *Congenito;* Sp.: *Congenital.*)

Caracteristicile fiziologice sau psihologice, normale sau patologice cu care se prezintă un individ la naşterea sa.

Convulsie

(Fr.: *Convulsion;* Engl.: *Convulsion;* Germ.: *Krampf;* It.: *Convulsione;* Sp.: *Convulsión.*)

Contracţie musculară gene-

ralizată şi involuntară determinând mişcări dezordonate ale unui membru sau ale întregului corp. Cauza este o iritare a sistemului nervos central. Sunt durabile (*convulsii tonice*) sau scurte şi repetate (*convulsii clinice*). La copii, în anumite maladii, convulsiile se asociază cu oligofrenia.

Confuzie mentală

În p s i h o l o g i e: disoluţia, adesea temporară, acută sau subacută a funcţiilor psihice, caracterizată prin obtuzie şi lentoare intelectuală, tulburări de percepţie şi ale proceselor de identificare, dezorientare în spaţiu şi timp, erori sau lipsa atenţiei, reflexiei, judecăţii. Cauzele pot fi multiple: stări febrile, infecţii (encefalite, meningoencefalite, pneumopatii virale) ca şi cazuri de debilitate mentală implicând degenerescenţă.

Constituţie

(Fr.: *Constitution;* Engl.: *Constitution;* Germ.: *Konstitution;* It.: *Costituzione;* Sp.: *Constitución.*)

În p s i h o l o g i e, ansamblul caracteristicilor fizice şi psihice ale individului.

În b i o l o g ie: organismul uman cu toate caracteristicile sale (formă, structură, organizare etc.)

"A avea o constituţie bună" înseamnă a fi puternic, sănătos.

Contagiune

(Fr.: *Contagion;* Engl.: *Contagion;* Germ.: *Ansteckung;* It.: *Contágio;* Sp.: *Contagio.*)

Transmiterea unei maladii de la o persoană atinsă de acea afecţiune la o persoană sănătoasă. Contagiunea poate fi directă, prin contact sau indirectă, prin intermediul unui suport material.

Contagiozitatea anumitor boli implică reguli speciale de protecţie (izolarea bolnavilor, dezinfecţie) şi de declarare a stării de boală.

Contagiune mentală - termen psihologic care desemnează transmiterea tulburărilor psihice ale unui bolnav mental unei persoane normale. Se explică prin mecanismele imitaţiei şi sugestiei care funcţionează la nivelul psihologiei de grup.

Contract de muncă

Contractul de muncă este o convenţie prin care o persoană (numită angajat sau salariat) se obligă să muncească în beneficiul şi sub coordonarea unei alte persoane (angajat sau patron) contra unei remuneraţii numite *salariu.*

Contract de ucenicie

Este contractul prin care un conducător al unei întreprinderi industriale sau comerciale se

angajează să asigure o formare profesională metodică şi completă unei persoane care se obligă în schimb să lucreze pentru acesta, pe o perioadă şi în condiţii convenite.

Convenţia de la Geneva

(V. **Carta tineretului mondial**).

Copil aflat în dificultate

Copil sensibil inferior sau superior grupei sale de vârstă în ceea se priveşte una sau mai multe caracteristici fizice, intelectuale sau de comportament şi care necesită educaţie specială. Se foloseşte mai ales, pentru copilul aflat sub normă (V. **Copil special, Copil neadaptat**).

Copil autist

Copil suferind de autism (V. **Autism; Autist**).

Copil cu întârziere şcolară

Elev cu procesul învăţării mai lent decât media grupei sale de vârstă (V. **Întârziere şcolară**).

Copilărie neadaptată

V. **Inadaptare juvenilă.**

Copil cu risc

Copil prezentând o deficienţă particulară sau globală care poate conduce la o stare de handicap.

Copil special

V. **Copil aflat în dificultate.**

Copil retardat

Copil afectat de retard intelectual (V. **Retard intelectual**).

Cretin

(Fr.: *Cretin;* Engl.: *Cretin*)

Se spunea, la sfârşitul secolului al IX-lea despre un copil care prezenta o arieraţie mentală legată de o hipotiroidie, cu guşă endemică. (V. **Cretinism**)

Creşă

Aşezământ care are ca obiectiv îngijirea pe timpul zilei, a copiilor sănătoşi, în vârstă de până la 3 ani. Poate avea caracter public sau privat, colectiv sau familial. Creşa este prin excelenţă locul de orientare şi educare a copilului antepreşcolar şi al primelor depistări vizând o eventuală stare de anormalitate. (V. **Anormalitate; Anomalie**)

Creştere

(Fr.: *Croissance;* Engl.: *Growth;*

Germ.: *Wachsen;* It.: *Crexènza;* Sp.: *Crescimiento.*)

Manifestarea cea mai generală care permite unui individ să ajungă la forma şi dimensiunea definitivă, caracteristică speciei şi rasei sale.

Cretinism

Formă de întârziere mentală profundă, asociată etiologic cu o insuficienţă tiroidiană. Este o afecţiune endemică specifică anumitor zone geografice. În plan clinic se constată un retard al dezvoltării, un facies ridat, o întârziere mentală ce poate merge de la idioţie până la debilitate profundă, un infantilism afectiv, o lentoare generală a activităţii. Tratamentul cu extracte tiroidiene ameliorează starea acestor bolnavi.

Criză

1. În m e d i c i n ă: ansamblul fenomenelor care, în decursul unei maladii, marchează o schimbare subită şi decisivă, fie în bine, fie în rău (criza care ucide sau salvează); marchează într-un fel graniţa între două perioade de evoluţie a bolii.

2. *Criză psihologică*: perioadă evolutivă marcată de tulburări de comportament şi inadaptare socială, cu ocazia unor momente dificile ale dezvoltării personalităţii (de exemplu: criza adolescenţei).

Cromozomi

(Fr.: *Chromosomes;* Engl.: *Chromosomes.*)

Denumire dată unor elemente de la nivelul celulei, responsabile de transmiterea caracterelor ereditare şi a diferenţelor între sexe.

Cronic

(Fr.: *Chronique;* Engl.: *Chronic;* Germ.: *Chronisch;* It.: *Cronico;* Sp.: *Cronico.*)

Adjectiv care se aplică maladiilor sau stărilor care progresează lent şi durează mult timp.

Cunoştinţe şcolare

În p e d a g o g i e: noţiuni asimilate în cursul şcolarităţii, de natură să indice nivelul de dezvoltare mentală a elevului.

(V. **Şcolar; Şcolaritate**)

Curatelă

(Engl.: *Curatelage*)

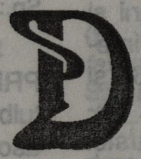
Măsură de protecţie pronunţată de un judecător cu privire la persoane majore care, din cauza unei alterări a facultăţilor mentale, au nevoie de consiliere şi de control continuu în actele vieţii lor civile.

Cvadriplegic

Subiect suferind de cvadriplegie (V. **Paralizie, Infirm motor cerebral, Spasticitate**).

Cvadriplegie

(V. **Tetraplegie**)

Dactilologie

(Fr.: *Dactylologie*; Engl.: *Finger spelling*; Sp.: *Dactilologia.*)

Termen utilizat pentru a desemna o metodă de comunicare cu surzii sau cu persoanele lipsite atât de auz cât şi de vedere, dar care cunosc alfabetul; literele sunt trasate cu degetul pe palma mâinii, în aer sau pe orice altă suprafaţă. (V. **Alfabet manual, Alfabetul surdo-muţilor, Comunicare gestuală**).

Debil

(Engl.: *Mental deficient*)

Persoană atinsă de debilitate mentală. (V. **Debilitate mentală**)

Debilitate (Pseudo-)

Termen general care desemnează copii cu inteligenţă normală dar care au un randament intelectual inferior, în special în activitatea şcolară. Cauzele pot fi maladii *organice* (anemie, intoxicaţii cronice, hiponutriţiile, abuzul de medicamente, sechele ale unor traumatisme craniene, evoluţie pubertară, ambliopie, miopie, tulburări de limbaj), *psihice* (inhibiţie cauzată de frică, sentiment de culpabilitate, lentoare, timiditate, meticulozitate, tulburări afective, tulburări sexuale, stări prenevrotice, nevroze, stări prepsihotice, psihoze depresive, demenţă) sau *sociale* (abandon, devalorizare, mediu defavorizant etc.)

Debilitate mentală

(Fr.: *Débilité mentale*; Engl.: *Mental deficiency;* Germ.: *Schwachision;* It.: *Deficienza mentale;* Sp.: *Debilidad mental.*)

Termen introdus de DUPRÉ în 1909, denumind o insuficienţă mai mult sau mai puţin marcată a inteligenţei.

La finele dezvoltării sale, debilul mental nu depăşeşte nivelul şi modelele operaţionale ale unui

copil de 9 ani. Vârsta sa mentală se situează deci între 7-8 ani şi 9-10 ani, iar coeficientul de inteligenţă (Q. I.) variază între 60 şi 70 unităţi. El poate asimila cunoştinţe şcolare la nivelul vârstei sale mentale dar prezintă adesea tulburări specifice. După BINNET debilitatea mentală se situează între imbecilitate şi normalitatea inferioară (V. **Imbecilitate, Deficienţă mentală severă**). Termenul a fost utilizat adesea şi prin asimilare cu noţiunea de "deficienţă mentală" în acest caz, distingându-se trei tipuri de debilitate - *uşoară, severă* şi *profundă*. (V. **Deficienţă mentală**). Originea debilităţii este variabilă, neputându-i-se atribui o cauză unică. Debilităţii i se poate asocia un sindrom organic, în acest caz debilitatea fiind calificată ca *arieraţie organică*. (V. **Arieraţie organică**) Carenţa de afectivitate, insuficienţa cunoştinţelor agravează adesea debilitatea sau poate chiar să genereze o pseudo-arieraţie, în anumite cazuri ireversibilă. La modul general, debilul poate duce o viaţă autonomă, reuşind adesea să-şi însuşească o calificare sau măcar o specializare profesională şi să ocupe un loc de muncă.

Debilitate motrică

(Fr.: *Débilité motrice*; Engl.: *Motor immaturity*; Germ.: *Motorischer Infantilismus*; It.: *Debilitato locomotoe*r Sp.: *Debilidad de motricidad.*)

Sub această denumire, DUPRÉ şi MERKLEN grupează tulburările motorii şi neurologice asociate adesea cu debilitatea mentală. Manifestările sunt:

- întârzierea mersului şi exprimării prin limbaj;
- persistenţa paratoniei (imposibilitatea de a pune muşchii în stare de rezoluţie);
- persistenţa sincineziilor (mişcări simetrice involuntare care însoţesc mişcările voluntare, înainte de vârsta de 3 ani).
- tremurături;
- spasmofilie, convulsii etc.

Toate acestea corespund unui deficit de maturaţie a dezvoltării psiho-motorii.

Debil mental

Persoană cu debilitate mentală. (V. **Debilitate mentală**)

Decibel

Unitatea logaritmică a intensităţii sonore

Defineşte cea mai mică diferenţă de intensitate perceptibilă de ureche la un sunet de 1000 de vibraţii duble pe secundă.

Audiometrele sunt etalonate în decibeli: o pierdere de 30 de decibeli (sau peste) echivalează cu o insuficienţă auditivă perceptibilă de subiect; o pierdere

de 60 de decibeli (sau peste) corespunde surdităţii.

Defectologie

Studiul deficienţelor.

Se aplică în special formelor grave ale deficienţelor intelectuale şi tulburărilor afective. (V. **Psihopedagogie specială**)

Deficient

Subiect sau organ slăbit sau cu insuficienţă.

(V. **Deficienţă**)

Deficient auditiv

Persoana cu auz diminuat (V. **Deficient senzorial**).

Deficient intelectual

V. **Deficient mental**.

Deficient mental

Persoană având o capacitate intelectuală sub medie (V. **Debil mental, Arierat Oligofren**).

Deficient senzorial

Termen generic aplicat indivizilor privaţi total sau parţial de simţul văzului sau al auzului (V. **Deficient auditiv, Deficient vizual**).

Deficienţă

(Fr.: *Déficience/Déafult;* Engl.: *Lack, failure;* Germ.: *Mangel;* It.: *Difetto;* Sp.: *Defecto.*)

Termenul califică orice pierdere semnificativă, orice dereglare de structură sau funcţie psihologică, fiziologică sau anatomică rezultând în urma unei maladii, a unui accident, dereglări evolutive etc. În viziune modernă (de exemplu, modelul teoretic propus de PH. WOOD în 1980 şi asimilat în documentele de referinţă ale Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii) se elimină interpretarea unilaterală, izolată a termenului, deficienţa fiind concepută ca un element fundamental, dintr-un lanţ cauzal care cuprinde:

Maladia sau traumatismul iniţial, existente încă de la naştere sau dobândite (V. **Maladie**).

- *Deficienţa, ce poate avea la bază o maladie;*
- *Incapacitatea*, rezultat al unei deficienţe (V. **Incapacitate**);
- *Handicapul*, rezultat în urma unei deficienţe sau a unei incapacităţi (V. **Handicap**);
- Clasificărea OMS a deficienţelor, incapacităţilor şi handicapurilor distinge:

1. *Deficienţe intelectuale*:
   - de inteligenţă;
   - de memorie;
   - de gândire;
   - alte deficienţe intelectuale.

2. *Alte deficienţe psihice*:
   - deficienţe de conştienţă şi ale stării de veghe;
   - deficienţe de percepţie şi de atenţie;
   - deficienţe ale funcţiilor emotive şi volitive;
   - deficienţe de comportament.
3. *Deficienţe de exprimare şi de vorbire*;
   - deficienţe de exprimare (tulburări de exprimare);
   - deficienţe de vorbire (tulburări de vorbire).
4. *Deficienţe auditive*:
   - deficienţe de acuitate auditivă;
   - alte deficienţe auditive sau ale aparatului auditiv.
5. *Deficienţe ale aparatului ocular*:
   - deficienţe ale acuităţii vizuale;
   - alte deficienţe ale funcţiei vizuale şi ale aparatului ocular.
6. *Deficienţe ale altor organe*:
   - deficienţe ale organelor interne;
   - deficienţe ale altor funcţii specifice.
7. *Deficienţe ale scheletului şi ale aparatului de susţinere*:
   - deficienţe ale regiunilor capului şi ale trunchiului;
   - deficienţe mecanice şi motrice ale membrelor;
   - alterarea membrelor.
8. *Deficienţe de ordin estetic*:
   - deficienţe estetice ale capului şi trunchiului;
   - deficienţe ale membrelor;
   - alte deficienţe estetice.
9. *Deficienţe ale funcţiilor generale, senzoriale şi alte deficienţe*:
   - deficienţe ale funcţiilor generale;
   - deficienţe senzoriale;
   - alte deficienţe.

În funcţie de gradul dereglării organice / funcţionale, deficienţa poate fi *lejeră, medie, gravă* sau *profundă*. Deficienţele, în special cele grave şi profunde necesită o depistare precoce, o educare / reeducare specială, o protezare corespunzătoare şi acţiuni medico-sociale adecvate.

Deficienţă fizică

Dereglare care afectează aparatul locomotor. Se foloseşte şi într-un sens mai general pentru a desemna o incapacitate cauzată de deficienţe ale vederii sau ale auzului (V. **Deficienţă**).

Deficienţă mentală

(Fr.: *Déficience mentale;* Engl.: *Mental imprisment;* Germ.: *Mental mengelhefte;* It.: *Difelto mentale;* Sp.: *Defecto mental.*)

Deficienţa mentală se caracterizează printr-o capacitate intelectuală sub medie ce determină o insuficienţă a componentelor adaptative (maturizare, învăţare

sau adaptare socială). Experţii OMS se opun clasării subiecţilor al căror coeficient de inteligenţă (Q.I.) se situează între 68 şi 85 sub rubrica "limită a deficienţei mentale". Gradele deficienţei mentale sunt:

- *deficienţă mentală lejeră;*
- *deficienţă mentală moderată (medie);*
- *deficienţă mentală gravă;*
- *deficienţă mentală profundă*

(V. ***aceşti termeni***).

(V. **Coeficient de inteligenţă**)

Deficienţă mentală gravă

(Fr.: *Déficience mentale sévère;* Engl.: *Severe mental deficiency*)

Cunoscută şi sub denumirea de *imbecilitate* califică o dezvoltare intelectuală cu un nivel al deviaţiei de la normalitate exprimat prin valori ale inteligenţei între 20-35 (Scara Standford-Binet) şi 25-29 (Scara Wexler). Aceşti subiecţi necesită o supraveghere continuă şi strictă, dar sub această rezervă ei sunt capabili de oarecare autonomie, putând îndeplini sarcini simple de autogospodărire; din acest motiv, sunt denumiţi "retardaţi independenţi".

(V. **Coeficient de inteligenţă**)

Deficienţă mentală lejeră (uşoară)

(Fr.: *Déficience mentale légère*)

Sinonim: **debilitate mentală.**

Indică o dezvoltare intelectuală care nu depăşeşte nivelul corespunzător vârstei de 10 ani, având un coeficient de inteligenţă de 52-66 (scara STANDFORD-BINET) şi 55-69 (scara WEXLER). Această categorie cuprinde indivizi care pot, în general, să asimileze educaţia şcolară de bază. Adulţii pot duce o viaţă independentă în societate (V: **Deblitate mentală**)

Deficienţă mentală moderată (medie)

(Fr.: *Déficience mentale moyenne;* Engl.: *Moderate mental deficience*)

Dezvoltare intelectuală cu un nivel de arierare faţă de normalitate tradus printr-un coeficient de inteligenţă între 36-51 (Scara Standford-Binet) şi 40-54 (Scara Wexler). Mulţi dintre indivizii din această categorie sunt capabili să-şi însuşească şi să practice anumite meserii, pot dobândi o oarecare autonomie, pot comunica eficient cu ceilalţi, pot asimila unele reguli sociale şi tehnici simple, dar nivelul lor şcolar şi profesional este scăzut (V. **Coeficient de inteligenţă; Debilitate mentală**).

Deficienţă mentală profundă

Este cunoscută şi sub denumirea de *idioţie*. Desemnează gradul de retardare al dezvoltării intelectuale tradus printr-un coeficient al inteligenţei de 19 sau sub acestă valoare (scara STANDFORD-BINET) sau de 24 şi sub acest nivel (Scara WEXLER). Prezentând adesea şi alte handicapuri, această categorie de indivizi necesită o îngrijire şi o supraveghere continuă. Deşi unii dintre ei sunt capabili să execute acţiuni elementare ale vieţii cotidiene, ei trebuie să beneficieze toată viaţa de măsuri de protecţie şi tutelă (V. **Debilitate mentală**)

Deficit

Ceea ce lipseşte sub raport cantitativ. Metoda testelor permite evaluarea deficitului intelectual al deficienţilor mental.

Deficit intelectual

(Engl.: *Mental defect*)

Insuficienţa eficienţei intelectuale, care împiedică un subiect să răspundă într-un mod adecvat cerinţelor mediului.

Deficitar (intelectual)

(Engl.: *Mentally defective*)

Se spune despre o persoană care prezintă un deficit intelectual, fie prin deficienţă sau arieraţie mentală, fie prin deteriorare cauzată de o demenţă. (V. **Deficit intelectual**)

Deficit şcolar

Achiziţiile şcolare care lipsesc unui elev pentru a atinge nivelul şcolar corespunzător vârstei sale reale.

Deficitul şcolar se exprimă prin coeficientul de instrucţie. (V. **Retard şcolar.**)

Deformare

În m e d i c i n ă, alterarea formei unei părţi a corpului. Deformările sunt dobândite, în cursul creşterii, fie spontan, fie sub influenţa unei boli. În particular, este vorba despre: deformări ale coloanei vertebrale şi deformări toracice, ale gambei, piciorul plat dureros etc.

Degenerescenţă

(Fr.: *Dégénèrecence*; Engl.: *Degeneration*)

Degradare a unei fiinţe vii.

Degenerescenţă cerebeloasă (la copil)

(Engl.: *Cerebellous degeneration*)

Maladie degenerativă familială a primei copilării, comportând ataxie cerebeloasă, nystagmus

şi debilitate mentală de un grad variabil. (V. **Ataxie, Nystagmus, Debilitate mentală**)

Delincvenţă

(Fr.: *Delinquance*; Engl.: *Deliquency*)

Totalitatea infracţiunilor comise într-un loc şi o perioadă dată.

Sociologia foloseşte fără distincţie termenul de *delincvenţă* sau pe cel de *criminalitate*, limbajul curent rezervându-l pe acesta din urmă infracţiunilor mai grave.

Se pot diferenţia infracţiuni contra statului, contra persoanelor, contra bunurilor, contra moravurilor. Delincvenţa caracterizează o conduită antisocială care exprimă inadaptarea unui individ la societate. Indică fie tulburări caracteriale apărute pe un fundal psihic normal, fie un context net patologic, al unei structuri nevrotice sau psihotice. În al doilea caz, delincvenţa este un simptom al unei tulburări profunde a personalităţii, necesitând măsuri de psihoterapie, tratament medicamentos, măsuri instituţionale individualizate.

Delincvenţă juvenilă

Ansamblu de infracţiuni penale comise de minori. Arieraţia mentală poate conduce la delincvenţă. Idiotul este arareori delincvent dat fiind faptul că este sub supraveghere permanentă. Imbecilul poate fi uneori autorul unor atentate la pudoare şi, în anumite cazuri, al unor loviri şi răniri voluntare sau chiar omucideri. Debilul mental, a cărui conduită are un grad mai mare de autonomie, fiind sensibil la efectele alcoolului şi uşor influenţabil este adesea subiectul cazurilor de delincvenţă, (vagabondaj, prostituţie, furt, loviri şi răniri, omucideri). (V. **Idiot, Imbecil, Debil mental**)

Demenţă

(Fr.: *Démence*; Engl.: *Dementia*)

Debilitate mentală globală, care afectează totalitatea facultăţilor psihice şi alterează progresiv o dată cu afectivitatea şi activitatea voluntară a subiectului, conduitele sale sociale.

Caracterizată printr-o evoluţie iremediabil progresivă, demenţa este cauzată, în general, de leziuni cerebrale, mai mult sau mai puţin difuze, de natură vasculară, infecţioasă, traumatică, toxică sau tumorală.

Demenţele *presenile* şi *senile*, aşa numitele demenţe tardive, sunt afecţiuni patologice care se exprimă printr-o deteriorare mentală progresivă, care survine după vârsta de 50 de ani şi se află în raport cu procese anatomice de atrofie sau de scleroză la nivelul ţesutului cerebral. (V. Boala lui Alzheimer; Boala lui Pick)

Demenţă precoce

(Engl.: *Dementia praecox*)

Maladie mentală care poate apărea la sfârşitul adolescenţei sau la începutul vârstei adulte. Se caracterizează prin tulburări grave de inteligenţă şi de afectivitate, evoluând către deficit intelectual progresiv. Această psihoză cronică a fost numită de E. BLEULER, în 1908, "schizofrenie". (V. **Schizofrenie**)

Demutizare

(Engl.: *Demutisation*)

Învăţarea vorbirii de către copiii atinşi de surditate gravă sau profundă.

Presupune: dezvoltarea atenţiei, educarea organelor senzoriale, respiratorii şi fonatorii; imitarea mişcărilor buzelor, limbii, maxilarelor, vălului palatin şi corzilor vocale. În acest proces de învăţare se utilizează auzul rezidual (amplificatoare de sunete), vederea (oglindă, osciloscoape, lămpi) şi percepţia tactilă (vibraţiile).

Depistare

Descoperirea, detectarea, punerea în evidenţă fie a cazurilor de inadaptare, maladie, deficienţă, incapacitate sau handicap, fie a cauzelor şi respectiv a consecinţelor acestora. Depistarea este adesea strâns legată de diagnostic, căci în urma unui examen este confirmată suspiciunea de maladie, inadaptare etc.

Depistare precoce (timpurie)

(Fr.: *Dépistage précoce;* Engl.: *Early detection*)

Descoperirea maladiilor/deficienţelor / incapacităţilor / handicapurilor, înainte ca subiectul să se prezinte la specialist din proprie iniţiativă.

(V. **Depistare**)

Depistare sistematică

(Fr.: *Dépistage sistematique;* Engl.: *Screening*)

Identificarea cu ajutorul testelor şi al altor mijloace de evaluare rapidă, a subiecţilor afectaţi de o anumită maladie, deficienţă, incapacitate sau handicap (fără precizarea diagnosticului).

(V. **Depistare**)

Descentralizare

(Fr.: *Descentralisation;* Engl.: *Descentralization*)

În politicile de protecţie specială, conceptul se referă la delegarea autorităţilor locale în iniţierea şi organizarea unor activităţi şi servicii de profil. Reprezintă un principiu de bază al *normalizării* vieţii persoanelor cu handicap.

(V. **Normalizare**)

Deteriorare mentală

(Fr.: *Détérioration mentale*; Engl.: *Mental deterioration*)

Tulburare a funcţiilor cognitive, legată de vârstă sau de o demenţă, în general ireversibilă. Subiectul păstrează, în anumite domenii ale vieţii sale intelectuale (exprimare verbală, automatisme sociale şi profesionale îndeosebi) un nivel de realizare destul de bun, dar sunt afectate sarcinile care cer o adaptabilitate la situaţii care ies din cadrul vieţii obişnuite, cât şi cele care cer achiziţii noi.

Trebuie delimitată deteriorarea fiziologică normală care afectează toţi subiecţii începând de la vârsta de 25 de ani, diminuând eficienţa intelectuală, de o deteriorare mentală patologică, de obicei una din manifestările iniţiale ale unor leziuni cerebrale difuze, sau ale unei demenţe. (V. **Demenţă**)

Devianţă

(Fr.: *Deviance*; Engl.: *Deviance*)

Orice tip de conduită care iese din normele admise de o societate dată.

Diferă de delincvenţă prin aceea că nu se asociază în mod necesar cu o încălcare a regulilor (civile sau penale) ale societăţii. (V. **Delincvenţă**)

Devianţă biologică (Anomalie)

(Fr.: *Aberration biologique*; Engl.: *Aberration*)

Orice anomalie morfologică, fiziologică sau metabolică în raport cu standardele de normalitate valabile pentru grupul căruia îi aparţine individul. Survine ca efect al unui accident genetic sau embriologic.

Dezistituţionalizare

Principiu modern al abordării ocrotirii persoanelor cu handicap, care porneşte de la necesitatea *normalizării* vieţii acestora (V. **Normalizare**).

Presupune scoaterea persoanei cu cerinţe speciale din instituţiile de ocrotire (atunci când nu există contraindicaţii sau impedimente în acest sens) şi integrarea lor în structurile normale ale comunităţii locale (familie, şcoală, locuri de muncă).

Deşi discutabil sub unele aspecte, conceptul "dezinstituţionalizării" obligă la o reevaluare a premiselor şi conţinutului ocrotirii persoanelor cu handicap.

Diagnostic

Stabilirea naturii şi cauzelor oricărei forme de deficienţă. Termenul se utilizează de obicei în sens medical sau psihologic. Uneori serveşte prin analogie

unei aprecieri educaţionale. În sens medical, diagnosticul presupune: analiza simptomelor *(semiologie)* asocierea cu un sindrom sau o maladie *(diagnostic pozitiv)* compararea acestora cu datele tip ale nosologiei *(diagnostic diferenţial)*, cercetarea cauzelor (*diagnostic etiologic*) şi a mecanismelor de acţiune ale cauzelor şi reacţia organismului (*diagnostic patogenic*).

Determinarea diagnosticului permite stabilirea terapiei şi a prognozei de recuperare.

Didactică

1. Substantiv: arta/ştiinţa de a instrui exercitată de un adult.

2. Adjectiv: specific instrucţiei, destinat învăţământului.

În sintagma "metode didactice" (V. **Metode pedagogice**), cuvântul are sensul restrâns de ansamblu de procedee particulare de instruire.

Didactici speciale

Teorii ale educării şi instruirii copiilor, definind obiectivele, conţinutul, principiile, metodele şi organizarea procesului pedagogic în şcolile/clasele speciale (V. **Clasă specială, Şcoală specială**)

Într-un sens mai limitat, *programă pedagogică* utilizată într-o instituţie de educare sau reeducare.

Dificultăţi şcolare

La copiii care prezintă dificultaţi ale învăţării şcolare, se constată că unul sau mai multe procese psihologice indispensabile înţelegerii sau utilizării limbajului vorbit/scris nu se realizează normal. Aceste dificultăţi se pot manifesta la nivelul gândirii, vorbirii, lecturii (citirii, ortografiei) sau calculului.

Cauzele pot fi multiple:

- inadaptarea copilului la mediul şcolar; (V. **Inadaptare şcolară**)
- aptitudini slabe pentru însuşirea anumitor materii şcolare;
- tulburări organice sau afective ale elevului, (care nu conduc întodeauna la inadaptare şcolară);
- insuficienta adecvare a programelor şi metodelor şcolare la individualitatea copilului normal sau cu eventuale deficienţe.

Diplegie

Pierderea motricităţii la două membre simetrice (V. **Paralizie, Spasticitate, Motricitate**)

Diplegie atonică congenitală Foster

Arieraţie mentală profundă asociată cu hipotonie şi necoordonarea motrică. Maladie congenitală. (V. **Diplegie, Hipotonie musculară**)

Diplegie microcefalică Alan

(Engl.: *Allan's microcephalic diplegia*)

Asocierea unei microcefalii cu debilitate mentală, diplegie spasmodică, şi atrofie optică. (V. **Debilitate mentală, Diplegie, Atrofie**)

Disaritmetrie

(Fr.: *Dysarithmétrie*; Engl.: *Disarithmetia*)

Deficienţă constând în dificultăţi specifice de integrare a noţiunilor numerice si a combinaţiilor acestora, la nivelul corespunzător vârstei mentale a copilului. A nu se confunda cu debilitatea mentală, care atinge procesul de asimilare a cunoştinţelor în ansamblu. Practic, disaritmetria afectează capacitatea de utilizare a numerelor şi nu simpla memorare a acestora (V. **Discalculie**).

Disartrie

(Fr.: *Dysatrie*; Engl.: *Dysarthria*)

Deficienţă de articulare verbală, determinată de leziuni cerebrale. Este considerată o formă minoră de afazie. (V. **Afazie**). Se manifestă prin dificultatea de a emite sunete inteligibile (V. **Anartrie**). Apare frecvent în paralizia generală, fiind unul din semnele neurologice specifice ale acesteia. Pronunţia imperfectă a sunetelor vorbirii este cauzată de anumite dereglări ale controlului muscular al organelor de fonaţie (limba, buzele, vălul palatin, laringele etc.)

Discalculie

(Fr.: *Dyscalculie*; Engl.: *Dyscalculia*)

Dificultate specifică învăţării funcţiei numerice în ceea ce priveşte asimilarea şi utilizarea acesteia, independentă de nivelul mental, de procedeele pedagogice folosite, de frecvenţa şcolară sau de eventuale tulburări afective (V. **Disaritmetrie**)

Disciplină de învăţământ

Materie, obiect de învăţământ într-un domeniu determinat.

Discipline de bază

Materii de învăţământ care constituie fundamentul pentru asimilarea cunoştinţelor necesare vieţii în societate. Este vorba despre citire, scriere, ortografie şi calcul aritmetic.

Disfazie

(Fr.: *Dysphasie*; Engl.: *Dysphasia*)

Tulburări funcţionale ale limbajului, fără substrat de leziune organică, clinic decelabilă.

Disfonie

(Fr.: *Dysphonie*; Engl.: *Dysphonia*; Germ.: *Dysphonie*)

Dislalie de origine laringiană (funcţionarea laringelui este perturbată). Se întâlneşte în paralizii, laringite sau chiar la pubertate, în perioada de "schimbare a vocii". (V. **Dislalie; Tulburări de limbaj**)

Disgrafie

(Fr.: *Dysgraphie*; Engl.: *Disgraphia*)

Deficit al calităţii scrierii, fără ca un defect neurologic sau intelectual să explice această perturbare (V. **Dificultăţi de învăţare, Disortografie; Tulburări de limbaj**).

Disintaxie

Tulburări de limbaj traduse prin dezorganizarea regulilor sintactice. A se deosebi de *agramatism*. (V. **Agramatism; Tulburări de limbaj**)

Diskinezie

Anomalie a activităţii motrice.

Dislalie

(Fr.: *Dyslalie*; Engl.: *Dyslalie*; Sp.: *Dislalia*)

Desemnează tulburările de articulare a sunetelor vorbirii, care au origine periferică (V. **Tulburări de vorbire**).

Dislexie

(Fr.: *Dyslexie*; Engl.: *Dyslexia*; Germ.: *Dyslexie*; It.: *Dilexia*; Germ.: *Dislexia*)

Ansamblul dificultăţilor de învăţare a cititului, fără legătură cu nivelul dezvoltării mentale, cu şcolaritatea anterioară sau cu eventuale tulburări afective.

A se deosebi de *alexie* care desemnează pierderea capacităţii de a citi. Dislexia se caracterizează prin:

- inversări ale silabelor; confuzii vizuale ale literelor simetrice (d şi b, p şi q etc.)
- confuzii auditive ale sunetelor apropiate (v şi f, c şi g etc.)
- omisiuni de sunete, substituiri de litere.

Dislexicul este în general deficitar în domeniul percepţiei vizuale şi auditive, al orientării spaţiale şi temporale, fiind adesea incapabil de a înţelege chiar texte simple (V. **Dificultăţi şcolare; Dificultăţi de limbaj**)

Disociere familială

Situaţie a unei familii care a pierdut structura normală (mamă, tată, copii) sau care nu este unită prin relaţii de afecţiune conjugală, paternală, maternală, filială sau fraternală.

Disortografie

(Fr.: *Dysortographie*; Engl.: *Dysortography*; Sp.: *Disortografia*)

Dificultate specifică transmiterii limbajului scris, fără tulburări senzoriale sau motorii, la subiecţii cu nivel intelectual global normal. (V. **Disgrafie, Dificultăţi şcolare; Tulburări de limbaj**).

Dispraxie

(Fr.: *Dispraxie*; Engl.: *Dyspraxia*; Sp.: *Dispraxia*)

Discordanţă între actul voit şi cel realizat. Dezorganizarea conjugată a schemei corporale şi a organizării spaţiale, în absenţa unei leziuni cerebrale.

A nu se confunda cu *apraxia* (V. **Apraxie**)

Docimologie

Ştiinţa examenelor (PIÉRON): studiul specific al metodelor de selecţie, orientare şi control al cunoştinţelor asimilate.

Down (Maladie)

(V. **Mongolism, Trisomie**)

E

Ecolalie

(Fr.: *Écholalie*; Engl.: *Echolalia*)

Repetarea involuntară şi lipsită de sens de către subiect a ultimelor cuvinte ce se pronunţă în prezenţa sa. Acest limbaj "în ecou" se întâlneşte la arieraţii mental, la demenţi şi la unii schizofrenici.

Ecolocalizare

(Fr.: *Écholocalization*; Engl.: *Echolocalization*)

V. **Identificarea sunetelor.**

Educator

(Fr.: *Éducateur, instituteur; En.: Educator, Pedagogue; Ger.: Erzieher; It.: Educatore; Sp.: Educador*)

1. În sens larg, persoană care se ocupă de educarea/ reeducarea copiilor/tinerilor.

2. Persoană specializată în organizarea activităţii instructiv-educative din grădiniţă.

3. Persoană care se ocupă de copiii din cămine sau internate, în afara orelor de şcoală. Nivelul de calificare şi modalităţile de numire variază de la o ţară la alta.

Educator – consilier

(Fr.: *Éducateur conseiller; En.: Consellor-educator; Ger.: Erzieherrat; It.: Educatore consigliatore; Sp.: Educador consejero*)

Persoană cu pregătire specială care are rolul: a) de a sfătui profesorii claselor integrate (clase ce includ copii normali şi copii cu handicap) şi b) de a acorda asistenţă individuală sau colectivă copiilor cu handicap, incluşi în clasele integrate.

Educator itinerant

(Fr.: *Éducateur itinerant*; En.: *Itinerant educator*)

Profesor care face vizite la domiciliul copiilor cu cerinţe educaţionale speciale, pentru a oferi asistenţă pedagogică, individual sau în grup (V. **Educator la domiciliu**)

Educator la domiciliu

Educator care predă la domiciliul copiilor (V. **Educator itinerant**).

Educator specializat

(Fr.: *Éducateur spécialisé; En.: Specialized educator; Ger.: Spezializiert Erzieher; It.: Educatore specializzato.*)

Educator însărcinat cu educarea copiilor şi adolescenţilor inadaptaţi sau care prezintă deficienţe fizice sau psihice, tulburări caracteriale şi de comportament. În conformitate cu definiţia utilizată de Asociaţia Tinerilor Neadaptaţi (Franţa): "educatorul specializat favorizează dezvoltarea personalităţii şi maturizarea tinerilor neadaptaţi, în diferite situaţii spontane sau provocate, trăite într-un cadru natural sau instituţional". În majoritatea ţărilor a fost instituită o diplomă de stat de "educator specializat" (V. **Învăţământ specializat**).

Educaţie / şcoala inclusivă

Formulă terminologică modernă, care obligă la recunoaşterea necesităţii de reformare a şcolii, în sensul de a fi pregătită pentru a pregăti şi a oferi asistenţă educaţională tuturor copiilor, inclusiv a celor deficienţi, supradotaţi sau cu talente deosebite, în mediul şcolar comun. Permite rămânerea în familie a copilului cu handicap, asigurându-se astfel premisele integrării sale socio-profesionale în comunitatea locală de apartenenţă. Nu exclude însă alternativele organizaţionale speciale, pentru cazurile ce nu pot fi rezolvate în interiorul învăţământului integrat.

Educaţie auditivă

Antrenarea percepţiei auditive, de regulă la cei cu auz diminuat.

Educaţie fizică (a copiilor cu handicap)

(Fr.: *Éducation physique; En.: Phisycal education; Ger.: Körperkultur; It.: Educatione fisica; Sp.: Education fisica*)

Dezvoltarea prin metode şi activităţi educaţionale specifice, a funcţiilor locomotorii, a motricităţii generale şi ameliorarea stării de sănătate a copiilor cu handicap.

Educaţie fizică în scop curativ

Ansamblu de metode de educaţie fizică utilizate pentru prevenirea şi tratarea unor maladii şi a sechelelor acestora.

Aceste activităţi vizează recuperarea, corectarea şi compensarea deficienţelor.

Educaţie psihomotorie

(Fr.: *Éducation psyhomotrice;* En.: *Psyhomotor education;*)

Intervenţie educativă globală asupra subiectului, prin mediere corporală.

Tehnicile utilizate pot pune accentul pe ameliorări de tip instrumental (control motor, eficacitate motorie) cognitiv (stăpânirea raporturilor spaţiale şi temporale, organizare, praxism, lateralizare) ameliorarea propriei imagini corporale (schema corporală, imaginea de sine), ameliorarea relaţiei cu ceilalţi.

Educaţie senzorială

Activitatea de formare a unui copil afectat de una sau mai multe deficienţe senzoriale, în sensul valorificării la maximum a potenţialului senzorial restant. (V. **Educaţie vizuală, Educaţie auditivă, Antrenament vizual, Antrenament auditiv**)

Educaţie specială

(Fr.: *Éducation spéciale*; En.: *Special education*)

În sens restrâns, noţiune aproape echivalentă cu cea de *învăţământ special* a cărui semnificaţie are în vedere, în mod tradiţional, educaţia şcolară a copiilor cu deficienţe, în cadrul unor instituţii şcolare speciale.

Într-un sens mai larg, educaţia specială nu este doar apanajul şcolilor speciale. Ea este mai degrabă o modalitate de abordare educaţională adaptată, destinată persoanelor care, în genere, nu reuşesc să atingă în cadrul învăţământului obişnuit – temporar sau pe toată durata şcolarităţii – niveluri de integrare şcolară şi socială corespunzătoare vârstei. Sunt incluşi practic, în această formulă educaţională, toţi copiii/tinerii care întâmpină anumite dificultăţi sau probleme de învăţare.

(V. **Învăţământ special; Dificultăţi de învăţare; Tulburări**)

Educaţie supraveghată

(Fr.: *Éducation surveillée*, En.: *Supervised education*)

În Franţa, desemnează activităţile educaţionale organizate în instituţiile subordonate Ministerului Justiţiei. Se ocupă de protecţia judiciară, de orientarea şi educarea tinerilor periclitaţi moral sau a delincvenţilor.

Educaţie vizuală

(Fr.: *Éducation visuelle*; En.: *Visual education*)

Activitatea de antrenare a percepţiei vizuale, de obicei la cei cu vedere deficitară (V. **Educaţie senzorială**).

"Egalizarea şanselor"

(Fr.: *Égalité des chances*; En.: *Equalization of chances*)

Concept de mare actualitate în abordarea politicilor şi programelor de protecţie socială a persoanelor cu handicap. Itereză ideea că "nevoile fiecărui individ în parte, ca şi cele ale societăţii în ansamblu, sunt importante în egală măsură şi trebuie să stea la baza planificării sociale. Acest principiu presupune şi obligaţii egale ale tuturor membrilor societăţii, inclusiv ale celor afectaţi de o stare de handicap, de a participa activ şi eficient la viaţa socială." (Programul Mondial de Acţiune pivind Persoanele Handicapate, ONU, 3 dec. 1982)

La nivel macrosocial, reforma privind egalizarea şanselor presupune

- revizuirea legislaţiei;
- asigurarea accesibilităţii mediului fizic (clădiri, transport, facilităţi publice) şi social (locuri de muncă, învăţământ, cultură, loisir) (V. **Accesibilitate**);
- măsuri de menţinere a veniturilor şi securităţii sociale;
- informarea şi educarea publică asupra cerinţelor speciale ale persoanelor cu handicap dar mai ales asupra contribuţiei reale sau potenţiale ale acestora la viaţa comunităţii.

Epidemiologie

(Fr.: *Épidémiologie;* Engl.: *Epidemiology;*)

Studiul factorilor care determină prevalenţa şi distribuţia unei maladii sau stări patologice la o anumită populaţie (definiţie adoptată de Organizaţia Mondială a Sănătăţii) (V. **Prevalenţă**)

Epilepsie

(Fr.: *Épilepsie*; En.: *Epilepsy*; Germ.: *Epilepsie*; -It.: *Epilepssia*; Sp.: *Epilepsia*)

Termen general care defineşte un grup de afecţiuni manifestate prin atacuri convulsive generalizate, cu pierderea conştienţei.

Epileptic

Persoană care suferă de epilepsie.

(V. **Epilepsie**)

Ereditate

(Fr.: *Hérédité;* Engl.: *Heredity;* Germ.: *Vererbung;* It.: *Eredità;* Sp.: *Herencia.*)

Transmiterea la descendenţi a caracterelor de specie şi gen şi a unor caractere particulare individuale.

Există o relaţie certă, cuantificată statistic, între ereditate şi incidenţa unor maladii sau handicapuri.

Ergonomie

(Fr.: *Ergonomie;* Engl.: *Ergonomy*)

Ştiinţă pluridisciplinară care studiază modalităţile de optimizare ale relaţiei între individ şi locul său de muncă, atât sub aspectul confortului individual (anatomo-fiziologic şi psihologic) cât şi sub cel al eficienţei muncii.

Ergoterapeut

(Fr.: *Ergotherapeut*; En.: *Ergotherapist*)

Specialist calificat pentru a practica ergoterapia.

(V. **Ergoterapie**)

Ergoterapie

(Fr.: *Ergothérapie;* Engl.: *Ergotherapy*)

Intervenţie terapeutică care utilizează munca - proiectată după principii ergonomice şi supravegheată medical - ca metodă activă de recuperare funcţională (V. **Ergonomie**).

Etiologic

(Fr.: *Étiologic*; En.: *Etiology*)

Care aparţine etiologiei, privitor la etiologie. (V. **Etiologie**)

Etiologie

(Fr.: *Étiologie*)

Ramură a medicinei care studiază cauzele bolilor şi factorii care influenţează apariţia acestora.

(V. **Maladie**)

Etnopsihiatrie

(Fr.: *Ethnopsychiatrie*; Engl.: *Ethnopsychiatry*)

Domeniu al psihiatriei consacrat tulburărilor mentale în funcţie de grupurile culturale şi etnice, cărora le aparţin subiecţii. (V. **Psihiatrie**)

Evaluare

(Fr.: *Évaluation*; En.: *Assessment.)*

Determinarea rezultatelor obţinute de subiect, în urma examinării (medicale, psihologice etc.) cu scopul de a cunoaşte amplasarea şi gradul de intensitate al unei deficienţe, incapacităţi sau handicap.

Evaluarea poate fi normativă (relativă la norme) sau în funcţie de anumite criterii de performanţă stabilitate de evaluator (V. **Depistare, Diagnostic**).

Evaluare audiologică

(Fr.: *Évaluation audiologique*)

Aprecierea funcţiei auditive prin audiometrie sau prin metode de diagnostic diferenţial. (V. **Audiometrie, Diagnostic**)

Evaluare audiometrică

V. **Evaluare audiologică.**

Evaluare psihologică

Ansamblul de practici care au ca scop determinarea profilului psihologic al unui subiect prin metode psihologice specifice (observare, teste etc.).

Cu acelaşi sens este utilizat frecvent termenul *"examinare psihologică"*.

Eveniment vital

(Engl.: *Vital event*)

Eveniment susceptibil de a provoca o maladie mentală, în special o depresie întrerupând cursul normal al vieţii unui subiect până atunci bine adaptat.

Nu e vorba de un simplu traumatism psihic, susceptibil să declanşeze o stare nevrotică acută, ci cu un eveniment perfect reperabil în istoria subiectului, care determină modificări importante în viaţa sa şi are un efect de stres, într-un mod cumulativ. Deşi gradul de fragilitate al personalităţii, predispoziţia la morbiditate au rolul lor, evenimentul vital particular este factorul declanşator al decompensării psihice.

Gravitatea acestor factori poate fi:

- uşoară: ruptură sentimentală, început sau sfârşit de şcolaritate, plecarea unui copil de acasă;
- mijlocie: căsătorie, despărţire, pierdere a locului de muncă, pensionare, avort;
- severă: divorţ, naşterea primului copil;
- extremă: moartea soţului, descoperirea unei maladii fizice grave, viol;
- catastrofică: moartea unui copil, sinuciderea soţului (soţiei), catastrofă naturală, situaţie de ostatic.

Acţiunea patogenă a evenimentelor vitale trebuie considerată în raport cu semnificaţia lor pentru viaţa subiectului, din perspectiva întregii sale evoluţii.

Examinare audiometrică

(V. **Evaluare audiometrică, evaluare audiologică.**)

Examinarea vederii

(Fr.: *Examinatin du vue*; En.: *Sight examination*)

Test destinat aprecierii uneia sau mai multor funcţii vizuale.

Examinare medicală (examen medical)

Aprecierea pe baza unor tehnici medicale specifice, de către unul sau mai mulţi specialişti, a stării de sănătate a unui subiect.

Exogen

(Engl.: *Exogeneus, Exogenic*)

Se spune, în patologie, despre orice maladie sau proces morbid, a cărui cauzalitate este exterioară subiectului. Conceptul se opune termenului *endogen*, care se referă la cauzele interne, organice sau psihice.

F

Facies

Aspect sau expresie a feţei. Poate constitui un element important de diagnostic. De exemplu:

- un facies rotund şi ochi oblici (în mongolism);
- ochi excesiv distanţaţi (în anumite tipuri de oligofrenie, în sindromul WAAEDENBURG);
- frunte înaltă şi bombată (în maladia CROUZOM) etc.

Familie asocială

(V. **Disociere familială.**)

Familie de plasament

Familie care face obiectul unui plasament familial (V. **Plasament familial**)

Fatigabilitate

(Fr.: *Fatigabilité;* Engl.: *Fatiguability;* Germ.: *Ermdbarkeit.*)

Predispoziţie durabilă sau pasageră la oboseală excesivă. Fatigabilitatea poate fi cauzată de: debilitate mentală sau fizică, infirmităţi, deficit de vedere sau auz, tendinţe ciclice, insuficienţe glandulare, diabet, albuminurie, insuficienţă hepatică, insuficienţă respiratorie, astm, cardiopatie, carenţe alimentare, stres, abuz de cinema / televiziune / computer, lipsa de somn, insuficienta aerisire a camerei de dormit, convalescenţa, maladii mentale, erori educaţionale etc.)

Filiaţie

(Fr.: *Filiation*)

Legătură de rudenie între copii şi părinţi.

Fisură labială

Denumire dată diformităţii (congenitale) a buzei superioare, ce poate prezenta o fisură unilaterală sau bilaterală, simplă sau

complexă (implicând şi bolta palatină). Poate antrena tulburări de fonaţie.

Fisură palatină

Fisură congenitală a părţii interne superioare a gurii, afectând fie bolta, fie vălul palatin al gurii, fie ambele. Poate include şi buza superioară (V. **Fisură labială**).

Fizioterapie

(Fr.: *Physiothérapie*; En.: *Phyhicaltherapy*)

Tratament medical cu ajutorul agenţilor fizici: aer, apă, lumină, electricitate etc.

Fobie

(Engl.: *Phobia*)

Concept din psihanaliză desemnând teama iraţională şi continuă de un obiect, fiinţă sau situaţie determinată (care în ele însele nu prezintă nici un pericol), deşi subiectul este conştient de iraţionalitatea comportamentului său. Exemple: claustrofobia, agorafobia etc.

Fonatrie

Studiul vocii, mecanismelor şi tulburărilor acesteia.

Fonaţie

(Fr.: *Phonation;* Engl.: ; Germ.: *Stimmbildung;* It.: *Fonación*)

Ansamblul fenomenelor care concură la producerea fonemelor, prin utilizarea organelor fonatorii (plămâni, laringe, cavitate laringială). (V. **Fonemă**)

Fonemă

(Fr.: *Phonème;* Engl.: *Phonema;* Germ.: *Lautgebilde;* It.: *Fonèma;* Sp.: *Fomema.*)

Element analitic elementar al limbajului articulat (literă sau grup de litere redate printr-o singură articulare).

Fonetică

(Fr.: *Phonètique;* Engl.: *Phonetics;* Germ.: *Phonetik;* It.: *Fontica;* Sp.: *Fonetica.*)

1. Ansamblul sunetelor cu semnificaţie, emise de aparatul fonator uman.
2. Ramură a lingvisticii care se ocupă de sunetele articulate.
3. În p e d a g o g i e: *metodă sintetică* de învăţare a citirii pe litere sau grupe de litere (foneme).

(V. **Fonemă**)

Fonoastenie

Tulburare de voce cu etiologie funcţională, ce apare ca urmare a suprasolicitării vocii sau în stările emoţionale puter-

nice. Duce la scăderea intensităţii vocii, pierderea calităţilor muzicale sau rateuri ale vocii. (V. **Tulburări de limbaj**)

Fonochirurgie

Tratamentul chirurgical al afecţiunilor care antrenează tulburări de voce şi limbaj.

Formare

(Fr.: *Formation;* Engl.: *Training.*)

În p s i h o p e d a g o g i e: proces activ şi sistematic prin care o persoană se pregăteşte (cel mai adesea într-un cadru educaţional organizat) pentru a accede la o anumită treaptă de instruire superiară sau la exercitarea unei anumite funcţii / profesii.

Formare profesională

(Fr.: *Formation professionelle;* Engl.: *Vocational training;* Germ.: *Berufausbildung* It.: *Formazzione professionale*)

Pregătirea într-un cadru organizat, a adolescenţilor şi tinerilor (sau a adulţilor) pentru exercitarea unei profesii. Este o condiţie a adaptării şi integrării sociale a acestora.

(V. **Formare**)

Fotoliu rulant

(Fr.: *Fauteuil rulant*, En.: *Rolling armchair*, Germ.: *Rollfauteuil*, It.: *Poltrona rulante*; Sp.: *Poltrona rulante*)

Scaun prevăzut cu roţi, care permite deplasarea persoanelor cu handicap fizic.

Funcţie

(Fr.: *Fonction;* Engl.: *Fonction;* Germ.: *Funktion;* It.: *Funzione;* Sp.: *Funcion.*)

1. În b i o l o g i e: Rezultat al activităţii unui organ sau al unui ansamblu de organe (ex. respiraţia, digestia, fonaţia etc.).

2. În p s i h o l o g i e: Prin extensie, se poate vorbi de funcţii ale spiritului, fără a se preciza originea organică.

Funcţională (educaţie)

(Fr.: *Fonctionelle (Education);* Engl.: *Fonctional (educaţional);* Germ.: *Funktionelle Erzichung;* It.: *Funzionale (educazione);* Sp.: *Funcional (educacion).*)

"Educaţia care îşi propune să dezvolte procesele mentale nu ca un scop în sine, ci pentru rolul, utilitatea lor pentru acţiunea prezentă şi viitoare" (CLAPARÈDE). *Metodele active* sunt o aplicaţie a educaţiei funcţionale.

Genă

(Fr.: *Gène;* Engl.: *Gene;* Germ.: *Gen;* It.: *Genea;* Sp.: *Genea.*)

Element situat la nivelul cromozomilor, de care se leagă dezvoltarea caracterelor ereditare individuale (V. **A.D.N., Cromozomi, Ereditate**)

Genetică

(Fr.: *Génétique;* Engl.: *Genetic;* Germ.: *Genetisch;* It.: *Genetico;*)

Ştiinţa despre tot ce se referă la gene (V. **Genă**). Disciplina biologică consacrată studiului transmiterii caracterelor de la o generaţie la alta (V. **Ereditate**).

Gerontopsihiatrie

(Engl.: *Gerontopsychiatry*)

Disciplină medicală care tratează tulburările mentale legate de vârstă.

Gest

(Fr.: *Geste;* Engl.: *Gesture;* Germ.: *Geste;* It.: *Gesta.*)

Mişcare exterioară a corpului, în special a membrelor superioare şi a capului, având o anumită semnificaţie sau care conferă un plus de expresivitate limbajului vorbit; poate fi: voluntară sau involuntară. Gestul poate releva o intenţie sau o stare sufletească, precum şi existenţa unor tulburări psihice (schizofrenie). La surdo-muţi, gestul poate căpăta valoare de limbaj (V. **Limbajul mimico-gestual**).

Afazia gestuală - este o formă de afazie manifestată prin tulburări ale capacităţii de expresie gestuală (V. **Afazie**). Are cauze neurologice.

Gestual

(En.: *Gestual*)

Care se referă la gesturile proprii unei persoane sau unei activităţi.

Gimnastică corectivă

(Fr.: *Gymnastique corrective;* Engl.: *Corective gymnastics;* Germ.: *Orthopadische gymnastik;* It.: *Gimnastica correttiva;* Sp.: *Gimnasia correctiva.*)

Ansamblu de practici metodice destinate să amelioreze sau să vindece anomaliile posturale.

Gimnastică logopedică

(Fr.: *Gymnastique logopédique;* Engl.: *Logopedic gymnastics;* Germ.: *logopädische gymnastik;* It.: *Gimnastica logopedica;* Sp.: *Gimnasia logopedica.*)

Exerciţii de educare şi reeducare a limbajului vorbit. (V. **Logopedie**)

Gimnastică ortopedică

(Fr.: *Gymnastique orthopédique;* Engl.: *Orthopedic gymnastics;* Germ.: *Orthopadische gymnastik;* It.: *Gimnastica ortopedica;* Sp.: *Gimnasia ortopedica.*)

Acţiuni şi metode de educaţie fizică care au ca obiect prevenirea şi corectarea malformaţiilor şi deformaţiilor. Se adresează în special deformărilor sau deficienţelor aparatului locomotor.

Glosolalie

(Engl.: *Glossolalia*)

Limbă aparent nouă, creată în mod voluntar de către un bolnav isteric sau delirant. Structurile lingvistice păstrează regulile gramaticale, deformările fiind în general superficiale.

Gnozie

Posibilitatea de a recunoaşte obiecte, fenomene, în general după datele lor senzoriale.

Grafologie

(Fr.: *Grafologie;* Engl.: *Graphology;* Germ.: *Graphologic;* It.: *Grafologia;* Sp.: *Grafologia.*)

Termen creat de MICHON în 1892, pentru a desemna studiul raporturilor între scris şi trăsăturile individuale de personalitate (V. **Grafopsihologie**).

Grafopsihologie

(Fr.: *Graphopsychologie;* Engl.: *Graphopsychology;* Germ.: *Graphopsychologie;* It.: *Grafopsicologia;* Sp.: *Grafopsiologia.*)

Interpretarea psihologică a scrisului, ca mijloc de investigare a personalităţii. (V. **Grafologie**)

Grafoterapie

(Fr.: *Graphothérapie;* Engl.: *Graphoterapy;* Germ.: *Graphotherapie;* It.: *Grafoterapia;* Sp.: *Grafoterapia.*)

Psihoterapie care utilizează ca metodă exerciţiile de scriere.

Grădiniţă de copii

(Fr.: *Jardinière d'enfants*; Engl.: *Nursery school*; Germ.: *Kindergarten*; It.: *Giardinione d' infanzia*; Sp.: *Jardinera de infancia*)

Termen introdus de FROEBEL la începutul secolului al XIX-lea, pentru a defini instituţia în care se asigură o educaţie specifică copilului de vârstă preşcolară. Grădiniţa oferă mai degrabă un climat educativ, decât o instrucţie şcolară.

Grădiniţă specializată

Grădiniţă care oferă o educaţie specializată copiilor cu probleme adaptative.

Grupă de nivel

(Fr.: *Groupe de niveau;* Engl.: *Group of level;* It.: *Grupo di nivello;* Sp.: *Grupo de nivel.*)

Reuneşte elevi cu acelaşi nivel şcolar, care studiază împreună, la una sau mai multe discipline (V. **Nivel şcolar**).

Grupă de recuperare

(Fr.: *Groupe de récuperation*)

Grup format din copii retraşi temporar din clasa lor, pentru a putea fi ajutaţi suplimentar să recupereze rămânerea în urmă la învăţătură la una sau mai multe materii de bază (V. **Clasă de adaptare**).

Grup de sprijin psihopedagogic

Serviciu de prevenţie şi recuperare, organizat în unele ţări, pentru a asista elevii cu probleme adaptative, incluşi în şcoala obişnuită, în secţii sau clase speciale.

Grădiniță de copii

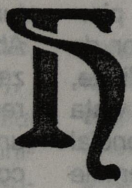
Termen introdus de FROEBEL la începutul secolului al XIX-lea, pentru a defini instituția în care se asigură o educație specifică copiilor de vârstă preșcolară. Grădinița oferă mai degrabă un climat educativ, decât o instrucție școlară.

Grădiniță specializată

Grădiniță care oferă o educație specializată copiilor cu probleme adaptative.

Grupă de nivel

(Fr.: Groupe de niveau; Engl.: Group of level; It.: Gruppo di livello; Sp.: Grupo de nivel)

Habitat

(Fr.: *Habitat;* Engl.: *Habiat;* Germ.: *Wohnung;* It.: *Abitazione;* Sp.: *Habitacion.*)

V. **Locuinţă**

Handicap

(Germ.: *Handikap, hemmung*)

Intrat relativ recent în lliteratura de specialitate, conceptul a suferit o evoluţie semantică foarte complexă.

Reducându-se iniţial la ideea limitării capacităţilor umane şi la consecinţele acestei limitări, termenul a fost adesea utilizat cu o nuanţă mediatizată, fiind interpretat ca efect al unei maladii sau chiar substituindu-se unei maladii.

Treptat s-a admis faptul că handicapul nu se reduce la un dezavantaj biopsihic. Deşi poate fi o consecinţă a lanţului cauzal *maladie -> deficienţă -> incapacitate* (vezi termenii respectivi) acest element nu este definitoriu; important este modul în care factorii cauzali interferează cu parametrii sociali ai ambianţei existenţiale.

"Handicapul este un dezavantaj, rezultând dintr-o deficienţă sau incapacitate, care împiedică. individul să-şi îndeplinească un rol normal în raport cu vârsta, factorii sociali sau culturali". (Ph. WOOD)

Altfel spus, starea de handicap exprimă dezechilibrul apărut în viaţa unui individ în tentativa sa de a-şi asuma şi îndeplini rolul social la un nivel echivalent cu ceilalţi membri ai societăţii.

Expresie a raporturilor persoanei deficiente cu mediul sociofizic, handicapul nu este aşadar imputabil exclusiv individului, ci şi societăţii, în măsura în care aceasta implică sau limitează accesul unora dintre membrii săi la sistemele sociale (arhitecturale, culturale, econo-

mice etc.) (V. **Accesibiltate; Egalizarea şanselor**)

"Handicapul rezultă din pierderea sau limitarea şanselor de participare, pe picior de egalitate, cu ceilalţi indivizi, la viaţa comunităţii" (Programul Mondial de Acţiune privind Problemele Persoanelor cu Handicap, ONU, 1982).

În plan practic, handicapul se manifestă prin incapacitatea individului de a-şi îndeplini funcţiile vitale: de orientare, de independenţă fizică, de mobilitate, de integrare socio-profesională şi autonomie economică.

Starea de handicap nu este o constantă uniformă, nici măcar în evoluţia aceluiaşi individ,"

Intensitatea sa poate fi uşoară, medie, severă sau profundă.

Sub aspect tipologic, reţinem clasificarea aceluiaşi PH. WOOD, preluată de Organizaţia Mondială a Sănătăţii:

1. Handicap de orientare;
2. Handicap de independenţă fizică;
3. Handicap de mobilitat;
4. Handicapuri privind ocupaţia;
5. Handicapuri de integrare socială;
6. Handicapuri de independenţă fizică;
7. Alte handicapuri.

Deşi definiţia şi respectiv clasificarea stărilor de handicap, în varianta propusă de PH. WOOD, sunt actualmente acceptate şi utilizate cu prioritate procesul de clasificare conceptuală nu este definitiv încheiat. Abordarea handicapului ca "dezavantaj social" conţine o notă restrictivă şi artificială; de aceea, un demers de "naturalizare" şi completare a noţiunilor în discuţie se impune în continuare.

Handicapat / Persoană cu handicap

(Fr.: *Handicapé;* Engl.: *Handicapped;* Germ.: *Behinderles.*)

Persoană care prezintă un retard sau tulburări de dezvoltare de natură să îi creeze probleme adaptative în raport cu mediul socio-fizic. (V. **Handicap**)

Se preferă sintagma *"persoană cu handicap"*, pentru a atenua nuanţa medicalizantă şi stigmatizantă a termenului şi pentru a transfera accentul de pe deficitul ca atare pe specificul relaţiei individului cu mediul. Astfel, handicapul nu mai este privit ca imputabil doar subiectului ci şi modului în care societatea răspunde diversităţii umane.

Alţi termeni, utilizaţi ca sinonime, conţin semnificaţii diferenţiate în principal după nivelul de generalitate:

- *anormal sau subnormal* – evidenţiază abaterea de la normă ca particularitate predominant negativă; include indivizi cu insuficienţă sau

retard în dezvoltare ca şi pe cei cu abateri comportamentale (caracterialii şi delincvenţii), bolnavii psihic. (V. **Normal/Normalitate**);

- *deficit* – reţine doar sensul deprivării funcţionale, semnificativ sub aspectul cauzalităţii handicapului; induce o notă traumatizantă pentru subiect. (V. **Deficienţă**);

- *retardat, înapoiat, întârziat* – sugerează în principal un handicap intelectual; în limbajul cotidian, aceşti termeni au căpătat o pregnantă conotaţie peiorativă;

- *neadaptat*, sau *inadaptat* – se referă în special la tulburările accentuate de personalitate, cu efecte în plan comportamental; vizează caracterialii, delincvenţii, bolnavii psihic (V. **Inadaptare**);

- *persoană în dificultate* – acoperă o categorie foarte largă de subiecţi a căror trăsătură comună este frustraţia în raport cu oferta socială pe care o primesc: handicapaţi, bolnavi, marginalizaţi social, supradotaţi ş.a.;

- *persoană cu cerinţe speciale* – se utilizează relativ frecvent, pentru a evita nuanţa culpabilizantă, prin mutarea centrului de greutate de pe dificultăţile individuale, pe rolul activ al societăţii în rezolvarea acestor dificultăţi: sunt avute în vedere persoanele cu handicap, indivizi din mediile defavorizate, minoritarii, subiecţii cu devianţă comportamentală ş.a.;

- *persoană cu dizabilităţi* – echivalent oarecum forţat al termenului "disabled" din limba engleză, indică lipsa ori insuficienţa unor capacităţi (în engleză "abilities") de adaptare considerate posibile şi necesare la indivizi normali.

În legislaţia românească, definirea persoanei cu handicap se regăseşte în Legea 53/1992 privind protecţia specială a persoanei handicapate.

"Persoane handicapate, în înţelesul prezentei legi, sunt acele persoane care, datorită unor deficienţe senzoriale, fizice sau mentale, nu se pot integra total sau parţial, temporar sau permanent, prin propriile lor posibilităţi, în viaţa socială şi profesională, necesitând măsuri de protecţie specială (art. 1).

Sunt vizaţi indivizi cu handicap din naştere sau dobândit până la împlinirea vârstei de 18 ani, precum şi nevăzătorii.

Încadrarea într-o categorie de persoane handicapate care necesită protecţie specială se face prin certificat emis de comisiile de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă de pe lângă cabinetele de expertiză medicală şi recuperare a capacităţii de muncă ce funcţionează în cadrul policlinicilor teritoriale, pentru adulţi, şi de către comisiile de diag-

nostic şi triaj judeţene şi ale Municipiului Bucureşti, pentru copii.

Handicap fizic

Incapacitate care atinge aparatul locomotor. Se foloseşte adesea şi într-un sens mai general pentru a desemna o incapacitate cauzată de unele deficienţe ale vederii sau ale auzului (V. **Deficienţă fizică**).

Handicap mental

V. **Deficienţă mentală, Debilitate mentală, Arieraţie mentală.**

Handicap multiplu

(Fr.: *Handicap multiple;* Engl.: *Multiple handicap*)

Asociere de mai multe handicapuri.

Handicapuri asociate

Două sau mai multe handicapuri care afectează acelaşi subiect. (V. **Handicap multiplu; Suprahandicap**)

Hemiplegie

(Fr.: *Hémiplégie;* Engl.: *Hemiplegia;* Germ.: *Hemiplegie;* It.: *Emiplegia;* Sp.: *Hemiplejia.*)

Pierderea sau diminuarea forţei musculare pe jumătatea dreaptă sau stângă a corpului. Este cauzată de leziuni cerebrale. (V. **Paralizie**)

Hipermetropie

(Fr.: *Hypermétropie;* Engl.: *Hypermetropia;* Germ.: *Hypermetropia;* It.: *Ipermetropia;* Sp.: *Hipermetropia*)

Deficienţă a văzului în care semnalele luminoase paralele converg în spatele retinei iar acomodarea nu se produce. Această anomalie a refracţiei statice se întâlneşte adesea în strabismul convergent.

Hipertonie musculară

(Fr.: *Hypertonie musculaire;* En.: *Muscle hipertonia*)

Exagerare a tonusului muscular, antrenând o stare de contractură, în raport cu o cauză locală (osteo-articulară, de exemplu) sau neurologică (hiperexcitabilitate nervoasă sau musculară).

Hipoacuzic

(Fr.: *Hypoacousique*)

Persoană afectată de hipoacuzie. (V. **Hipoacuzie**)

Hipoacuzie

(Fr.: *Hypoacousie*)

1. În sens generic, slăbire a acuităţii auditive.
2. Diminuare uşoară a acuităţii auditive, cu posibilitatea de a distinge vocea umană, până

la o anumită distanţă. (V. **Surditate**).

Hipoestezie

(Fr.: *Hypoesthesie*; Engl.: *Hypoesthesia*)

Tulburare cantitativă a percepţiilor senzoriale, care rezultă din diminuarea percepţiei stimulărilor senzitive. Există hipoestezii ale sensibilităţii generale, dar şi hipoestezii specifice, care interesează predominant sensibilitatea proprioceptivă, tactilă, termică etc.

Hipotonie musculară

Slăbirea tonusului muscular, manifestată prin relaxarea muşchilor. Se întâlneşte adesea în asociere cu oligofrenia dar şi în numeroase maladii (encefalopatii, hipoparatiroidie ş.a.)

Hospitalism

(Fr.: *Hospitalism*; Engl.: *Hospitalism*; Germ.: *Hospitalismus*; It.: *Riscosa de bambino separato*; Sp.: *Reacción de niño separado*)

Termen discutabil, introdus de R.A. SPITZ, pentru a desemna tulburările pe care plasamentul timpuriu sau de durată al copilului într-o instituţie de îngrijire le determină la acesta.

Este vorba în principal de carenţele de îngrijire maternă şi carenţele afective cu efectele lor intelectuale şi comportamentale, adesea iremediabile, care apar ca efect al instituţionalizării.

(V. **Carenţă de îngrijire maternală**)

J

Identificarea sunetelor

Procedeu care permite localizarea obiectelor vizibile sau nu, datorită undelor sonore reflectate de obiect către emiţător; este util în contextul mobilităţii şi orientării deficienţilor vizual. A nu se confunda cu termenul medical de "ecolocalizare" (desemnează un test pentru localizarea unei tumori, de exemplu).

Idiot, idioţie

(Fr.: *Idiot, Idiotie;* Engl.: *Idiot, Idiocy;* Germ.: It.: *Idiota, Idiotez;* Sp.: *Idiotat.*)

1. Persoană atinsă de idioţie
2. Cea mai gravă deficienţă mentală.

Dezvoltarea intelectuală nu depăşeşte nivelul vârstei de 2-3 ani.

Comunicarea este foarte redusă. Subiectul utilizează puţine cuvinte sau sunete cu semnificaţie şi nu înţelege limbajul celorlalţi.

Atât senzorialitatea cât şi motricitatea sunt alterate, iar reacţiile afective sunt foarte sărace.

Cei mai mulţi subiecţi cu idioţie nu reuşesc să-şi însuşească mersul şi nu-şi pot satisface fără ajutor cele mai elementare trebuinţe.

Ei au nevoie toată viaţa de asistenţă completă.

(V. **Retard mental profund; Deficienţă mentală profundă**).

Igienă

(Fr.: *Hygiène*; Engl.: *Hygiene*; Germ.: *Hygiene*; It.: *Igiene*; Sp.: *Higiene.*)

Ştiinţa, administrarea şi practica a tot ce priveşte sănătatea omului, a regulilor şi condiţiilor necesare pentru a o prezerva.

Are în vedere atât indivizii cât şi colectivităţile umane, sănă-

tatea fizică cât şi cea psihică (igienă mentală). (V. **Igienă mentală**)

Igienă mentală

(Fr.: *Hygiène mentale*; Engl.: *Mental hygiene*; Germ.: *Psychische Hygiene*; It.: *Igiene mentale*; Sp.: *Higiene menta.*)

Domeniu al activităţii medico-psihologice, care se ocupă cu studiul şi aplicarea mijloacelor de prezervare a sănătăţii mentale la o populaţie extinsă, axându-se în special pe componenta profilactică.

Imaturaţie

(Fr.: *Imaturation*; Engl.: *Imaturity*; Germ.: *Unseife*; It.: *Immaturita*; Sp.: *Immadurez.*)

Insuficienţa dezvoltării, determinată de tulburări de maturaţie. (V. **Maturaţie**)

Imaturitate

(Fr.: *Imaturité*; Engl.: *Imaturity*; Germ.: *Unseife*; It.: *Immaturité*; Sp.: *Immadurez.*)

Lipsa maturităţii, determinată de tulburări de maturaţie.

Copilul imatur suferă un retard afectiv, manifestat prin tendinţa de fixare sub raport relaţional, în stadii inferioare nivelului normal de evoluţie, în discordanţă cu dezvoltarea somatică şi intelectuală (*imaturitate afectivă*).

Se mai poate întâlni *imaturitatea psiho- motorie* (debilitatea motrică) şi *imaturitatea socială*, cea din urmă fiind mai greu de pus în evidenţă având în vedere predominanţa factorilor externi. (V. **Maturitate; Maturaţie.**)

Imbecil

(Fr.: *Imbécile*; Engl.: *Imbecil*; Germ.: *Schwachsinninger*; It.: *Imbecille*; Sp.: *Imbecil*)

Stare de insuficienţă mentală, situată ca nivel de gravitate între *idioţie* şi *debilitate mentală*. (V. **Idiot; Idioţie; Debilitate mentală.**) Califică o cazuistică diversă, desemnată cu numeroase sinonime: arieraţie profundă, semi-educabilitate, infirmitate mentală, oligofrenie profundă etc.).

Această categorie de subiecţi nu depăşeşte la finele dezvoltării, mecanismele gândirii conceptuale şi modelele operaţionale ale copilului de 7-8 ani, cu un coeficient de inteligenţă cuprins între 30 şi 55-60 de unităţi.

În consecinţă, imbecilul nu poate accede la autonomie personală. El poate însă asimila un sistem simbolic de comunicare, restrâns la informaţii concrete, fără a integra (decât arareori, în forme automate) simbolurile specifice.

Afectivitatea este imatură, fixată pe imaginea parentală care constituie singurul sistem

de referinţă şi singura experienţă relaţională.

Reeducarea acestor indivizi se concentrează în special pe utilizarea "inteligenţei motrice" a acestora, în forme de muncă adaptate (ateliere sub tutelă).

(V. **Deficienţă mentală gravă, Oligofrenie, Arieraţie mentală**)

Imprimate cu caractere mari

Cărţi sau texte imprimate cu caractere mari, destinate lecturii elevilor cu un deficit grav de vedere.

Inadaptare

(Fr.: *Inadaptation;* Engl.: *Maladjustment;* Germ.: *Mangelhalfe Anpassung;* It.: *Dissadatamento;* Sp.: *Inadaptaciòn.*)

Lipsa echilibrului, armoniei, în relaţia individ-mediu (V. **Adaptare**).

Apare atunci când există o neconcordanţă între cerinţele individuale fundamentale şi capacitatea mediului de a satisface aceste cerinţe.

În funcţie de predominanţa factorilor cauzali, inadaptarea poate fi:

a) *biologică şi somatică:*

- infirmităţi şi handicapuri senzoriale şi motorii;

- insuficienţe somato-funcţionale (malformaţii, insuficienţă endocrină / respiratorie / hepatică);

- boli acute şi cronice cu sechele generatoare de handicap (meningite, epilepsie, encefalite etc.);

- tulburări de limbaj.

b) *psihologică:*

- tulburări uşoare ale dezvoltării gândirii, memoriei, atenţiei, afectivităţii, capacităţii volitive etc.;

- deficienţă mentală;

- tulburări de comportament.

c) *socială*

- în familie (copii abandonaţi, adoptaţi, disputaţi de părinţi, copii hiperprotejaţi, răsfăţaţi, în situaţie de copil unic, mezin, frate mai mare etc.);

- în şcoală (cauzate de greşeli de orientare şcolară şi educaţie, de absenteism şcolar, boală sau handicap, inadaptare la normele vieţii de grup) (V. **Inadaptare şcolară**);

- în comunitate (inadaptare urbană, vagabondaj, fenomene de bandă, prostituţie etc.). (V. **Inadaptare socială**)

Inadaptare juvenilă

(Fr.: *Inadaptation juvénile;* Engl.: *Maladjusted youth, Juvenile maladjustment;* Germ.: *Mangelhelfe Anpassung Jungendlicher;* It.: *Giovinezza disadatad;* Sp.: *Iuventude inadaptade.*)

Incapacitatea subiecţilor tineri (inclusiv tineri adulţi) de a se

integra în comunitatea socială activă căreia îi aparţin (V. **Inadaptare; Inadaptare socială; Delincvenţă juvenilă**)

Inadaptare socială

(Fr.: *Inadaptation sociale;* Engl.: *Social maladjustment;* Germ.: *Social mangelhalfe Anpassung;* It.: *Dissadatamento sociale;* Sp.: *Inadaptaciòn social.*)

Incompatibilitatea între individ şi cerinţele vieţii sociale. (V. **Inadaptare**)

Inadaptare şcolară

(Fr.: *Inadaptation scolaire;* Engl.: *Educational maladjustment;* Germ.: *Schule mangelhalfe Anpassung;* It.: *Dissadatamenta scolare;* Sp.: *Inadaptaciòn escolar.*)

În psiho-pedagogie:

1. Stare a unui elev care nu se poate integra în colectivul clasei din care face parte. Dintre cauzele posibile, cele mai importante ţin de:
   - deficienţe senzoriale;
   - deficienţe de învăţare (de calcul, scris-citit etc.);
   - tulburări afective;
   - comportament inadecvat în raport cu normele colectivităţii şcolare.
2. În sens mai restrâns, se utilizează cu semnificaţia de "inadaptare la mediul şcolar". Se referă la copilul cu intelect normal, ale cărui tulburări de comportament antrenează retardul şcolar.

(V. **Inadaptare; Inadaptare socială; Inadaptat şcolar**)

Inadaptat

(Fr.: *Inadapté;* Engl.: *Maladjusted;* Germ.: *Unangepasst;* It.: *Inadaptade;* Sp.: *Disadatto*)

Se utilizează ca adjectiv şi ca substantiv pentru a desemna o persoană care prezintă dificultăţi de adaptare la condiţiile de viaţă în care trăiesc majoritatea semenilor săi. (V. **Inadaptare**)

Inadaptat psihomotor

Sub această terminologie se grupează:

- tulburările de schemă corporală, de lateralizare şi adaptare spaţială (dislexie, disortografie);
- tulburările de ritm (bâlbâială);
- manifestările motrice necontrolate (impulsivitate, inhibiţie);
- ticurile (V. **Inadaptare; Deficient motor; Infirm motor**)

Inadaptat şcolar

(Fr.: *Inadapté scolaire;* Engl.: *Educationaly maladjusted;* Germ.: *mangelnde schulische Anpasung;* It.: *Disadatto scolare;* Sp.: *Inadapte escolar*)

1. Copil cu un nivel şcolar normal dar al cărui compor-

tament nu este compatibil cu viaţa de grup (cauze psihice sau organice)

2. Copil cu retard şcolar (fără deficit intelectual). Cauze: dezinteres prin nefrecventarea constantă a cursurilor, tulburări psihice grave, tulburări organice, probleme afective, orientare şcolară necorespunzătoare.
3. Copil cu dificultăţi specifice, asociate sau nu cu un deficit intelectual (dislexie, disgrafie, dizortografie, discalculie) ce pot antrena şi tulburări de ordin afectiv.
4. Copil cu retard psihic sau organic.
5. Deficient senzorial.

(V. **Inadaptare; Inadaptare şcolară.**)

Inafectivitate

(Engl.: *Lack of affectivity, Insesitiveness*)

Absenţă a vieţii emoţionale.

Este mai mult o aparenţă decât o realitate, deoarece cu excepţia arieratului profund, a dementului sau autistului, nici un subiect nici chiar un bonav mental grav nu este lipsit de orice sensibilitate afectivă. Se poate vorbi mai degrabă de o "indiferenţă afectivă", determinată de pierderea contactului cu lumea exterioară sau unei dezorganizări a relaţiilor afective în unele faze procesuale ale schizofreniei şi în stările autistice.

Incapacitate

(Fr.: *Incapacité;* Engl.: *Incapacity,* Germ.: *Unfähigkeit*)

Califică "reducerea parţială sau totală a posibilităţii de a realiza o activitate (motrică sau cognitivă) sau un comportament. (PH. WOOD).

Sub raport cauzal, are la bază una sau mai multe deficienţe (V. **Deficienţă**).

Poate determina, la rândul său, unul sau mai multe handicapuri (V. **Handicap**)

Clasificarea Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii (OMS) a deficienţelor, incapacităţilor şi handicapurilor distinge:

1. Incapacităţi privind comportamentul:
   - incapacităţi privind conştiinţa;
   - incapacităţi privind relaţiile.
2. Incapacităţi privind comunicarea:
   - incapacităţi privind comunicarea orală;
   - incapacităţi privind auzul;
   - incapacităţi privind vederea;
   - alte incapacităţi privind comunicarea.
3. Incapacităţi privind îngrijirile corporale:
   - incapacităţi privind funcţiile de excreţie;

- incapacităţi privind igiena corporală;
- incapacităţi privind îmbrăcatul;
- incapacităţi privind alimentaţia şi alte îngrijiri corporale.

4. Incapacităţi privind locomoţia:
- incapacităţi privind diferite tipuri de mers;
- incapacităţi care conduc la restricţie în deplasare;
- alte incapacităţi privind deplasarea.

5. Incapacităţi privind utilizarea corpului în anumite scopuri:
- incapacităţi privind obligaţiile casnice;
- incapacităţi privind mişcările corpului;
- alte incapacităţi privind utilizarea corpului în diferite obligaţii.

6. Incapacităţi ţinând de neîndemânare:
- incapacităţi privind activităţile cotidiene;
- incapacităţi privind activităţile manuale;
- alte incapacităţi.

7. Incapacităţi care se manifestă în situaţii particulare:
- incapacităţi privind dependenţa şi rezistenţa fizică;
- incapacităţi legate de mediul fizic;
- alte incapacităţi.

Ca şi deficienţele, incapacităţile pot fi observabile sau neobservabile, temporare sau permanente, progresive sau regresive.

Recuperarea şi compensarea la maximum a incapacităţilor previne apariţia sau agravarea stărilor de handicap.

Incapacitate juridică

Stare, situaţie a unei persoane care nu are capacitatea legală de a se bucura de anumite drepturi.

Incidenţă

(Fr.: *Incidence;* Engl.: *Incidence;*)

Indică numărul cazurilor nou apărute (de boală, handicap) la o populaţie dată, pe o perioadă determinată.

Incoerenţă

(Fr.: *Incohérence*; Engl.: *Incoherence*; Germ.: *Inkoherenz*; It.: *Incoerenza*; Sp.: *Incoherencia.*)

Absenţa legăturii sau a relaţiei logice, în acţiuni, gândire sau scopuri. Se produce cu ocazia disoluţiei temporare a stării de conştienţă (epilepsie, confuzie mentală), a stărilor de deteriorare mentală (demenţă) sau disociere mentală (schizofrenie).

Incurabil

(Fr.: *Incurable*; Engl.: *Incurable*; Germ.: *Unheilbar*; It.: *Incurabile*; Sp.: *Incurable.*)

Care nu se vindecă.

Individualizare

(Fr.: *Individualisation*; En.: *Individualisation*; It.: *Individualizzione*; Sp. *Individualizacion*)

Acţiunea de considerare a fiinţei, persoanei, aşa cum se prezintă aceasta în cadrul grupului de apartenenţă.

În p e d a g o g i e: adaptarea acţiunii educaţionale la caracteristicile personale ale fiecărui elev (nivelul dezvoltării mentale, specificul procesului de învăţare, deficienţe, trăsături de personalitate)

Se opune învăţământului simultan şi colectiv, care ţine cont doar de vârsta reală a elevului şi abordează actul de instrucţie după programe proiectate apriori.

Ineducabil

Care nu poate beneficia de educaţie.

Se aplică copiilor afectaţi de un handicap profund.

Termenul este însă din ce în ce mai puţin utilizat deoarece, în realitate, chiar şi subiecţii cei mai grav afectaţi de tulburări adaptative, pot beneficia de metode şi atitudini educative adecvate.

Inerţie

Lipsa iniţiativei motorii şi a spontaneităţii în efort.

Infantil, Infantilism

(Fr.: *Infantile, Infantilisme*; Engl.: *Infantile, Infantilism*; It.: *Infantil, Infantilismo*; Sp.: *Infantil, Infantilismo.*)

1. Ansamblul trăsăturilor morfologice, afective sau intelectuale ale micii copilării (până la 7 ani).
2. Anomalie a dezvoltării, caracterizată prin persistenţa la un subiect care a atins vârsta pubertăţii, a caracterelor morfologice aparţinând copilăriei. Este legată adesea de cauze endocrine (insuficienţă hipofizară, tiroidiană, sexuală). Infantilismul afectiv este asociat adesea cu debilitate psihică.

Infirm. Infirmitate

(Fr.: *Infirme, Infirmité;* Engl.: *Cripple, infirmity; Germ.: Siech, gebrechieh;* It.: *Infermo, Infermita;* Sp.: *Lisiado, enfermizo.*)

Diminuarea, alterarea sau lipsa uneia sau mai multor funcţii organice fundamentale.

Congenitală sau dobândită, infirmitatea poate fi (re)educată şi compensată.

Infirmieră

(Fr.: *Infirmière;* Engl.: *Nurse;* Germ.: *(Kranken) Schwester*; It.: *Infirmiere*; Sp.: *Enfermera*)

Persoană care a absolvit cursuri speciale de pregătire pentru a putea desfăşura acti-

vităţi de prevenţie, tratament şi recuperare a maladiilor deficienţelor sub îndrumarea unor cadre medicale superioare.

Infirmitate motorie cerebrală

(Fr.: *Infirmité motrice cérébrale;* Engl.: *Cerebral palsy;* Germ.: *Zerebral parese;* It.: Sp.: *Parálisis cerebral.*)

Pierderea, diminuarea sau alterarea uneia sau mai multor funcţii motrice, ca urmare a unor leziuni cerebrale.

Se manifestă prin diferite tipuri şi grade de paralizie şi se asociază adesea cu deficienţe intelectuale, senzoriale, tulburări de limbaj, de comportament etc.

(V. **Paralizie**)

Infirm mental

(Fr.: *Infirme mental;* Engl.: *Mental cripple;* Germ.: *Schwachsinniger;* It.: *Infermo mentale.*)

Termen generic desemnând indivizii afectaţi de o insuficienţă intelectuală gravă, care îi împiedică să ducă o viaţă autonomă.

Acest termen este preferabil adesea celui de "*arierat profund*" sau de "*imbecil*", pentru că nu defineşte nici o formă clinică particulară, ci un nivel de gravitate. (V. **Arierat profund, Imbecil.**)

Semnificaţia sa este apropiată dar nu se confundă, cu cea a conceptului de "*handicapat mental*". (V. **Handicapat mental, Imbecil**)

Infirm motor

(Fr.: *Infirme motoeur;* Engl.: *Motor cripple;* Germ.: *Motorbehinderte;* It.: *Storpio motore;* Sp.: *Enfermo motor.*)

Persoană care suferă de tulburări ale aparatului locomotor, ca urmare a lezării sistemului nervos, sistemului muscular sau articulaţiilor.

Inserţie

(V. **Integrare; Inserţie socială**)

Inserţie socială

(Fr.: *Insertion sociale;* En.: *Social insertion;* Germ.: *Sozialansatz,* It.: *Inserzione soziale*)

Integrare în societate.

Inserţia socială a tânărului adult implică asumarea de către acesta a responsabilităţilor civice, familiale şi profesionale.

În cazul persoanelor cu handicap, integrarea în viaţa comunităţii necesită promovarea unor măsuri speciale, sistematice, de asistenţă medicală, psiho-pedagogică şi economică. (V. **Adaptare, Integrare**)

Instabilitate

(Fr.: *Instabilité;* Engl.: *Instability;* Germ.: *Unbeständigkeit;* It.: *Instabilita;* Sp.: *Instabilidad.*)

1. Tendinţa de a-şi schimba rapid starea emoţională.
2. Dificultatea de a-şi fixa atenţia o perioadă mai îndelungată.

Instabilitatea psihomotorie este numită în prezent "sindrom de neatenţie-hiperkinezic". Afectează cam 2% dintre copiii de vârstă şcolară, cu o netă preponderenţă masculină şi se exprimă printr-un comportament impulsiv şi o slabă toleranţă la frustrări.

Instabilitate psihomotrică

Discontinuitate în planul conduitei şi al vieţii psihice, determinată de componentele:

a) *motrică* - mişcări parazite; agitaţie motrică.

b) *mentală* - atenţie labilă; impulsivitate; ineficienţă în planul activităţii mentale şi practice.

Instituţie

(Fr.: *Institution;* Engl.: *Institution;* Germ.: *Institution;* It.: *Instituzione;* Sp.: *Institucion*)

În sens pedagogic, centru de educaţie şi învăţământ de diverse tipuri şi grade.

Instituţionalizare

(Fr.: *Insitutionnalisation;* Engl.: *Institutionalisation*)

Plasarea timpurie a unui copil într-o instituţie de îngrijire, în regim de internat.

În prezent, acţiunea de instituţionalizare suportă critici severe din partea adepţilor teoriei "normalizării" condiţiilor de viaţă ale persoanelor cu probleme adaptative. Din perspectiva "normalizării", dezinstituţionalizarea constituie o opţiune fundamentală. (V. **Normalizare; Dezinstituţionalizare**)

Internare (într-un spital)

(Fr.: *Admission dans les hôpitaux;* Engl.: *Admission to hospital;* Germ.: *Internieren;* It.: *Ricoverare in un ospedale;* Sp.: *Hospitalizar*)

Acceptarea unui pacient într-un spital, în calitate de bolnav spitalizat.

Institut de educaţie senzorială

În unele ţări, instituţie pentru educaţia şi supravegherea medicală a minorilor deficienţi senzorial. Există instituţii separate pentru surzi, semi-surzi, orbi şi ambliopi. (V. **Ambliopi; Surd; Semi-surd**)

Institut de reeducare

Aşezământ destinat minorilor care prezintă în principal tulburări de caracter sau de comportament ce necesită reeducare psihoterapeutică sub supraveghere medicală.

Institut medico-pedagogic

Aşezământ medico-educativ care se ocupă de minorii între 3 şi 16 ani afectaţi de o insuficienţă predominant intelectuală cu tulburări neuropsihice.

Copiii primesc aici o instruire generală şi practică, adaptată nivelului lor mental precum şi o pregătire a abilităţilor manuale (în principiu, un stadiu de preucenicie între 14 şi 16 ani).

Pentru fiecare grad de deficienţă (profundă, severă, lejeră) există instituţii sau secţii distincte.

Institul medico-profesional

Aşezământ medico-educativ care preia minorii din Institutul medico-pedagogic la vârsta de 16 ani. Aici, aceştia îşi completează învăţământul general şi primesc o pregătire profesională adaptată tipului şi gradului de handicap.

La 18 ani, în funcţie de capacitatea lor de inserţie socială, absolvenţii sunt încadraţi în muncă, fie în sectorul economic normal, fie într-un atelier protejat. (V. **Institut medico-pedagogic**)

Instrument lingual

Instrument destinat amorsării unei acţiuni mecanice asupra limbii în vederea învăţării sau corectării pronunţiei anumitor sunete, la copiii care suferă de tulburări de vorbire.

Insuficienţă mentală

(Fr.: *Insuffisance mentale*; Engl.: *Mental retardation*; Germ.: *Mental deficiency*; It.: *Insufficiensa mentale*; Sp.: *Insuficiencia mental.*)

Caracterizează deficienţa congenitală sau dobândită, structurală sau lezionară a funcţiei intelectuale.

Sinonime: *oligofrenie, arieraţie mentală, deficienţă mentală, debilitate mentală, infirmitate mentală* etc. (V. **aceşti termeni**)

În ce priveşte etiologia, se poate vorbi de o mare diversitate de cauze: sechele de la naştere; tulburări endocrine; alterări cerebrale alergice sau infecţioase (encefalite, convulsii) sau traumatice (traumatism obstetrical), toxice (intoxicaţii ale mamei, anestezie în timpul sarcinii) sau parazitare (toxicoplasmoză); mutaţii genetice sau tare ereditare; printre cauzele rare, se numără tulburările dismetabolice sau

ambiotrofiile; în sfârşit, carenţele afective precoce pot determina insuficienţă mentală irecuperabilă.

Integrare

(Fr.: *Integration*; Engl.: *Integration*; It.: *Integrazione*; Sp.: *Integración*.)

1. În biopsihologie: dezvoltarea şi maturarea graduală a funcţiilor sistemului nervos şi psihicului într-un ansamblu armonios, unitar.
2. "Ansamblu de măsuri care se aplică diferitelor categorii de populaţie pentru a înlătura segregarea de toate formele" (UNESCO – Biroul Internaţional al Educaţiei).

   Definiţia se aplică, practic, tuturor membrilor societăţii.

Într-o accepţiune particulară, obiectiv al reeducării şi adaptării sociale a subiectului handicapat sau inadaptat. Deşi termenul este înlocuit cu cel de "normalizare", echivalenţa nu este perfectă dacă privim integrarea ca scop general al acţiunii sociale iar normalizarea ca mijloc principal de instrumentare a acesteia (V. **Normalizare**).

O similaritate totală nu poate fi stabilită nici cu termenul "inserţie". Cu toate că sunt tratate adesea ca sinonime, se poate spune că inserţia accentuează, în principal, aspectul participării funcţionale active a individului la viaţa socială, în timp ce integrarea subliniază cu precădere ideea de acceptare a subiectului de către societate şi cea de interdependenţă între membrii societăţii.

Când desemnează cu precădere anumite paliere ale demersului de integrare, termenii utilizaţi sunt:

- *integrare şcolară* – adaptarea subiectului la cerinţele şcolare dar şi invers; din perspectiva filosofiei "normalizării" cuprinderea copiilor cu handicap în instituţii şcolare sau în structuri de organizare similare. (V. **Normalizare**)
- *integrare profesională* – calificarea şi recalificarea profesională, de natură să asigure ocuparea şi păstrarea unui loc de muncă, ca principală formă de realizare a autonomiei economico-sociale a individului;
- *integrare socială* – participarea, în sensul cel mai general al cuvântului, la viaţa activă a societăţii.

De fapt, o distincţie tranşantă intre cele trei niveluri ale integrării nu poate fi, operată, integrarea socială constituindu-se practic treptat, pe măsura devenirii individuale, în cadrul activităţilor fundamentale ale fiecărei etape ale dezvoltării.

Integrare socială

(V. **Integrare, Inserţie socială**)

Intervenţie

1. În medicină, tratament activ, operaţie chirurgicală.
2. În psiho-pedagogie şi medicină specială, acţiune socială specializată în interesul persoanei în dificultate sau al familiei acesteia.

   În cazul copilului cu inadaptare este de dorit o intervenţie precoce pentru a împiedica agravarea stării de handicap şi pentru a utiliza la maximum potenţialul de recuperare.

Invalid

(Fr.: *Invalide*; Engl.: *Disabled*; It.: *Invalido*; Sp.: *Invalido*.)

Persoană suferind de un handicap fizic, temporar sau permanent cauzat de o malformaţie, deformaţie, boală sau accident, care afectează semnificativ integrarea socio-profesională a acestuia, în principal, din cauza reducerii sau pierderii capacităţii de muncă.

Invaliditate

(Fr.: *Invalidité*; Engl.: *Invalidity*; Germ.: *Invalidität*; It.: *Invalidità*; Sp.: *Invalidez*)

Diminuarea sau absenţa capacităţii de a exercita o activitate profesională, ca urmare a unui handicap profund.

Poate fi temporară sau permanentă, congenitală sau dobândită (ca urmare a unui accident, a unei boli sau ca efect al îmbătrânirii). (V. **Handicap; Handicapat; Persoană cu handicap**)

Iritabilitate

(Engl.: *Irritability*)

Hipersensibilitate la stimulări exterioare, asociată, în general, cu o stare afectivă negativă. Se întâlneşte uneori în manie, dar cel mai adesea în depresii cronice sau în stări de epuizare.

Isterie

(Fr.: *Histery*; Engl.: *Histerya*)

Nevroză caracterizată prin hiperexpresivitatea ideilor, imaginilor şi emoţiilor inconştiente. Personalitatea subiectului este marcată de sugestibilitate, teatralism şi tulburări sexuale.

Î

Îmbătrânire

Ansamblul transformărilor care afectează ultima perioadă a vieţii, constituind un proces de declin.

Semnele acestui proces sunt slăbirea vitalităţii, modificări organice prin reducerea schimburilor, deshidratarea ţesuturilor, atrofie musculară, încetinirea funcţiilor şi scăderea generală a performanţelor, toate acestea conducând la limitarea progresivă a capacităţilor de adaptare.

Îmbătrânirea nu trebuie confundată cu tulburările de dezvoltare, fiind de fapt imaginea inversată a dezvoltării, cu alte cuvinte un proces de involuţie.

Întârziere de dezvoltare

(Engl.: *Developmental retardation*)

Decalaj temporal al unei funcţii sau al unei activităţi în raport cu norma pentru subiectul în cauză.

Întârzierea poate fi generală, afectând ansamblul funcţiilor biopsihice, sau circumscrisă unei funcţii sau unei activităţi specifice (psihomotorie, perceptivă, şcolară). Unele întârzieri pot fi tratate şi compensate, altele sunt insurmontabile (de exemplu, o întârziere mentală gravă).

Întârziere mentală

(Fr.: *Arrieration mentale*; Engl.: *Mental retardation.*)

(V. Deficienţă mentală, Debilitate mentală, Insu-

ficienţă mentală, Handicap mental)

Învăţarea limbajului vorbit de către surzi

(V. Demutizare)

Învăţarea (deprinderea) sarcinilor cotidiene

Se aplică deprinderii diferitelor activităţi ale vieţii cotidiene. Este vorba de o educaţie funcţională, centrată pe abilitatea manuală. Se adresează tuturor insuficienţelor motorii şi gestuale.

Învăţământ (educaţie) la domiciliu

Instruire la domiciliu, asigurată de cadre didactice, pentru copii consideraţi incapabili (temporar sau permanent) de a frecventa unităţile reţelei şcolare, din cauza unor probleme de ordin fizic sau mental.

Învăţământ preprofesional

Iniţierea într-o serie de activităţi de natură să pregătească alegerea unei profesiuni sau a unei căi formative.

Învăţământ special

(Fr.: *Education spèciale*; Engl.: *Special education.*)

Totalitatea acţiunilor complexe de instruire a copiilor care, din cauza unor deficienţe organice sau psihice, nu pot urma cursurile învăţământului de masă.

Practic, învăţământul special este destinat deficienţelor: fizice (invalidităţi, infirmităţi motorii, suferinţe somatice), mentale (diverse grade de oligofrenie, suferinţe endocrine) comportamentale (tulburări de personalitate), senzoriale (surdo-muţi, nevăzători, hipoacuzici, ambliopi) precum şi cu dificultăţi particulare (retard şcolar, discalculie, dislexie, disgrafie – toate, fără deficit intelectual).

Instruirea acestor categorii de subiecţi se realizează în cadrul unei reţele de şcoli speciale (de cultură generală şi profesionale), care beneficiază de un personal didactic şi de asistenţă psiho-medicală specializate.

Învăţământ specializat

(V. Învăţământ special)

J

Jargonafazie

(Fr.: *Jargonaphasie*; Engl.: *Jargonaphazia*)

Dezorganizare profundă a limbajului, caracterizată prin utilizarea unor termeni deformaţi şi neinteligibili. Insoţeşte adesea o tulburare afazică cu alexie şi agrafie şi se regăseşte în stadiul afazo-agnozo-apraxic al demenţei de tip Alzheimer. (V. **Boala Alzheimer; Tulburări de limbaj**)

K

Kineziterapeut (Kinetoterapeut)

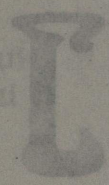
(Fr.: *Kinésithérapeute*; Engl.: *Physical therapist*; Sp.: *Fisioterapeut.*)

Practician calificat pentru a efectua kineziterapie. (V. **Kineziterapie**)

Kineziterapie (Kinetoterapie)

(Fr.: *Kinésithérapie*; Engl.: *Physical therapy*; Sp.: *Fisioterapia.*)

(Re) Educarea terapeutică a motricităţii.

L

Lateralitate (Lateralizare)

(Fr.: *Latéralité*; Engl.: *Laterality*; Germ.: *Lateralität*.)

Predominanţa unor funcţii psihofiziologice pe o anumită parte a corpului uman (dreapta, stânga). Din acest punct de vedere, indivizii pot fi *dreptaci, stângaci* sau *ambidextri* (cu o dominanţă relativ echilibrată a funcţiilor pentru ambele secţiuni ale corpului).

Lateralitatea are un caracter spontan sau dobândit, devenind manifestă după vârsta de un an. Este determinată de dominanţa uneia din cele două emisfere cerebrale.

Cunoaşterea particularităţilor individuale ale lateralităţii prezintă o importanţă maximă pentru activitatea instructiv-educativă, contrarierea acestui specific fiind de natură să provoace tulburări psihomotorii, ticuri, lentoare, logopatii, chiar dislexii şi disgrafii, precum şi tulburări afective. Totodată valorificarea resurselor recuperative şi de transfer ale lateralităţii stă la baza intervenţiilor corective aplicate subiecţilor care au suferit leziuni cerebrale.

Labiolectură (Lectură labială)

(Fr.: *Lecture labiale*; Engl.: *Lip-reading*; Sp.: *Leer en los labios*.)

Metodă în care înţelegerea limbajului vorbit se bazează pe urmărirea mişcărilor faciale şi bucale.

Limbaj completat

Metodă prin care surzii sunt iniţiaţi în învăţarea limbajului prin completarea cititului după buze (V. **Labiolectură**), cu mişcări manuale (sistemul american).

Mişcările mâinii şi degetelor urmăresc cuvintele, figurând anumite foneme (mai ales consoane). (V. **Limbaj subliniat, Metodă combinată**)

Limbaj mimico-gestual

(V. **Comunicare gesturală**)

Limbaj subliniat

(V. **Limbaj completat, Metodă combinată**)

Limbajul sunetelor

(V. **Comunicare gestuală**)

Limbaj vizualizat

Transpunerea vizuală a limbajului vorbit pentru autocorectarea propriei alocuţiuni. Undele sonore sunt mai întâi transformate în impulsuri electrice, iar acestea în semnale luminoase, care sunt apoi fotografiate. (V. **Labiolectura**)

Locuinţă

(Fr.: *Logement.*)

Sinonim: habitat.

Loc de viaţă al unei persoane.

Importanţa psiho-socială a locuinţei este capitală.

Ea conferă individului un anumit grad de securitate fizică (spaţiu, aerisire, luminaţie, igienă etc.) şi un anumit confort psihic (autonomie personală, climat psiho-afectiv etc).

În cazul persoanei cu handicap, locuinţa necesită adaptări şi facilităţi speciale, pentru a deveni funcţională. (V. **Accesibilitate**)

Logoastenie

(V. **Dislexie**)

Logonevroză

Tulburare de ritm şi fluenţă a vorbirii, strâns legată de bâlbâială (V. **Bâlbâială**). Bâlbâiala se transformă în logonevroză atunci când există un fond nevrotic ca urmare a conştientizării handicapului şi trăirii sale ca o frustraţie. Logonevroza presupune, pe lângă fenomenul reptitiv şi prezenţa spasmelor, a încordării şi a anxietăţii.

Etiologia este aceeaşi ca şi la bâlbâială. (**Tulburări de limbaj**)

Logopat

Persoană afectată de tulburări de vorbire. (V. **Logopedie; Tulburări de limbaj**)

Logoped

(Fr.: *Logopéde*; Engl.: *Speech therapist.*)

(V. **Ortofonist**)

Logopedie

(Fr.: *Logopédie*; Engl.: *Speech therapy, Speech corection*; Germ.: *Logopädie*; It.:*Logopedia*; Sp.: *Logopedia.*)

Ştiinţa despre educaţia cuvântului vorbit.

În sens larg, ştiinţa care se ocupă de studierea şi dezvoltarea limbajului, de prevenirea şi corectarea tulburărilor de limbaj, de restabilirea echilibrului psihofizic şi dezvoltarea personalităţii.

Practica logoepdică este orientată mai ales către înlăturarea handicapurilor de limbaj, stopându-se astfel tendinţa de consolidare sau chiar de agravare a deficienţei. Cei mai mulţi subiecţi ai intervenţiei logopedice sunt copii, la care frecvenţa tulburărilor de limbaj şi gravitatea impactului asupra dezvoltării psihice generale atinge cote maxime. (V. **Tulburări de limbaj**).

(V. **Ortofonie**)

Lucrător social

Agent al acţiunii de asistenţă socială. Poate fi un specialist remunerat sau un voluntar. (V. **Asistent social, Muncă socială; Asistenţă socială, Servicii sociale**)

Ludoterapie

(V. **Terapie prin joc**)

Major incapabil

(Fr.: *Majeur incapable*; Engl.: *Adult ansound of mind*)

Persoană majoră care şi-a pierdut capacitatea juridică. Dreptul civil distinge două grade în ceea ce priveşte capacitatea juridică: 1) Capacitatea de posesiune care este, pentru orice persoană fizică, aptitudinea de a avea drepturi şi obligaţii; 2) Capacitatea de exercitare, care este puterea de a-şi pune singur în practică drepturile şi obligaţiile.

Majorii incapabili beneficiază de regimuri de protecţie specială (*ocrotire juridică, curatelă, tutelă*), pronunţate printr-o judecată de instanţă. (V. **Curatelă; Ocrotire juridică; Tutelă**)

Maladie

(Fr.: *Maladie*; Engl.: *Iness, Malady, Disease*; Germ.: *Krankheit*; It.: *Malattia, Infirmité*; Sp.: *Enfermedad.*)

1. În sens larg, alterare a sănătăţii ce afectează buna funcţionare a unei părţi sau a întregului organism şi se traduce printr-o serie de tulburări generale sau localizate, lezionare sau funcţionale.
2. În sens restrâns, se referă la cauzele, simptomele, evoluţia, complicaţiile, terapia, care caracterizează starea de alterare a sănătăţii la un moment dat.

Maladie acută

(Fr.: *Maladie aïgue;* Engl.: *Acute disease;*)

Maladie de scurtă durată, relativ gravă.

(V. **Maladie**)

Maladie cronică

(Fr.: *Maladie chronique;* Engl.: *Chronic disease*)

Alterare organică sau funcţională de lungă durată, care obligă bolnavul să-şi schimbe modul obişnuit de viaţă.

(V. **Maladie**)

Maladie invalidantă

(Fr.: *Maladie invalidante;* Engl.: *Disabling illness*)

Maladie care diminuează sau anulează capacitatea individului de a-şi exercita activităţile profesionale uzuale. (V. **Maladie; Invaliditate; Deficienţă**)

Malformaţie

(Fr.: *Malformation*)

În medicină, anomalie morfologică congenitală a unui organ, a unui aparat sau sistem sau a unei părţi a corpului unei fiinţe.

Manie

(Fr.: *Manie*; Engl.: *Mania*)

Stare de hiperexcitare intelectuală şi psihomotorie, de exaltare a dispoziţiei, cu evoluţie morbidă, de obicei periodică şi ciclică, întrând în cadrul psihozei maniaco-depresive.

Maturaţie cerebrală

(Fr.: *Maturation cerebrale*; Engl.: *Brain maturation*)

Proces ireversibil, care duce până la capăt dezvoltarea proprietăţilor morfologice şi funcţionale ale sistemului nervos central şi anexelor sale. Este o rezultantă a factorilor *genetici*, proveniţi din patrimoniul ereditar şi factori *epigenetici*, emanaţi de mediul de viaţă. (V. **Maturaţie**)

Materiale ajutătoare pentru deplasarea deficienţilor motor

Instrumente sau dispozitive mecanice sau electronice pentru asigurarea mersului, echilibrului ortostatic al persoanelor cu handicap motor (bastoane, cârje, ambulatoare, cadru şi orteze pentru membrele inferioare).

Materiale ajutătoare pentru deplasarea deficienţilor vizual

Instrumente sau dispozitive mecanice sau electronice destinate creşterii mobilităţii persoanelor cu deficienţe vizuale, bazate pe conversia semnalelor vizuale în semnale tactile sau auditive.

Material optic ajutător pentru ambliopi

Mijloace de îmbunătăţire a informaţiei vizuale utilizate de persoanele afectate de ambliopie.

Material tactil pentru orbi

Mijloace didactice pentru instruirea orbilor (hărţi grafice în relief etc.).

Maşină de scris Braille

Maşină care imprimă caractere formate din puncte în relief, conform sistemului de scriere Braille. (V. **Braille**)

Măsuri de reeducare

(Fr.: *Mesures de rééducation*; Engl.: *Remedia measures*; Germ.: *Spiziele erziehungsmassnahmen*; It.: *Misura di rééducazione*; Sp.: *Misuras di reeducacion.*)

Ansamblu de dispoziţii puse în aplicare în vederea reeducării sau protecţiei sociale (inclusiv judiciare) a copilului.

Mecanoterapie

(Fr.: *Mécanothérapie*; Engl.: *Mechanotherapy*; Germ.: *Mechanotherapie*; It.: *Mecanoterapia*; Sp.: *Mecanoterapie.*)

Educarea şi reeducarea motricităţii cu ajutorul aparaturii mecanice.

Medicaţie

(Fr.: *Médication*; Engl.: *Medication*; Germ.: *Medikation*; It.: *Medicazione*; Sp.: *Medicación.*)

Administrarea unuia sau mai multor mijloace terapeutice sau desemnarea acestora.

Medicina comunităţii / a colectivităţilor

(Fr.: *Medicine comunautaire / medicine des collecvités;* Engl.: *Community medicine;*)

V. **Medicina socială.**

Medicina muncii

(Fr.: *Medicine du travail;* Engl.: *Occupational medicine;*)

Ramură a medicinei care are ca scop promovarea şi menţinerea în cel mai înalt grad al sănătăţii fizice, mentale şi sociale a lucrătorilor, în toate profesiunile.

Printre specialităţile medicinei muncii, se numără: fiziologia muncii, psihologia muncii, patologia profesională, igiena industrială, psihiatria muncii etc.

Medicină preventivă

(Fr.: *Medicine préventive;* Engl.: *Preventive medicine*)

Domeniu medical care are ca principal obiectiv înlăturarea factorilor de risc ai apariţiei şi respectiv agravării maladiilor/ infirmităţilor fizice sau mentale, ameliorarea stării de sănătate la nivel individual şi colectiv.

Medicină socială

(Fr.: *Medicine sociale;* Engl.: *Social medicine*)

Termenul coincide cu cel de *sănătate publică* şi este înlocuit tot mai des în ultimul timp cu cel de *medicina comunităţii* sau *medicina colectivităţilor.*

Medicina socială se ocupă cu studiul factorilor sociali care influenţează starea de sănătate a populaţiei şi al repercursiunilor sociale ale maladiilor.

Mediu

(Fr.: *Milieu;* Engl.: *Environment;* Germ.: *Umwell. Milieu;* It.: *Ambiente;* Sp.: *Ambiente.*)

Ansamblul elementelor naturale, fiinţelor, fenomenelor şi variabilelor determinate de interacţiunea acestora, cu care o fiinţă vie se găseşte în relaţie.

Concept comun fizicii, biologiei şi psihologiei.

Metoda acustică

(Fr.: . *Méthode acoudtique;* Engl.: *Acoustie method;* Sp.: *Método acustico.*)

Metodă aplicată pentru deprinderea surzilor de a înţelege şi utiliza limbajul vorbit, prin antrenarea auzului. Metoda acustică face apel la surse de vibraţii sonore şi la auxiliare auditive electronice.

Metoda combinată

(Fr.: *Méthode combinée;* Engl.: *Simultaneus method;* Sp.: *Método cominato.*)

Metodă de instruire a surzilor care combină mijloacele verbale de comunicare cu limbajul mimico-gestual, dactilologic, lectură labială etc. (V. **Limbaj mimico-gestual; Dactilologie, Lectură labială**)

Metoda fonetică

(Fr.: *Méthode phonetique;* Engl.: *Phonetic method;* Sp.: *Método fonetico.*)

Corectarea defectelor de pronunţie prin asimilarea modului corect de poziţionare a diferitelor organe fonatorii (limba, buzele, vălul palatin etc.).

Metoda kinestezică

(Fr.: *Méthode kinesthésique;* Engl.: *Kinesthesic method;* Sp.: *Método cinestésico.*)

Terapia tulburărilor de vorbire pe baza antrenamentului conştient al mecanismelor motrice ale pronunţiei. (V. **Metoda fonetică**)

Metoda orală

(Fr.: *Méthode orale;* Engl.: *Oral method;* Sp.: *Método oral.*)

Se utilizează în munca cu surzii, apelându-se numai la

limbajul vorbit şi scris, excluzându-se orice altă formă de limbaj (cum ar fi limbajul mimico-gestual sau dactilologic), pentru a valorifica la maximum auzul restant.

Această metodă se bazează pe observarea şi atingerea organelor fonatorii, pe lectura labială şi pe utilizarea protezelor auditive.

Micrografie

(Fr.: *Micrographie*; Engl.: *Micrographia*)

Tendinţă de a scrie cu caractere minuscule.

Această tulburare face parte din sindromul akinetic (sărăcia expresiei gestuale, dificultatea de a executa rapid mişcări alternative, lentoarea motricităţii voluntare şi varietatea iniţiativelor motorii). (V. **Akinezic**)

Miopie

(Fr.: *Myopie*; Engl.: *Myopie, Short Sightedness*; Germ.: *Kurzsichligkeit*; It.: *Miopia*; Sp.: *Miopia*.)

Deficienţă a văzului în care imaginea unui obiect aflat la depărtare se formează în faţa retinei, în absenţa lentilelor concave corective.

Se disting:

– *miopia simplă*, care apare la vârsta şcolară şi permite o bună acuitate vizuală (cu ajutorul lentilelor de corecţie).

– *miopia forte*, cu leziuni importante ale retinei şi adesea complicaţii grave (cataractă, dezlipire de retină); o serie de sindromuri neuro-psihice sunt însoţite de o miopie forte (în particular mongolismul). (V. **Mongolism**)

Monoplegie

Paralizie localizată la un singur membru al corpului sau la un singur muşchi. (V. **Paralizie**)

Morbiditate

(Fr.: *Morbidité*; Engl.: *Morbidity*.)

Termen utilizat ca echivalent al noţiunilor: boală, maladie, afecţiune.

(V. **Maladie; Afecţiune**)

Mortalitate

(Fr.: *Mortalité*; Engl.: *Mortality*)

Raport între numărul total al deceselor şi efectivul total al populaţiei.

Munca persoanelor handicapate

Munca persoanelor cu handicap necesită adaptări şi facilităţi speciale, reglementate la nivel de stat.

În ţara noastră, acestea sunt stipulate de Legea 57/1992 privind încadrarea în muncă a persoanelor:

În art. 1 al legii menţionate, se precizează că "integrarea

socio-profesională a persoanelor handicapate, prin încadrarea în muncă şi realizarea de venituri de către acestea, se face în conformitate cu legislaţia generală a muncii, cu celelalte reglementări legale în vigoare, precum şi cu dispoziţiile speciale din prezenta lege".

Persoanele handicapate pot fi încadrate de persoane fizice sau juridice care angajează personal salariat, ca şi în locuri de muncă protejate, special organizate, cu adaptări corespunzătoare.

Unităţile de muncă protejate trebuie să aibă un procent de cel puţin 70% din numărul total al salariaţilor constituit din persoane cu handicap (cu excepţia unităţilor pentru nevăzători pentru care baremul minim este de 50%).

Lista profesiilor pentru care se asigură cu prioritate locuri de muncă protejate, se stabileşte de către Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap, Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, Ministerul Sănătăţii şi Ministerul Educaţiei Naţionale.

Legea recunoaşte vechimea în muncă pentru activitatea desfăşurată de persoanele handicapate pe temeiul unui contract de muncă, pentru activităţi realizate pe alte raporturi recunoscute de lege ca asimilabile celor de muncă precum şi pentru activitatea depusă potrivit unor cotizaţii proprii, cu condiţia achitării contribuţiei de asigurări sociale prevăzute de lege.

În acelaşi act normativ sunt prevăzute şi o serie de facilităţi acordate de stat pentru a stimula antrenarea persoanelor cu handicap în activităţi generatoare de venit:

– înlesniri privind aprovizionarea unităţilor protejate cu materii prime şi materiale, resurse energetice, furnizarea de comenzi (art. 6).

– înlesniri pentru stimularea activităţii cooperativelor meşteşugăreşti (art. 7).

– luarea în evidenţă imediată a absolvenţilor învăţământului special, profesional, liceal sau postliceal ori al cursurilor de calificare/recalificare, în vederea orientării profesionale a acestora (art. 8).

– reducerea cu 50% a impozitului pentru unităţile de muncă protejate (scutirea totală de impozit pentru unităţile pentru nevăzători) (art. 9).

- instituirea obligaţiei ca persoanele juridice cu un număr de cel puţin 25 de salariaţi să angajeze cel puţin 3% personal din rândul persoanelor cu handicap; aceste unităţi beneficiază de o reducere a impozitului proporţională cu ponderea persoanelor handicapate din totalul angajaţilor. (V. **Handicap; Handicapat / Persoană cu handicap**)

Muncă

(Fr.: *Travail*; Engl.: *Work*; Germ.: *Arbeit*; It.: *Laboro*; Sp.: *Trabojo*.)

1. Activitate conştientă, îndreptată spre un scop, în cursul căreia subiectul efectuează, reglementează şi controlează schimbul de materie între el şi natură, pentru satisfacerea trebuinţelor proprii.

2. Angajarea unui subiect într-o activitate profesională sau productivă.

În cazul persoanelor cu handicap, munca reclamă uneori un cadru şi condiţii speciale: muncă protejată (ateliere protejate), muncă asistată (ateliere de sprijin), muncă supravegheată la domiciliu sau într-o întreprindere artizanală / rurală. (V. **Ateliere protejate, Muncă protejată**)

Muncă dirijată

(Fr.: *Travail dirigé*; Engl.: *Behave work*; It.: *Laboro condoto*; Sp.: *Trabojo dirijido*.)

În p e d a g o g i e: Activitate şcolară realizată sub directa coordonare a celui care instruieşte (învăţător, profesor). Permite controlul asimilării cunoştinţelor, cunoaşterea aptitudinilor şi deprinderilor elevilor, susţinerea eforturilor acestora printr-o continuă verificare, încurajare, corectare. Efectivul redus al claselor pentru copiii cu probleme adaptative, face posibilă şi eficientă o astfel de abordare metodică.

Muncă independentă

(Fr.: *Travail indepéndent*; Engl.: *Independent work*; It.: *Laboro independente*; Sp.: *Trabojo independiente*.)

În p e d a g o g i e: activitate şcolară în care întreaga responsabilitate revine elevului (organizarea, controlul şi evaluarea muncii). Favorizează autodisciplina şi relaţionarea. Presupune aplicarea unui sistem de metode active şi se poate aplica la toate nivelurile de şcolaritate.

Muncă protejată

Activitate profesională generatoare de venit, desfăşurată în unităţi de muncă special organizate de către stat, pentru persoanele cu handicap care nu au acces pe piaţa liberă a muncii.

Unităţile de muncă protejate sunt fie ateliere protejate, fie centre de sprijin pentru muncă (V. **Ateliere protejate, Centre de ajutor prin muncă**); înfiinţarea şi funcţionarea acestora este reglementată prin lege, în speţă, în ţara noastră, de Legea 57/1992 privind Încadrarea în Muncă a Persoanelor Handicapate. (V. **Munca persoanelor handicapate; Ateliere protejate**)

Muncă socială

(Fr.: *Travail social*; Engl.: *Social case-work*; Germ.: *Sozialarbeit*; It.: *Laboro sociale*; Sp.: *Trabojo social dei caso.*)

La origine, activitate de ajutorare, indeplinită de o femeie – asistentă socială.

Pe măsură ce a luat amploare curentul în favoarea protecţiei copilului, al promovării şi prezervării drepturilor omului în general, rolul şi formele de manifestare ale acestei activităţi au fost redefinite, s-au nuanţat şi s-au diversificat. Sub influenţa anglo-saxonă, exercitarea muncii sociale a încetat a fi un apanaj strict feminin. Totodată, complicarea factorilor sociali a obligat la o colaborare strânsă a asistenţilor sociali cu specialişti din domeniul medicinei, psihopedagogiei, sociologiei etc., în cadrul unor echipe pluridisciplinare. Munca socială comportă o serie de activităţi distincte:

- luări de contact în stadiile de depistare a cazurilor sociale;
- stabilirea anamnezei pentru efectuarea anchetei (V. **Anamneză, Anchetă socială**);
- elaborarea diagnosticului;
- activarea "case-work-ului" (V. **Case-work**) – tehnică pentru a ajuta individul să depăşească problemele cu care se confruntă;
- participarea la tratament, mai ales la terapia de mediu;
- controlul şi supravegherea în perioada de post-terapie (V. **Post-terapie**) şi stabilirea catamnezei (V. **Catamneză**).

Muncă şcolară

(Fr.: *Travail scolaire*; Engl.: *Schoolwork*; It.: *Laboro scolare*; Sp.: *Trabojo a scola.*)

În p e d a g o g i e: ansamblul activităţilor realizate de elev în decursul şcolarităţii. Aceste activităti (de asimilare a cunoştinţelor, de dezvoltare etc.), menite să faciliteze adaptarea şcolară şi inserţia profesională ulterioară, sunt organizate în conformitate cu cerinţele programelor şcolare în vigoare.

(V. **Şcolaritate**)

Mutism

(Engl.: *Mutism*)

Absenţa vorbirii, fie din cauza nedezvoltării limbajului, fie din cauza inhibării voluntare sau involuntare.

A nu se confunda cu afazia, tulburare cauzată de lezionarea centrilor cerebrali ai limbajului. La copil, se întâlnesc cazuri de mu-tism complet, în unele forme de psihoză infantilă, şi un mutism electiv, în special extrafamilial, de origine nevrotică sau reacţională. (V. **Afazie**)

Negativism

(Fr.: *Negativisme*; Engl.: *Negativism*)

Comportament de refuz şi de opoziţie la sugestiile celorlalţi.

Când are o conotaţie patologică, este o manifestare a unui autism, a unei schizofrenii etc.

Neurastenie

(Fr.: *Neurasthenie*; Engl.: *Neurasthenia*)

Stare cronică de fatigabilitate şi de astenie fizică şi intelectuală ce evoluează pe un fond depresiv şi la care, în general, se asociază dureri somatice.

Neurologic

(Fr.: *Neurologique*; En.: *Neurology*)

Care aparţine de neurologie. (V. **Neurologie**)

Neurologie

(Fr.: *Neurologie*; En.: *Neurological*)

Ramură a medicinei care studiază formarea, structura, funcţiile şi bolile sistemului nervos.

Nevropatie

(Fr.: *Neuropathie*; Engl.: *Neuropathy*)

Ansamblu variabil de tulburări minore ale personalităţii, care pot să aparţină simptomatologiei nevrozelor, iar uneori psihozelor, nedeterminând o maladie mentală veritabilă. (V. **Nevroză; Psihoză**)

Nevroză

(Fr.: *Névrose*; En.: *Neurosis*)

Denumire generică dată afecţiunilor sistemului nervos, provocate de tulburarea dinamicii normale a proceselor nervoase, în urma unor solicitări psihice excesive.

Are o incidenţă mare (aproape 12% din populaţie) şi se repartizează în cinci mari categorii:

- tulburări anxioase;

- tulburări obsesive;
- tulburări isterice;
- tulburări somatoforme şi ipohondrie;
- tulburări depresive şi reacţionale la stres.

Nevroză anxioasă

(Engl.: *Anxiety neurosis*)

Nevroză caracterizată clinic printr-o stare de excitabilitate generală şi expectativă anxioasă, prin accese de angoasă, cu manifestări somatice şi neurovegetative şi prin fobii. (V. **Nevroză**)

Nevroză instituţională

(Engl.: *Institutional neurosis*)

Ansamblu de tulburări nevrotice (şi psihotice) dobândit de un pacient într-o instituţie psihiatrică, după o perioadă de peste doi ani, ca urmare a spitalizării.

Această simptomatologie, cunoscută şi sub numele de *azilism*, se adaugă la simptomatologia individuală a pacientului. (V. **Nevroză**)

Nevroză posttraumatică

(Fr.: *D*; Engl.: *Traumatic neurosis*)

Nevroză care survine în urma sau cu prilejul unui traumatism fizic. (V. **Nevroză**; **Traumatism**)

Normalizare

1. În sens generic, orice acţiune de readucere la normal. În această accepţiune, orice readaptare tinde spre normalizarea individului.
2. Din perspectiva "teoriei normalizării" (definită pentru prima dată de Bengt Nirje, 1969), termenul desemnează instrumentarea procesului de integrare a persoanelor cu handicap în structurile comunităţii locale, la nivel cât mai apropiat de cel normal. Conceptul are la bază principiul egalizării şanselor tuturor membrilor societăţii. (V. **Egalizarea şanselor**).

"Statele sunt obligate să creeze condiţiile pentru ca persoana cu handicap să-şi exercite toate drepturile, inclusiv drepturile umane, civile şi politice, pe bază de egalitate cu ceilalţi cetăţeni". (Regulile Standard privind egalizarea şanselor pentru persoane cu handicap – ONU, 1993).

Filozofia normalizării promovează ideea necesităţii eliminării segregării, separării persoanei cu handicap de mediul comunitar. Se realizează prin înlocuirea ocrotirii "caritabile", în fapt stigmatizante, şi infantilizante a acestei categorii, cu măsuri de stimulare a autodeterminării şi de asigurare a accesibnilităţii (V. **Accesibilitate**).

Noua viziune presupune o divizare a responsabilităţii între organismele centrale ale statului şi comunităţile locale, în domeniul ocrotirii speciale, prin descentralizarea programelor şi serviciilor de asistenţă specială. (V. **Descentralizare**).

În plan instructiv-educativ, normalizarea optează pentru soluţia integrării, pe cât posibil, a copiilor cu handicap în sistemul şcolar obişnuit (sau în structuri similare).

Întrucât normalizarea poate fi susţinută numai prin sarcini de sprijin complexe şi în general costisitoare, aplicarea ei este condiţionată de nivelul şi posibilităţile economice naţionale.

Susceptibilă de abordări diferenţiate de la o ţară la alta, teoria normalizării rămâne un punct de vedere de maxim interes dacă recunoaştem că:

"a scote un copil dintr-o clasă obişnuită necesită un argument foarte solid; a-l scoate din şcoala obişnuită, ai nevoie de argumente excepţionale; a-l scoate din comunitate, trebuie să fie aproape interzis" (Jergen Hansen).

Nosologie

(Fr.: *Nosologie*; Engl.: *Nosologia*)

Ştiinţa generală a bolilor, care conduce la formularea de teorii patogenice şi uneori la sisteme de patologie generală.

Nursing

(Fr.: *Nursing;* Engl.: *Nursing;* Germ.: *Nursing*)

Termen preluat din limba engleză, derivat din *"nurse"* (infirmieră), şi *"to nurse"* (a îngriji un bolnav).

În sens general: denumeşte ansamblul îngrijirilor acordate de o infirmieră unui pacient.

Uzual, se referă la îngrijirea bolnavilor cu afecţiuni grave (traumatisme cerebrale, afecţiuni respiratorii severe etc.) ce necesită supraveghere permanentă, prevenirea şi depistarea precoce a complicaţiilor.

Nystagmus

(Fr.: *Nystagmus;* Engl.: *Nystagmus;*)

Stare caracterizată prin mişcări ritmice anormale, involuntare, ale ochilor. Mişcările pot fi orizontale, verticale sau de rotire. Au la bază leziuni ale centrilor nervoşi sau sunt determinate genetic. Afecţiunea apare frecvent în cecitate, în encefalite infantile, neurologice sau metabolice, în oligofrenie etc.

Ochelari

Pereche de lentile pentru ameliorarea (corectarea) vederii.

Ocrotire juridică

(Fr.: *Sauvegarde de justice*)

Măsură de protecţie provizorie a unui "major incapabil" (bolnav mental sau persoană care prezintă infirmităţi corporale ce îi împiedică exprimarea voinţei) pronunţată de o instanţă judecătorească. (V. **Major incurabil**)

Oligofren

Persoană afectată de oligofrenie. (V. **Oligofrenie**)

Oligofrenie

(Fr.: *Oligophrénie*; Engl.: *Oligophrenia*; Germ: *Oligophrenie*.)

Deficienţă psihică. Se aplică în general insuficienţei mentale. Sinonime: oligopsihism, deficienţă mentală, arieraţie mentală. (V. **Deficienţă mentală, Arieraţie mentală**).

Orb

(Fr.: *Aveugle*; Engl.: *Blind, Sightless*; Germ.: *Blind, erbidet*; It.: *Cieco, orbo*; Sp.: *Ciego*.)

Sinonim: nevăzător.

Lipsit de vedere.

În mod obişnuit, se consideră a fi orb un subiect a cărui acuitate vizuală pentru fiecare ochi este sub 1/20, cu lentile corective.

Dintre cauze, se pot enumera: malformaţiile globilor oculari; afecţiuni ereditare (opacitatea cristalinului, nystagmus congenital); tulburări de refracţie, afecţiuni degenerative (asociate adesea cu debilitate mentală); infecţii (oftalmia noului născut, meningite, encefalite); tumori; traumatisme (arsuri, plăgi ale ochiului, desprindere de retină); sechele traumatice sau infecţioase etc.

Organizaţii non-guvernamentale (O.N.G.)

(Fr.: *Organisations nongouvernamentales*; En.: *Nongouvernamental Organizations*)

Forme organizaţionale voluntare şi nonprofit, precum şi grupuri lucrative independente de stat, care funcţionează în afara societăţii civile. O.N.G.-urile îşi propun să influenţeze politicile de stat şi pot fi sprijinite de sectorul public, păstrându-şi însă autonomia sub raport formal şi legal. Ele pot oferi servicii, pe baze comerciale, membrilor lor sau pot coopera cu sistemul public sau privat pentru a obţine servicii pentru membrii lor, dar nu au ca scop principal realizarea unui profit de piaţă, ci motivaţii de ordin umanitar.

Legea 21/1924 reglementează constituirea şi funcţionarea organizaţiilor nonguvernamentale în România, pentru cele două tipuri de structuri, *asociaţii* şi *fundaţii*.

Asociaţia este "o convenţie prin care mai multe persoane pun în comun, în mod permanent, contribuţiunea lor materială, cunoştinţele şi activitatea lor, pentru realizarea unui sop comun, care nu urmăreşte foloase pecuniare sau patrimoniale. (Legea 21/1924, cap. II)

Fundaţia este "actul prin care o persoană fizică sau juridică constituie un patrimoniu distinct şi autonom al său propriu şi-l destină, în genere, în mod permanent realizării unui scop ideal de interes obştesc". (Legea 21/ 1924, cap. III)

Orteză

(Fr.: *Orthése;* Engl.: *Orthosis;*)

Aparat ortopedic servind la corectarea sau ameliorarea funcţionării sistemului locomotor antrenat în efectuarea mişcărilor.

Sinonim: proteză ortopedică.

(V. **Proteză**)

Ortofonie

(Fr.: *Orthofonie; En.: Orthophony*)

Aprecierea, diagnosticul şi tratamentul defectelor de pronunţie.

Ortofonist

Specialist calificat pentru practicarea ortofoniei (V. **Ortofonie**).

Ortopţie

(Fr.: *Orthoptie*; Germ.: *Orthoptik.*)

Ansamblul procedeelor de reeducare a vederii, aplicate în special în strabism (deviaţia ochiului ambliop – V. **Ambliopie**). Ortopţia pregăteşte intervenţia chirurgicală asupra muşchilor ochiului.

P

Palilalie

(Fr.: *Palilalie*; Engl.: *Palilalia*)

Repetare de cuvinte, de silabe, de onomatopee, într-un ritm uneori extrem de rapid. Se manifestă în demenţe şi în fazele catatonice ale schizofreniei, în boala parkinson etc. (V. **Boala Parkinson; Demenţă; Schizofrenie**)

Parafazie

(Fr.: *Paraphasie*; Engl.: *Paraphasia*)

Utilizarea de cuvinte şi de foneme nepotrivite şi deformate în limbajul oral aşa cum se poate observa în unele forme de afazie.

În *parafazia verbală*, cuvântul este înlocuit cu altul nepotrivit (perturbare semantică), iar în *parafazia fonemică*, înlănţuirea fonemelor unui cuvânt este deformată sau inversată.

Parakinezie

(Fr.: *Parakinesie;* Engl.: *Parakinetics;*)

Mişcare care deformează, modifică sau înlocuieşte mişcări normale.

Paralizie

(Fr.: *Paralysie;* Engl.: *Paralysis;* Germ.: *Paralyse;* It.: *Paralisi;* Sp.: *Parálisis.*)

Pierderea sau diminuarea activităţii musculare a unei părţi a corpului.

Afectează în genere motricitatea voluntară, controlată de sistemul nervos central dar poate atinge şi mişcările automate, coordonate de sistemul nervos vegatativ (ex. mişcările muşchilor intestinali, mişcările muşchilor inimii etc.).

Forme de paralizie:

- după localizarea leziunii:

a. *centrală* (encefalul);

b. *medulară* (măduva spinării);

c. *periferică* (nerv motor periferic).

- după cauză:

a. *organică* (cauzată de lezarea sistemului nervos sau a muşchiului);

b. *funcţională* (cauzată de inhibiţia voliţională);

c. *reflexă* (cauzată de o conduită de evitare a durerii).

- după starea muşchiului:

a. *hipotonie* musculară (muşchiul este flasc, inert);

b. *hipertonie* musculară (muşchiul este contractat, spasmodic).

- după gradul de intensitate al deficienţei:

a. *uşoară* - pareză;

b. *medie* - paralizie;

c. *generală* - paralizie totală

- după zona corporală afectată:

a. *radiculară* (a unei rădăcini rahidiene);

b. *monoplegie* (a unui membru);

c. *hemiplegie* (a jumătăţii drepte sau stângi a corpului);

d. *diplegie* (a două porţiuni simetrice ale corpului; când afectează ambele membre inferioare se numeşte paraplegie);

e. cvadriplegie (a ambelor membre superioare şi a ambelor membre inferioare).

Paralizie generală progresivă

(Engl.: *Progressive general paralysis (PGP)*)

Meningo-encefalită cauzată de sifilis congenital, se manifestă în cursul celei de-a doua copilării sau a pubertăţii.

Apariţia sa spre sfârşitul perioadei de formare şi înaintea pubertăţii îi conferă cracteristici specifice (demenţă) şi pronostic sumbru.

După încheierea procesului de maturaţie, manifestarea paraliziei generale progresive juvenile e comparabilă cu paralizia generală la adult. (V. **Paralizie**)

Paranoia

(Fr.: *Pranoia*; Engl.: *Paranoia*)

Psihoză cronică, caracterizată printr-un delir general sistematizat, asociat cu tulburări de judecată şi de percepţie, dar fără deteriorare intelectuală şi fără afectarea funcţiilor instrumentale.

Paranoic

(Engl.: *Paranoid*)

Persoană atinsă de paranoia. (V. **Paranoia**)

Paraplegic

Subiect atins de paraplegie (V. **Paraplegie, Imfirm motor cerebral**).

Paraplegie

(Fr.: *Paraplegie*; En.: *Paraplegia*)

Paralizia ambelor membre inferioare. (V. **Paralizia**)

Pareză

(Fr.: *Parese;* Engl.: *Paresis, Paralysis*)

Paralizie uşoară (V. **Paralizie**)

Patogen (agent)

(Fr.: *Pathogén (agent);* Engl.: *Pathogen (agent);* Germ.: *Krankheitserreger*; It.: *(Agente) patogeno*; Sp.: *(Agente) patogeno*)

Care generează o maladie.

Patogenie

(Fr.: *Pathogenie;* Engl.: *Pathogeny;* Germ.: *Pathogenie;* It.: *Patogenia;* Sp.: *Patogenia.*)

Modalitatea sau mecanismul de acţiune al cauzelor care declanşează maladiile.

Se deosebesc două tipuri de astfel de mecanisme:

a. *neurogene* (care acţionează asupra sistemului nervos;

b. *psihogene* (care acţionează asupra psihicului).

Patologie

(Fr.: Pathologie; Engl.: *Pathology;* Germ.: *Pathologie;* It.: *Patologia;* Sp.: *Patologia.*)

Domeniu al ştiinţelor medicale consacrat maladiilor.

Patologia externă sau *chirurgicală* se ocupă de maladiile somatice ce pot fi tratate direct, cu ajutorul instrumentelor chirurgicale.

Patologia internă sau *medicală* comportă 3 ramuri:

1. patologia organelor şi aparatelor vitale - *medicina generală*;

2. patologia funcţiilor instrumentale ale vieţii de relaţie - *neurologia*;

3. patologia integrării psihice a vieţii de relaţie - *psihiatria.*

Păstrarea auzului

1. Măsuri pentru prevenirea surdităţii, prin depistarea şi corectarea deficienţelor auditive.

2. Măsuri pentru prezervarea şi utilizarea auzului rezidual al unei persoane cu deficit auditiv.

Pedagogia claselor diferenţiate

(Fr.: *Pédagogie des classes differenciées*; Engl.: *Pedagogy of differencial class*; It.: *Pedagogia di classe diferenciado*; Sp.: *Pedagogia di classe diferenciado*)

Abordare educaţională care permite individualizarea instruirii în functie de anumite categorii de dificultăţi rapid recuperabile ale învăţării, în principal, la materiile de bază.

(V. **Clasă diferenţiată**)

Pedagogia grupelor de nivel

(Fr.: *Pédagogie des groupes de niveau*; Engl.: *Pedagogy of groups of level*; It.: *Pedagogia di grupo de nivel*; Sp.: *Pedagogia di gruppi di nivello*)

Sistem de învăţământ care grupează elevii pe grupe de nivel, la o anumită materie de învăţământ (indiferent de vârstă), pentru a răspunde într-o mai mare măsură ritmului şi dificultăţilor individuale de învăţare. Există însă riscul ca, odată intrat într-o grupă de nivel scăzut , elevul să nu mai poată părăsi această "filieră".

Pedagogie

(Fr.: *Pédagogie*; Engl.: *Pedagogy*; Germ.: *Erziehungswesen, Pädagogik*; It.: *Pedagogia*; Sp.: *Pedagogia didactice.*)

Disciplină din categoria ştiinţelor umaniste, care are ca obiect studiul doctrinelor şi tehnicilor pe care se sprijină activitatea instructiv-educativă.

Include o diversitate de domenii, unele afirmate deja ca ştiinţe distincte, altele cu tendinţă de autonomizare: *pedagogia fundamentală* şi *bazele pedagogiei*; *axiologia pedagogică*; *antropologia pedagogică*; *psihologia pedagogică* şi *sociologia pedagogică*; *morfologia pedagogică*; *politica şcolară*; *istoria pedagogiei universale/ naţionale*; *pedagogia comparată*; *pedagogia istorică*; *pedagogia specială*, cu toate ramurile ei; *pedagogia sociologică*; *pedagogia cibernetică* etc.

Deşi deţine toate atributele obligatorii ale ştiinţei (statut ce i-a fost adesea contestat), pedagogia poate fi privită într-un sens mai larg, cu tentă aplicativă, şi ca artă a formării şi instruirii tinerelor generaţii.

Pedagogie curativă

(Fr.: *Pédagogie curative*; Engl.: *Curative pedagogy, Therapeutical education*; Germ.: *Heilpädagogik*; It.: *Pedagogia curativa*; Sp.: *Pedagogia curativa*)

Ansamblu de practici pentru recuperarea rămânerii în urmă a elevilor cu intelect normal. În Belgia desemnează şi educaţia specială. (V. **Pedagogie de sprijin; Educaţie specială**)

Pedagogie de sprijin

(En.: *Support pedagogy*)

Se referă la sistemul de măsuri menite să recupereze rămânerea în urmă la învăţătură, fără ca elevul să fie scos din mediul şcolar normal. (V. **Pedagogie curativă**)

Pedagogie diferenţiată

(Fr.: *Pédagogie différenciée*; Engl.: *Differencial pedagogy*; It.: *Peda-*

gogia differenziata; Sp.: *Pedagogia diferenciada*)

V. **Pedagogia grupelor de nivel**

Pedagogie specială

(Fr.: *Pédagogie speciale*; Engl.: *Special Pedagogy*; Germ.: *Spezial Pädogogik*; It.: *Pedagogia speciale*; Sp.: *Pedagogia espicial.*)

Ramură a pedagogiei având ca obiect formarea şi instruirea copiilor care prezintă tulburări ale dezvoltării, de natură să genereze o stare de handicap. ION STRĂCHINARU diferenţiază o serie de subdiscipline ale pedagogiei speciale pe următoarele trei domenii educaţionale:

1. educaţia copilului cu deficienţe neuro-psihice:

- *pedagogia deficientului mental* (educaţia copilului oligofren);
- *pedagogia corectivă* (educaţia copilului cu deficienţe comportamentale);
- *pedagogia clinicii psihiatrice* (educaţia copilului cu tulburări psihice acute);

2. educaţia copilului cu deficienţe somatice:

- *pedagogia clinicii medicale* (educaţia copilului suferind de maladii organice);
- *infirmo-pedagogia* (educaţia copilului infirm);

3. educaţia copilului cu deficienţe neuropsihice şi neuro- somatice:

- *surdo pedagogia* (educaţia copilului cu deficit senzorial de tip auditiv – surzi – hipoacuzici);
- *tiflopedagogia* (educaţia copilului cu deficit senzorial de tip vizual – orbi, ambliopi);
- *logopedia* (educaţia copilului cu tulburări de vorbire).

(V. **Pedagogie**)

Pediatrie

(Fr.: *Pédiatrie*; Engl.: *Pediatries*; Germ.: *Pädiatrie*; It.: *Pediatria*; Sp.: *Pediatria*)

Specialitate medicală profilată pe studiul şi practica igienei şi medicinei copilăriei.

Pedologie

(Fr.: *Pédologie*; Engl.: *Paidology*; Germ.: *Pädologie*; It.: *Pedologia*; Sp.: *Pedologia*)

Studiul copilului.

Pedopsihiatrie

(Fr.: *Pédopsychiatrie*; Engl.: *Child psychiatry*; Germ.: *Kinderpsychiatry*)

Psihiatria copilăriei. Sinonim: psihiatrie infantilă.

Perinatal

Care are legătură cu momentul naşterii.

Persoană cu handicap

(Fr.: *Handicapé*; Engl.: *Handicapped person disabled*)

Persoană afectată de un handicap, congenital sau dobândit, temporar sau definitiv (V. **Handicap; Handicapat**)

Plasament din oficiu

(Engl.: *Sectionned confinement*)

Internare a unui bolnav mental într-un serviciu psihiatric, hotărâtă de autoritatea publică.

Plasament familial

(Fr.: *Plasament familial*; Engl.: *Forster home care*; Germ.: *Unterbringung in einer Familie*; It.: *Collocamento familiare*; Sp.: *Colocaçion familiar*)

Acţiune prin care copilul sau adolescentul este plasat cu acordul şi ajutorul instituţiilor publice într-o familie care nu este a sa.

Constituie, alături de plasarea într-un internat, una din cele două soluţii de rezolvare a situaţiei unui copil care nu are familie sau nu poate trăi în grupul său familial din diverse motive (destrămarea familiei, retragerea dreptului de tutelă, dificultăţi familiale, boli ale părinţilor, tulburări de dezvoltare ale copilului etc.)

Polihandicapat

(Engl.: *Polyhandicapped*)

Se spune despre o persoană afectată de mai multe handicapuri, cauzate de cel puţin două deficienţe sau infirmităţi diferite.

Este uneori cazul handicapaţilor mental care suferă şi de cecitate, de surdo-mutitate sau de infirmitate cerebrală motorie, asociate adesea şi cu tulburări psiho-afective induse de aceste deficienţe. (V. **Handicapat/Persoană cu handicap; Handicap multiplu; Suprahandicap**)

Postdislexic

(Fr.: *Postdislexique*; Engl.: *Postdislexicon*; It.: *Postdislexia*; Sp.: *Postdislexico*)

La copilul care a fost afectat de tulburări dislexice poate să apară retardul şcolar. Se impune deci depistarea si corectarea cât mai rapida a eventualelor deficienţe de natură dislexică (V. **Dislexie, Predislexic**)

Post-natal

Care apare după momentul naşterii.

Post-terapie

(Fr.: *Post-cure*; Engl.: *After- care*; *Postcare*; Germ.: *Nachbe Handung*; It.: *Dopoćura*; Sp.: *Post-cura*)

Perioadă mai mult sau mai puţin îndelungată care urmează celei de terapie. Ea poate să comporte tratament, reeducare sau ambele aspecte şi asigură pregătirea subiectului pentru integrarea în viaţa normală. Post-terapia trebuie să conso-

lideze vindecarea, să prevină eventualele recăderi ale bolii. (V. **Terapie**)

Praxie

(En.: *Praxis*)

Coordonarea şi adaptarea normală a mişcărilor în vederea realizării unui scop propus (V. **Apraxie**)

Predislexic

(Engl.: *Predislexic*)

Predispus de a deveni dislexic (V. **Dislexic**).

Se referă la copilul ale cărui deficienţe nu au fost corectate înainte de începerea învăţării şcolare, pentru a putea asimila corect elementele lexicale.

Aceste deficienţe se referă în special la domeniul organizării spaţio-temporale, al lateralităţii şi al limbajului. (V. **Organizare spaţio-temporală, Lateralitate**)

Predispoziţie

(Fr.: *Prediposition;* Engl.: *Predisposition, liability;* Germ.: *Veranlagung, Pradisposition;* It.: *Predispozione;* Sp.: *Predis poscion.)*

Sensibilitate particulară de a suferi influenţa unui agent de agresiune specific sau nespecific şi de a reacţiona sau evolua într-o anumită direcţie, la acţiunea acelui agent.

Predispoziţia poate fi constituţională (ereditară) sau dobândită în perioada perinatală sau postnatală.
(V. **Perinatal, Postnatal**)

Prematur

(Fr.: *Premature;* Engl.: *Premature;* Germ.: *Fruchgeburt;* It.: *Prematuro;* Sp.: *Prematuro.*)

Orice copil născut înainte de termen.

Având în vedere riscul ridicat de eroare al stabilirii termenului naşterii, se consideră prematur copilul a cărui greutate la naştere este sub 2500 g.

Presbiţie

(Fr.: *Presbytie*; Engl.: *Prebyopia, long-sightendness*; Germ.: *Weitsichtigkeit*; It.: *Presbiopia*; Sp.: *Prebicia*)

Dificultate în vederea obiectelor apropiate, cauzată de micşorarea amplitudinii acomodării cristalinului.

Preşcolar

(Fr.: *Préscolaire*; Engl.: *Pre-school-training*; Germ.: *Vorschul*; It.: *Prescolastico*; Sp.: *Pre-escolar*)

Copil între 3 şi 7 ani pregătit în grădiniţe pentru intrarea în şcoală. În cursul acestei perioade, se îmbogăţesc senzaţiile şi percepţiile, se dezvoltă gândirea şi vorbirea; memoria şi atenţia sunt mai ales involuntare, imagi-

naţia vie, sentimentele nestatornice.

Prevalenţă

(Fr.: *Prévalence;* Engl.: *Prevalence;)*

Ponderea cazurilor (de boală, stare de handicap) la o anumită populaţie, la un moment dat sau într-o perioadă determinată de timp. Spre deosebire de *incidenţă*, noţiune care reţine numai numărul cazurilor nou apărute, prevalenţa ia în consideraţie totalitatea cazurilor, indiferent de momentul apariţiei acestora. (V. **Incidenţă**)

Preventoriu

Aşezământ destinat bolnavilor care necesită tratament igienico-dietetic special(repaus, aer curat, antrenament fizic şi intelectual) în regim de internat, sub supraveghere medicală.

Prevenţie

(Fr.: *Prévenţion;* Engl.: *Prevention;* Germ.: *Varbeugung;* It.: *Prevenzione;* Sp.: *Prevenciòn.*)

Ansamblul măsurilor destinate neurtralizării sau diminuării factorilor de risc ai apariţiei sau agravării cazurilor de boală, deficienţă, incapacitate, handicap.

În *medicina preventivă* se utilizează termenii de:

a) *prevenţie primară* – ansamblul acţiunilor menite să reducă incidenţa unei *maladii, infirmităţi* şi a factorilor ei de risc.

b) *prevenţie secundară* - totalitatea acţiunilor destinate să diminueze prevalenţa unei maladii/infirmităţi, să reducă durata de manifestare a stării de boală/ infirmitate precum şi riscul agravării.

c) *prevenţie terţiară* - sistemul măsurilor de reducere a prevalenţei incapacităţilor cronice, cauzatoare de invalidităţi funcţionale.

Prosopagnozie

(Fr.: *Prosopagnosie*; Engl.: *Prosopagnosia*)

Tulburare a recunoaşterii unor feţe cunoscute (ale rudelor, prietenilor, colegilor de muncă etc.) (V. **Agnozie**)

Protecţie socială (Ocrotire socială)

Ansamblul acţiunilor întreprinse de societate pentru prevenirea, diminuarea sau înlăturarea consecinţelor unor evenimente considerate a fi "riscuri sociale" ale nivelului de trai al populaţiei. În România, responsabilitatea politicilor de protecţie socială revine statului. Această soluţie, promovată în toate statele dezvoltate, se bazează pe ideea că protecţia socială este o problemă de importanţă naţională şi trebuie tratată într-un mod

unitar şi echitabil, astfel încât să nu lezeze interesele sau cerinţele unor grupuri de cetăţeni în raport cu altele.

Statul trebuie să aprecieze corect situaţia celor mai dezavantajaţi membri ai săi, să se identifice cu aceştia, asumându-şi componentele majore ale integrării lor socio-umane.

Din această perspectivă, persoanele cu handicap beneficiază de *protecţie specială*, statului revenindu-i sarcina de a asigura "o politică naţională de prevenire, de tratament, de readaptare, de învăţământ, de instruire şi de integrare socială a handicapaţilor, respectând drepturile ce revin părinţilor şi tutorilor". (Constituţia României, Cap. II art. 46)

Proteză/aparatură protetică

(Fr.: *Prothése;* Engl.: *Prothesis;* Germ.: *Prothesen;* It.: *Protesi;* Sp.: *Pròtetis.*)

Aparat sau piesă medicală care înlocuieşte o parte a corpului (organ, membru, parte a unui membru etc.) sau care compensează o funcţie absentă, deficitară sau alterată.

Proteză auditivă

(Fr.: *Prothése de correction auditive, acoustiques;* Engl.: *Hearing-aids;* Germ.: *Hörgeräte;* It.: *Apparecchi di correzione uditiva, acustici;* Sp.: *Pròtetis de correcciòn auditiva, acusticos.*)

Mijloc tehnic de compensare a auzului. Utilizează diferite tipuri de amplificatoare portabile, cu difuzoare miniaturizate (în ureche) sau cu oscilator (pe cutia craniană). (V. **Amplificator de grup; Proteză/Aparatură protetică**)

Proteză locomotorie

(Fr.: *Prothése locomoteur;* Engl.: *Mobility aid(s);* Germ.: *Fortbewegungs-hilfen;* It.: *Supporti tecnici di locomozione;* Sp.: *Pròtetis locomotor.*)

Suport tehnic pentru mers. (V. **Proteză/Aparatură protetică**)

Proteză ortopedică

(Fr.: *Prothése orthopédique;* Engl.: *Orthopaedic workshop;* Germ.: *Orthopädische werkstatt;* It.: *Protesi ortopedico;* Sp.: *Pròtetis ortopédico.*)

Echipament de protezare a aparatului locomotor. (V. **Proteză/Aparatură protetică**)

Pseudo-debilitate mentală

V. **Pseudo-deficienţă mentală.**

Pseudo-deficient mental

Persoană cu un potenţial intelectual normal, care are

acelaşi randament mental ca şi un deficient, din cauza unor tulburări de natură fizică sau psihică.

Pseudo-deficienţă mentală

Deficit de dezvoltare care se consideră în mod eronat ca fiind determinat de insuficienţă mentală.

Psihastenie

(Fr.: *Psychasthenie*; Engl.: *Psyhasthenia*)

Nevroză care se manifestă printr-o stare anxio-depresivă cronică, cu inhibiţie, abulie, sentimente de incompletitudine şi de autodevalorizare, îndoială permanentă, idei fixe şi obsesii. Este cauzată, în opinia lui P. JANET, de un deficit de tensiune psihologică.

De la FREUD încoace, termenul a fost înlocuit cu cel de "nevroză obsesională". (V. **Nevroză**)

Psihiatrie

(En.: *Psychiatry*)

Specialitate medicală consacrată cercetării, diagnosticării şi tratamentului maladiilor mentale.

Psihiatrie genetică

(En.: *Genetic Psychiatry*)

Domeniu al psihiatriei care se ocupă cu studiul factorilor etiologici ereditari şi maladiilor mentale. (V. **Psihiatrie**)

Psihochirurgie

(En.: *Psychosurgery*)

Metodă de tratament al tulburărilor mentale, prin intervenţie chirurgicală asupra creierului.

Psihologie

(Fr..: *Psychologie*; En.: *Psychology*; Germ.: *Psyhologie*)

Domeniu de studiu al "legilor şi faptelor psihice, ce se exprimă prin procese, trăsături, stări, caracteristici şi structuri psihice, în vederea înţelegerii şi folosirii lor în practica formativă şi de ameliorare a naturii umane" (U. Şchiopu)

În sistemul ştiinţelor ocupă un loc aparte, aflându-se la intersecţia dintre ştiinţele naturii şi cele sociale. Integrează multiple ramuri şi subramuri exclusiv psihologice sau bidisciplinare, fundamentale sau aplicative (zoopsihologia, psihologia socială, psihologia diferenţială, psihologia muncii, psihologia pedagogică, psihologia învăţării, psihologia clinică, psihologia cognitivă, psihologia cibernetică, psihologia economică, psihologia experimentală, judiciară, psihologia medicală, psihofiziologia,

psihologia militară, psihologia artei etc.

Psihopedagogie specială

(Fr.: *Psychopédagogie spéciale*; Engl.: *Special psychologiy*)

Disciplină aplicativă de graniţă care studiază, din perspectivă psihologică, procesul de formare-instruire a copilului şi tinerilor cu tulburări de dezvoltare, în scopul recuperării handicapului şi integrării socio-profesionale. (V. **Integrare**; **Recuperare**)

Semnificaţia tradiţională a termenului priveşte exclusiv activitatea educaţională din cadrul învăţământului special. (V. **Învăţământ special**)

Prin prisma teoriei normalizării", psihopedagogia specială are în vedere toţi subiecţii cu dificultăţi de învăţare – uşoare sau grave, tranzitorii sau permanente – indiferent de structura şcolară în care sunt integraţi (şcoli speciale, şcoli obişnuite, alte alternative de organizare educaţională). (V. **Normalizare**)

În această accepţiune, ponderea şi importanţa psihopedagogiei speciale în sistemul ştiinţelor educaţiei se măreşte considerabil.

Psihoterapeut

(En.: *Psichotherapist*)

Persoană specializată pentru a practica psihoterapia. (V. **Psihoterapie**)

Psihoterapie

(En.: *Psychotherapy*)

Utilizarea mijloacelor psihologice pentru tratarea unor maladii mentale, inadaptări sau tulburări psihosomatice.

În sens mai restrâns, termenul se referă la tratamentul psihologic al subiecţilor afectaţi de tulburări afective.

Pornind de la rolul psihoterapeutului, se disting terapiile *directive* şi cele *non-directive*.

În primul caz, se face apel la sugestie, persuasiune, susţinere, încurajare, terapeutul putând chiar să intervină în deciziile practice şi în organizarea vieţii subiectului. În cel de-al doilea caz, psihoterapeutul se mărgineşte să asculte, să joace rolul de catalizator în progresele subiectului pe linia cunoaşterii de sine şi a dezvoltării personale.

Într-o perspectivă diferită, se situează psihoterapiile *comportamentale* şi *cognitive*, bazate pe învăţare. Primele tratează simptomul, considerat patogen în sine şi autoîntreţinându-se, fără a se interveni asupra personalităţii globale a pacientului.

Terapiile cognitive orientează pacientul către o conştientizare a comportamentelor sale patologice, permiţându-i să-şi refor-

muleze unele judecăţi, ca şi percepţia de ansamblu a lumii exterioare.

Terapiile *corporale* sunt centrate pe relaxare, pe realizarea unei destinderi musculare şi o "restructurare a imaginii corpului" (G. PANKOV).

Lista tehnicilor psihoterapeutice poate fi extinsă la nesfârşit.

Oricum, aşa cum scria D. LAGACHE, în 1956, "nici o psihoterapie nu este un panaceu universal".

Cartea lui W.S. SALAKIAN, din 1969, descrie deja treizeci şi se referă numai la cele de bază.

În prezent s-au repertorizat mai mult de două sute (P. GÉRIN).

Psihotic

Persoană atinsă de o psihoză.

Adjectiv: care ţine de o psihoză.

Psihoză

Tulburare psihologică gravă care afectează activitatea, intelectul şi comportamentul.

Ratrapaj şcolar

(Fr.: *Rattrapage scolaire*; Engl.: *School recovering*; Germ.: *Nachholen*; It.: *Ricuperazione scolare*; Sp.: *Recobro, recuperación escolar*)

În sens larg, orice progres şcolar al unui elev cu rămânere în urmă la învăţătură.

Într-un sens mai restrâns, se referă la recuperarea retardului şcolar simplu(fără alte tulburări) de către elevul cu intelect normal.

Se obţine fie plasând elevul în clase speciale (clase de recuperare etc.), fie păstrându-l într-o clasă normală şi completând educaţia sa cu lecţii particulare suplimentare. (V. **Clasă de recuperare, Clasă de sprijin**)

Readaptare

(Fr.: *Readaptation;* Engl.: *Readaptation, readjustment;* Germ.: *Wiederanpassung, Redaptation;* It.: *Riada ttamento;* Sp.: *Readaptacion.*)

1. Adaptare la condiţii noi.

2. Adaptare la condiţii dispărute şi redevenite actuale.

3. Corectarea stării de inadaptare, în cursul perioadei de recuperare şi postrecuperare. (V. **Adaptare; Inadaptare; Recuperare**)

Readaptare şcolară

1. Acţiune care premite integrarea elevului în clase ce convin nivelului său şcolar şi aptitudinilor sale.

2. Într-un sens mai restrâns, indică acea acţiune psiho-pedagogică exercitată asupra unui copil, cu scopul de a-i facilita adaptarea la exigenţele mediului şcolar. (V. **Pedagogie curativă**)

În acest caz, readaptarea şcolară se deosebeşte de recuperarea şcolară, care priveşte exclusiv nivelul de pregătire intelectuală. (V. **Recuperare şcolară**)

Recidivă

(Fr.: *Recidive*; Engl.: *Repetion*; Germ.: *Rückfall*; It.: *Ricaduta*; Sp.: *Recidiva*;)

În m e d i c i n ă: reapariţia unei maladii.

Recuperare

(Fr.: *Rehabilitation;* Engl.: *Rehabilitation;* Germ.: *Rehabilitation;* It.: *Reabilitazione;* Sp.: *Reabilitacion.*)

1. Acţiune de restabilire a stării iniţiale; proces de refacere a capacităţii de a efectua o anumită activitate.
2. Într-un sens mai extins, ansamblul măsurilor de (re)educare şi (re)adaptare care permit reconstituirea capacităţilor normale (parţial sau total) sau formarea unor capacităţi noi, în măsură să permită integrarea individului în viaţa socială activă.

Cu alte cuvinte, scopul recuperării constă, pe de o parte, în valorificarea la maxim a posibilităţilor de revitalizare a structurilor funcţionale alterate şi, pe de altă parte, în antrenarea structurilor neafectate pentru a crea şi consolida comportamente şi abilităţi noi, echivalente cu cele deficitare.

Asimilată adesea cu termenul "reabilitare", preluat din limba engleză, noţiunea de recuperare tinde să fie înlocuită în unele ţări (de pildă, în cele scandinave), cu sintagma "abilitare-reabilitare" care acoperă într-un mod mai precis ideea formării unor funcţii noi, prin mecanismele compensării.

Nuanţe diferenţiatoare ale conceptului introduc termenii:

Recuperare funcţională – refacerea sau compensarea funcţiilor prin antrenament progresiv la effort;

Recuperare profesională – reeducarea sau recalificarea treptată în vechea profesie sau, în sens mai larg, însuşirea unei noi profesiuni;

Recuperare morală – corectarea tulburărilor de personalitate, în principal la delincvenţii juvenil

Sub aspect metodologic, intervenţia este în funcţie de parametrii generali, cum ar fi tipul şi gradul de handicap, dar şi de parametrii individuali: potenţial funcţional restant, vârstă cronologică şi mentală, starea psihică generală, diagnostic şi prognostic ş.a.

De cele mai multe ori, se recurge la metode combinate, ce pot include:

a) recuperarea prin învăţare – asimilarea unor comportamente şi abilităţi adaptative, predominant afective şi motivaţionale dar şi motrice, morale, intelectuale, social;

b) recuperarea prin psihoterapie – refacerea psihică şi psihosocială, ca bază şi factor energizant al implicării subiec-

tului în procesul recuperativ; se realizează prin tehnici *sugestive*, de orientare a activităţii spre situaţii care favorizează recuperarea sau *de relaxare* (în special fizică), cu efecte asupra ameliorării stărilor tensionale. (v. **Psihoterapie**)

c) recuperarea prin terapie ocupaţională: antrenarea în activităţi ce constituie nu doar modalităţi de conservare a energiei şi reechilibrare normală, afectivă şi voliţională, dar şi modalităţi de formare a unor abilităţi psiho-motrice sau de elaborare a unor deprinderi profesionale; domenii: ergoterapia, ludoterapia, artterapia (meloterapia, terapia prin dans etc.).

Concret, eficienţa metodelor şi tehnicilor recuperative se traduce prin nivelul de realizare al autonomiei personale, al adecvării comportamentelor la situaţie, al conturării de interese, al formării spiritului de responsabilitate şi autocontrol, al însuşirii de abilităţi motorii etc.

Recuperare şcolară

(Fr.: *Rettrapage scolaire;* Engl.: *Schoolrecovering;* Germ.: *Nadholen;* It.: *Rembiilitazione scolare;* Sp.: *Recabro escolar*)

1. În sens larg, recuperare şcolară este orice situaţie în care un elev cu rămânere în urmă la învăţătură, progresează în raport cu cerinţele programelor şcolare corespunzătoare vârstei sale.

2. În sens restrâns, se referă la elevul cu inteligenţă normală sau subnormală, afectat de retard şcolar simplu (fără alte tulburări), care progresează până la nivelul instrucţional reclamat de programele şcolare în vigoare.

3. Recuperarea şcolară este necesară şi atunci când un elev trece dintr-un ciclu de studiu, în altul cu profil diferit, ce necesită o reorientare pentru a proveni eventualitatea rămânerii în urmă la învăţătură.

(V. **Recuperare; Pedagogie curativă; Pedagogie de sprijin**)

Reeducare

(Fr.: *Reeducation;* Engl.: *Rehabilitation;* Germ.: *Rehabilitierung;* It.: *Rieducazione;* Sp.: *Reedducacion.*)

1. În sens restrâns se referă la formarea unui individ care a pierdut parţial sau total şansa unei educaţii primare (ex. infirmi grav, mutilaţi, cei cu sechele ale unor maladii grave etc.)

De asemenea, termenul desemnează acţiunea de educare pe baza unei metodologii speciale, a persoanelor cu handicap, atunci când metodele obişnuite nu au dat rezultate satisfăcătoare. (V. **Pedagogie specială**)

2. Într-un sens mai larg, cu tentă predominant psihologică, reeducarea denumeşte ansamblul mijloacelor şi metodelor utilizate în sprijinul integrării sociale a copilului inadaptat.

Aici se încadrează educaţia copiilor cu tulburări de comportament (inclusiv a delincvenţilor) şi a deficienţilor mental.

Reeducare colectivă

(Fr.: *Reeducation colective;* Engl.: *Collective reeducation;* Germ.: *Colective rehabilitierung;* It.: *Rieducazione colectiva;* Sp.: *Reeducacion colectiva.*)

În p e d a g o g i e, termen care desemnează ansamblul tehnicilor de educaţie specială utilizate în diferite instituţii pentru a asigura integrarea socială a copilului sau tânărului.

În şcoală, acest tip de intervenţie permite prevenirea sau corectarea dificultăţilor şcolare specifice sau globale (ex. prevenirea dislaliei, discalculiei). Se practică în clase speciale sau în şcoli speciale de nivel elementar sau secundar. (V. **Pedagogie curativă, Pedagogie specială**).

Reeducare individuală

(Fr.: *Rééducation individuelle;* Engl.: *Individual reeducation;* It.: *Rieducazione collectiva;* Sp.: *Reeducación colectiva;*)

În p e d a g o g i e: desemnează asistenţa instructiv-educativă acordată elevului cu dificultăţi şcolare, prin lecţii speciale, particulare cu o anumită frecvenţă (zilnice, săptămânale).

Comportă aspecte psihometrice, ortofonie etc. şi este efectuată de specialişti (V. **Reeducator, Ortofonie**).

Reeducator

(Fr.: *Rééducateur;* Engl.: *Reeducator;* It.: *Rieducatore;* Sp.: *Reeducator.*)

În unele ţări, termen desemnând o persoană calificată pentru a aplica măsuri de corectare a unor deficienţe generatoare de handicap. În sens restrâns, se aplică tehnicienilor specializaţi pentru un anumit tip de recuperare (kineziterapeut, ortofonist etc.). (V. **Kineziterapeut; Ortofonist**)

În sens larg, se referă la persoana care acordă asistenţă generală psihopedagogică subiecţilor cu dificultăţi adaptative.

Reflexe arhaice

Reacţii specifice involuntare ce pot fi provocate noului născut (ex. Reflexul Moro). Ele dau indicaţii despre starea de sănătate neuromotorie a copilului. Aceste reacţii reflexe dispar treptat în cursul primelor luni de viaţă lăsând loc mişcărilor voluntare. Persistenţa lor după limita normală indică adesea existenţa

unor leziuni cerebrale.

Reinserţie socială

Reintegrarea în comunitatea activă şi participarea la viaţa socială generală a unei persoane care a fost afectată la un moment dat de tulburări adaptative (boală, handicap, devianţă socială).

Persoana în cauză poate beneficia sau nu de asistenţă specializată (V. **Integrare; Inserţie socială; Terapie, Postterapie**).

Reintegrare/Reinserţie

(V. **Integrare, Inserţie**)

Se aplică în cazul handicapului dobândit, în urma unui traumatism, accident de muncă sau în cazul handicapului social, comportamental.

Responsabilitate

1. În sens fundamental, ipostază în care un subiect afectează prin acţiunile sale alte persoane, fiind capabil de a-şi justifica propriile acţiuni, de a aprecia în ce măsură acestea sunt acceptate de cei din jur.

2. *Responsabilitatea morală* permite unui subiect să acţioneze în conformitate cu exigenţele morale ale comunităţii de apartenenţă.

3. *Responsabilitatea juridică* se referă la obligaţia fiecărui cetăţean al societăţii de a răspunde de acţiunile proprii în faţa unei instanţe calificate, atunci când aceste acţiuni sunt susceptibile de a fi violat legislaţia în vigoare.

Restaurare funcţională

(Fr.: *Restauration fonctionelle*)

Reapariţia parţială sau totală a unei funcţii (limbaj, văz, auz etc.) alterate în urma unei leziuni cerebrale. Se realizează prin mecanismele: 1) *restabilirii* (funcţia este preluată într-o formă identică de părţile intacte ale regiunii corticale specializate; 2) *reorganizării* (funcţia este refăcută în forme şi cu strategii corticale diferite).

Restaurarea funcţională dovedeşte plasticitatea sistemului nervos central.

Retard de limbaj

În neuropsihologie, califică întârzierea în apariţia diferitelor stadii ale asimilării limbajului, întârziere care nu este cauzată de un deficit mental sau de o leziune a aparatului fonator sau a sistemului nervos. (V. **Tulburări de limbaj**)

Retard intelectual

Forma cea mai uşoară şi adesea tranzitorie a insuficienţei

mentale (V. **Debilitate mentală lejeră**); sau care corespunde unui coeficient de inteligenţă cuprins între 70 şi 80 unităţi.

Noţiunea acoperă grupe heterogene de subiecţi, ce includ copii cu deficienţă mentală lejeră, copii cu rămânere în urmă la învăţătură, copii cu tulburări afective sau endocrine.

Retardul intelectual nu constituie atât o dată clinică distinctă, cât un fapt simptomatic a cărui semnificaţie rezultă în fiecare caz dintr-o explorare complexă.

Unii psihologi stabilesc o distincţie între retardul intelectual şi arieraţia mentală, aceasta din urmă fiind expresia unor tulburări structurale ale palierului intelectual (V. **Arieraţie mentală**).

Retard psihomotor

Întârzierea în cursul evoluţiei individuale a unor fenomene reprezentative pentru nivelul dezvoltării psihomotorii (cum ar fi mersul, utilizarea limbajului ş.a.).

Retard şcolar

Rămânere în urmă la învăţătură.

Situaţia în care un elev are un nivel de pregătire şcolară inferior cerinţelor stabilite de programele şcolare, corespunzătoare vârstei sale (V. **Inadaptare şcolară, Retard intelectual**).

Rinolalia

Tulburare de limbaj de tip dislalic, cauzată de funcţionarea defectuoasă a vălului palatin (*rinolalia deschisă*) sau a căilor comunicante dintre cavitatea bucală şi cea nazală (*rinolalia închisă*).

Se manifestă prin modificări patologice ale timbrului vocii şi alterarea pronunţiei fonemelor (V. **Dislalie; Tulburări de limbaj**).

Risc (copil cu)

Copil născut în anumite condiţii, care ţin de:

- *starea mamei*: condiţii socioeconomice inferioare; talie mică şi volum cardiac redus; sterilitate involuntară; endocrinopatie; boli infecţioase; intoxicaţii (cu nicotină, medicamente, morfină etc.); boli infecţioase; complicaţii imunologice etc.

- *sarcină patologică*: hemoragie; nefropatie gravidică şi hipertensiune arterială sporadică; malformaţie uterină; suferinţă fetală acută sau cronică etc.

- naştere patologică: cezariană, uilizarea forcepsului, declanşarea medicamentoasă a naşterii etc.

- *nou-născuţi patologici*: prematuri (mai puţin de 260 de zile); postmaturi; gigantism, asfixie; hipotermie; malformaţii etc.

S

Sănătate mentală

(Fr.: *Santé mentale*; Engl.: *Mental health*; Germ.: *geistige Gesundheit*; It.: *Sanita mentale*; Sp.: *Salud mental*)

"Capacitete a psihismului de a funcţiona în mod armonios şi eficient, surmontând situaţiile dificile" (J. SUTTER).

Conform definiţiei Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii, desemnează "studiul condiţiilor de care depinde dezvoltarea echilibrată a personalităţii, relaţia sa armonioasă şi constructivă cu mediul fizico-social".

Scala Binet-Simon

Publicată de A.BINET şi T. SIMON în 1905, măsoară nivelul de dezvoltare a inteligenţei pe baza unei serii de probe concrete scurte şi variate, care fac apel la judecată, înţelegere, raţionament.

Probele şi tipurile de răspunsuri sunt gradate şi corespund, în principiu, unor vârste de la 3 la 13 ani. Scala furnizează o evaluare a "vârstei mintale" pentru a evalua eventualele întârzieri în dezvoltarea mentală.

Scala Snellen

(Germ.: *Snellen Scale*)

Sistem utilizat pentru a măsura acuitatea vizuală; numărătorul indică distanţa între subiect şi tabelul folosit pentru testare iar numitorul indică distanţa până la care ochiul normal poate citi litere de o anumită dimensiune. Acuitatea vizuală considerată normală este de 6/6 (în sistem metric).

Scalele de inteligenţă Wechsler

Inspirându-se din scala BINET-SIMON, WECHSLER a elaborat mai multe scale de măsurare a inteligenţei: Scala de inteligenţă pentru adulţi (16-60 ani); Scala de inteligenţă pentru copii (5-16 ani); Scala de inteligenţă pentru

perioada preşcolară şi şcolară primară (4-6 ani).

Scaun rulant

V. **Fotoliu rulant**

Schema corporală

(Engl.: *Corporal scheme;*)

Reprezentarea pe care subiectul o are despre corpul său şi care îi serveşte ca reper pentru a se orienta în spaţiu. (PIÉRON)

Se bazează pe date senzoriale multiple, proprioceptive şi extraceptive (V. **Sensibilitate extero, intero şi proprioceptivă**), absenţa acestor date conducând la agozie (V. **Agnozie**).

Schema corporală se manifestă constant şi este necesară vieţii normale. Lezionarea lobului temporal conduce la declanşarea tulburărilor de schemă corporală.

Schizofrenie

(Engl.: *Schizofrenia*)

Psihoză gravă, care apare la adultul tânăr, cu simptome de disociere mentală, de discordanţă afectivă şi de activitate delirantă incoerentă, care poate determina întreruperea contactului cu lumea exterioară.

Scleroză

(Fr.: *Scleroze*; Engl.: *Sclerosis*)

Boală care se manifestă prin modificarea structurii normale a unui organ sau unui ţesut, din cauza proliferării ţesutului conjunctiv pe care îl conţine.

Secţie de adaptare

(Engl.: *Adjustment section;*)

În unele ţări, în cadrul şcolilor elementare de masă, funcţionează şi grupe restrânse de elevi care beneficiază de asistenţă medicală şi psihopedagogică specializată, pe o perioadă determinată de timp, în vederea integrării lor ulterioare în clase normale.

Pot fi incluşi în aceste secţii de adaptare: copii cu handicap fizic, deficienţi de văz sau de auz, copii cu tulburări de dezvoltare intelectuală sau generală, copii cu tulburări de comportament.

Secţie de educaţie profesională

(Engl.: *Professional education section*)

Formă de şcolarizare, practicată în anumite state, rezultând din asocierea unor şcoli cu intreprinderi lucrative. Au ca scop pregătirea profesională a elevilor care doresc să intre în viaţa profesională după terminarea învăţământului secundar. Secţia de educaţie profesională este practic o clasă specială,

care funţionează în cadrul şcolii generale, în baza unei programe şcolare care cuprinde trei componente distincte:

1. completarea culturii generale;
2. formarea profesională;
3. preorientarea în vederea încadrării în muncă.

Secţie de educaţie specializată

(Engl.: *Special education section*)

În unele ţări (de exemplu, Franţa), şcolile secundare din învăţământul obişnuit includ şi clase speciale pentru elevii cu deficienţă intelectuală lejeră sau medie, aşa numitele *secţii de educaţie specializată*. Pe lângă elementele de instruire generală, programele şcolare pentru secţiile de educaţie specializată conţin şi componente specifice de educaţie fizică, psiho-motrică şi de orientare profesională.

Semi-educabil

(En.: *Semi-educating*)

Se referă la copiii cu deficienţă mentală de gravitate medie - imbecilii (V. **Imbecilitate, Debilitate mentală**).

Semi-nevăzător

V. **Ambliop**

Semi-public

Calificativ care se aplică unor servicii, organisme sau asociaţii care, deşi au statut de organizaţii private, beneficiază de suport substanţial din partea administraţiei publice de stat (sub forma subvenţiilor, facilităţilor legislative etc), colaborează direct cu administraţia publică şi îşi asumă adesea activităţi cu caracter de servicii publice.

Semi-surd

Termen utilizat pentru a desemna subiecţi atinşi de un grad important de surditate.

Diferenţa între surzi şi semi-surzi este pur cantitativă.

Se admite ca fiind semi-surd un subiect care prezintă o pierdere de auz sub 75 dB pe frecvenţele convenţionale (200 până la 4000). Subiectul surd este cel pentru care pierderea auditivă este de peste 75 dB.

(V. **Surd; Surditate**)

Semi-surditate

Surditate parţială. (V. **Surditate, Hipoacuzie.**)

Senescenţă

(Fr.: *Senescence*; Engl.: *Senescence, Aging;*)

Stare care debutează la sfârşitul vârstei adulte, cu mani-

festări de involuţie a funcţiilor fiziologice şi psihologice, ce conduc la îmbătrânire. (V. **Îmbătrânire**)

Este un proces biologic normal, până în punctul în care apare senilitatea, care are o conotaţie patologică. (V. **Senilitate**)

Senilitate

(Fr.:*Senilité*; Engl.: *Senility*)

Diminuare a facultăţilor fizice şi mai ales psihice, cauzate de îmbătrânire. (V. **Îmbătrânire**)

Sensibilitate

(Fr.:*Sensibilite*; Engl.: *Sensoria- lity*; Germ.: *Sensibilität*; It.: *Sensività*; Sp.: *Sensibilidad*)

1. Ansamblul fenomenelor legate de funcţionarea organelor de simţ.

2. Fineţea, acuitatea simţurilor.

3. Ansamblul fenomenelor afective.

4. Tendinţa de a se emoţiona cu uşurinţă.

5. "Proprietatea de a recepţiona stimuli şi de a reacţiona corespunzător" (RIBOT).

Sensibilitate extero, intero şi proprioceptivă

(Engl.: *Extero, intero and proprioceptive sensitivity*)

Reprezintă cele trei surse de informaţii ale organismului.

Sensibilitatea enteroceptivă primeşte prin intermediul organelor de simţ, informaţiile ce vin din afara organismului.

Sensibilitatea interoceptivă şi proprioceptivă cumulează informaţiile care vin din interiorul organismului; prima receptează viaţa vegetativă (digestie, respiraţie, senzaţiile de foame, sete etc.); cea de a doua informează asupra poziţiei, mişcărilor şi echilibrului corporal.

Aceste trei sisteme de date funcţionează la naştere ca entităţi separate, fuzionând în jurul vârstei de 4 luni. Unificarea lor permite copilului să deosebească senzaţiile proprii de ceea ce aparţine lumii exterioare, devenind posibilă distincţia *eu - non-eu.*

Senzaţie

(Fr.: *Sensation*; Engl.: *Sensation*; Germ.: *Emfindung*; It.: *Sensazione*; Sp.: *Sensacion*;)

Fapt conştient, imediat şi elementar, determinat de modificarea unui aparat senzorial, sub influenţa unui stimul interior sau exterior. Înglobează fenomene de ordin fizic, fiziologic şi psihologic. (V. **Stimul; Sensibilitate extero, intero, proprioceptivă**)

Senzorial

Care se referă la organele de simţ.

Servicii de îngrijire şi educaţie specializată la domiciliu

În unele ţări, servicii subordonate unor instituţii medicale sau educative (institute medico-educative, centre de reeducare, spitale, dispensare etc.) care se ocupă de copii cu dificultăţi adaptative, neinstituţionalizaţi, din diverse raţiuni (vârstă, indicaţii individuale etc).

Servicii de supraveghere

Formă de asistenţă socială, practicată în unele ţări, cu scopul de a monitoriza şi controla eficienţa reinserţiei sociale (a persoanelor cu handicap, a persoanelor însănătoşite după o boală etc.). Realizează tranziţia între regimul de internat şi noul mediu de viaţă al subiectului.

Organizarea serviciilor de supraveghere şi a metodelor de lucru diferă în funcţie de tipul problemelor adaptative, de vârsta subiectului şi de caracteristicile instituţiei în care au fost internaţi. (V. **Asistenţă socială; Servicii sociale**)

Servicii itinerante

V. **Echipă itinerantă.**

Servicii pentru copiii aflaţi în dificultate

Termen general care se aplică oricărei instituţii sau serviciu public privat care primeşte copiii (în regim de internat, externat sau regimuri combinate) pentru a observa, educa, reeduca sau forma profesional, minori cu dificultăţi adaptative.

Servicii sociale

Organisme publice sau private care acţionează cu un personal specializat (V. **Asistent social**) pentru a ameliora condiţiile de viaţă ale acelor membrii ai societăţii a căror condiţie umană este compromisă.

(V. **Acţiune socială**)

Servicii sociale individuale

Formă de asistenţă socială, centrată pe individ şi pe familia sa. (V. **Asistenţă; Asistenţă socială; Servicii sociale**)

Servicii sociale şcolare

(En.: *School social services*)

Formă de asistenţă socială axată pe facilitarea adaptării

şcolare a elevilor, prin măsuri de ordin medical, consiliere psihopedagogică şi orientare şcolară.

Implică o colaborare strânsă cu familia elevului, corpul profesoral, medicii de familie şi serviciile spitaliceşti.

Simptom

(Fr.: *Symptôme*; En.: *Symptom*; Germ.: *Symptom*; It.: *Sintomo*; Sp.: *Sintoma*)

O manifestare, un semn care traduce o modificare patologică (provocată de o maladie) a unei funcţii sau a unui organ.

Simptomatologia – desemnează un domeniu al ştiinţelor medicale care studiază şi descrie simptomele.

Simptomatic

(En.: *Symptomatic*)

Referitor la simptom.

Se spune că o manifestare observată este simptomatică, atunci când poate fi asociată cu o anumită maladie.

Tratamentul simptomatic este centrat pe eliminarea simptomelor, fără a trata cauzele bolii.

(V. **Simptom**)

Sindrom

(Fr.: *Syndrôme*, En.: *Syndrom*; Germ.: *Syndrom*; It.: *Sindrome*)

Totalitatea simptomelor care caracterizează o afecţiune sau o grupă de afecţiuni (V. **Boală; Maladie; Afecţiune; Simptom**).

Sindrom Klinefelter

Aberaţie cromozomială, relativ frecventă la băieţi. Poate provoca o arieraţie mentală uşoară, o creştere exagerată în înălţime şi un hipogonadism (atrofie testiculară, care face ca subiectul să fie steril). Se semnalează şi tulburări psihopatice, ce pot merge până la delincvenţă.

Sindrom Langdon-Down

Formă de arieraţie mentală, generată de o anomalie cromozomială. (V. **Mongolism, Trisomie, Down (maladie).**)

Sismoterapie

(Fr.: *Sismotherapie*; Engl.: *Sismotherapy*)

Folosirea electroşocului pentru terapia unor tulburări mentale. (V. **Terapie**)

Social

1. Care aparţine societăţii sau care se referă la societate.

2. Care este în beneficiul societăţii.

3. Relaţiile şi psihologia individului şi a grupului (J. W. FREI).

4. *Ştiinţele sociale* includ, pe lângă sociologie, toate ştiinţele care au în vedere societatea: economia, istoria, dreptul, etica, pedagogia, geografia umană etc. (V. **Ştiinţe sociale**)

Socializare

Integrarea fiinţei umane în societate, prin intermediul comunicării, educaţiei, culturii şi activităţii profesionale, în conformitate cu obiceiurile, moravurile, credinţele şi idealurile grupului de apartenenţă.

Sociatrie

(Fr.: *Sociatrie*; Engl.: Sociatry; Sp.: *Sociatrie*;)

Psihoterapia omportamentului social în vederea perfecţionării relaţiilor interumane (H.PIÉRON). Ramură aplicativă a sociometriei (V. **Sociometrie; Psihoterapie**).

Sociogramă

(Fr.: *Sociogramme*)

Tehnică sociometrică de reprezentare a structurii unui grup (relaţiile interindividuale din cadrul grupului).

(V. **Sociometrie**)

Sociolog

Specialist în sociologie.

(V. **Sociologie**)

Sociologie

Ştiinţa fenomenelor sociale.

Sociometrie

(Fr.: *Sociométrie*; Engl.: *Sociometry*; Germ.: *Soziometrie*; It.: *Socimetria*; Sp.: *Sociometrie*;)

Ştiinţa relaţiilor interpersonale din cadrul grupurilor. (Pieron)

Metodologie de măsurare a sociabilităţii manifestată în relaţiile interumane (V. **Sociabilitate**).

Sociopatologie

(Fr.: *Sociopathologie*; En.: *Sociopathology*)

1. Studiul interacţiunilor cu efecte morbide dintre un individ/grup de indivizi şi mediul de viaţă. (V. **Morbiditate**)

2. Patologia contactelor sociale intra- sau inter-grupale.

Socio-psihiatrie

(Fr.: *Sociopsychiatrie*; En.: *Sociopsychiatry*.)

Studiul maladiilor mentale în funcţie de factorii sociali, în particular, ai factorilor ce ţin de grupurile de apartenenţă ale bolnavului.

Soma

Ansamblul formelor şi funcţiilor obiective ale corpului uman.

Termen opus celui de "psihic", "spirit".

Omul este un complex psihosomatic.

Somatic

(Fr.: *Somatique*; En.: *Somatic*; Germ.: *Somatisch*; It.: *Somatico*)

Care se referă la corp (V. **Soma**).

Somatognozie (Asomatognozie)

(En.: *Somatognozia*)

Cunoaşterea schemei corporale proprii. (V. **Schemă corporală**). Imaginea pe care subiectul o are despre propriul corp şi despre starea diferitelor părţi ale acestuia.

(V. **Somatic**).

Spasticitate

Stare permanentă de hipertonie musculară, parţială sau totală (V. **Hipertonie musculară**).

Spasticitatea şi pareza (V. **Pareză**) sunt asociate cu oligofrenia în numeroase afecţiuni: encefalită, traumatism obstetrical, diplegie congenitală etc.

Spastic

Persoană suferind de infirmitate motorie cu etiologie cerebrală. Deţine o pondere numerică importantă în categoria persoanelor cu handicap.

Spasticul poate fi: monoplegic, diplegic, triplegic, cvadriplegic sau hemiplegic (V. **Infirm motor cerebral, Monoplegie, Diplegie, Triplegie, Cvadriplegie, Hemiplegie**).

Spitalizare din oficiu

(Fr.: *Hospitalisation d'office*)

Internare într-un spital psihiatric a unei persoane care suferă de tulburări mentale, fără consimţământul acesteia, ca urmare a plasamentului din oficiu. (V. **Plasament din oficiu**)

Spital psihiatric

(Engl.: *Psychiatrie hospital*)

Instituţie spitalicească, destinată găzduirii şi îngrijirii zi şi noapte a bolnavilor mental.

Spital psihiatric de zi

(Engl.: *Day hospital*)

Instituţie spitalicească rezervată bolnavilor mental (copii şi adulţi), pe timp de zi.

Sprijin pedagogic

(Fr.: *Soutien pédagogique*; Engl.: *Pedagogic support*; It.: *Sostegno pedagogico*; Sp.: *Sostén pedagogico*;)

Acţiunea care are ca obiectiv recuperarea rămânerii în urmă la învăţătură a elevului cu retard

şcolar global sau specific, în cadrul claselor diferenţiate sau în mod individual. (V. **Clasă diferenţiată; Pedagogie curativă; Pedagogie de sprijin**)

Statut

(En.: *Status*; Germ.: *Statut*; It.: *Statuto*)

Termen frecvent utilizat în psiho-sociologie.

Desemnează "locul individului în mediul social căruia îi aparţine" (LINTON).

Statutul îl obligă pe individ să adopte atitudini şi să-şi apropie valori corespunzătoare, să se comporte aşa cum se aşteaptă de la el grupul social de apartenenţă. Prin intermediul statutului, societatea practic influenţează conduita individuală a fiecăruia dintre membrii săi. Marja de autonomie, spontaneitate şi libertate personală este, de asemenea, determinată social.

Anumiţi indivizi nu se încadrează în rolul reclamat de stututul pe care îl au. Este vorba de persoanele anormale sub raportul dezvoltării sau persoanele cu devianţă comportamentală (V. **Delincvenţă juvenilă; Inadaptare; Inadaptare juvenilă; Inadaptare socială**).

Statut psihologic

(En.: *Psychological status*)

Ansamblul datelor obtinute în cursul unei examinări psihologice, care indică starea psihică a subiectului, prin raportare la un grup normal de indivizi (având aceiaşi vârstă, sex, situaţie şcolară, situaţie socială etc.).

Stenie

(Fr.: *Sthénie*)

Puterea unei funcţii.

Energie şi forţă generală. Un subiect stenic este energic şi are forţă în excedent. Stenia poate fi: exacerbată (*hiperstenie*), diminuată (*hipostenie*) sau absentă (*astenie*).

Stimul

(En.: *Stimulus*; Germ.: *Stimulus*; It.: *Stimulo*; Sp. : *Estimulo*)

1. Acţiune care generează reacţiile unei fiinţe vii. Se aplică îndeosebi fenomenelor fizice.

2. În p s i h o l o g i e: situaţie creată artificial, adesea cu ajutorul unui material (V. **Test**), pentru a provoca un comportament observabil şi evaluabil.

Strabism

(En.: *Strabismus*; Germ.: *Strabismus*; It.: *Strabismo*)

Defect al vederii determinat de lipsa convergenţei celor două axe vizuale.

Forme:

- *strabismul paralitic* - prin afectarea nervului oculo-motor sau a unui nod cerebral;

- *strabismul concomitent* - neparalitic, caracterizat prin devierea mai mult sau mai puţin observabilă a unui glob ocular şi printr-o deficienţă a capacităţii de fuziune a imaginii.

Strabismul se întâlneşte frecvent în encefalopatiile infantile.

Subiect

(Fr.: *Sujet*; Engl.: *Subject*; Germ.: *Subjekt*, Person; It.: *Sugetto*; Sp.: *Sujeto*;)

Fiinţă umană cu particularităţi, cerinţe şi activităţi proprii. Subiectul poate fi supus examinării şi evaluării biologice, psihologice şi sociologice.

Substitut parental

Expresie utilizată câteodată în mediile de asistenţă socială sau educaţională pentru a denumi persoana care ţine locul unuia sau ambilor părinţi, în situaţii determinate.

Cuvântul evocă de fapt ideea de suplinire a autorităţii parentale, cu nuanţă de subordonare faţă de autoritatea parentală reală (V. **Tutelă**).

Sugestibilitate

(Fr.: *Sugestibilitée*; Engl.: *Suggestibility*)

Dispoziţie de a da curs unor sugestii, cauzată fie de o slăbiciune mentală (debilitate mentală, demenţă, arieraţie afectivă), fie din naivitate sau hiperemotivitate.

Este exploatată de terapeuţi în diferite forme de intervenţie curativă.

Suprahandicap

Noţiunea denumeşte un handicap care se adaugă unui alt hendicap sau unor alte handicapuri. De pildă, debilitatea mentală poate fi asociată de la început cu o deficienţă motorie sau senzorială. Tot astfel, anumite tulburări afective pot agrava o stare de retard mental preexistentă. (V. **Handicap; Handicap multiplu**)

Surd

Persoană atinsă de surditate. (V. **Surditate**)

Surditate

Lipsa sau diminuarea considerabilă a auzului.

Clasificarea clasică a tipurilor de surditate distinge:

- *surditatea de transmisie* - tulburările patologice afectează urechea externă şi urechea medie;

- *surditatea de percepţie* - mai complexă deoarece implică afectarea urechii interne, a nervului

auditiv, a căilor auditive intracefalice sau a centrilor corticali;

- *surditatea mixtă* - rezultat al asocierii primelor două tipuri de afecţiuni.

Grade de surditate:

a. *Hipoacuzie* - diminuarea uşoară a acuităţii auditive, cu posibilitatea de a distinge vocea umană până la o anumită distanţă;

b. *Semi-surditate* – diminuarea accentuată a auzului cu păstrarea capacităţii de a urmări o conversaţie fără proteză auditivă, de a recunoaşte anumite sunete şi zgomote până la o anumită distanţă;

c. *Surditate profundă sau totală* - lipsa totală a auzului cu posibilitatea de a auzi numai câteva sunete foarte grave.

d. *Pseudosurditate* - falsă surditate, manifestată prin refuzul subiectului de a fi în contact cu exteriorul; este cauzată de tulburări afective sau mentale care apar în cazul deficienţelor mentale medii sau profunde şi în demenţă.

Surditatea poate fi determinată de: embriopatia rubeolică, hipoparatiroidie, traumatisme obstreticale, meningite acute, encefalite acute, otite, tratamente cu streptomicină sau cu alte antibiotice etc.

Adesea, surditatea este asociată cu deficienţă mentală.

Dacă surditatea este precoce şi profundă, ea antrenează mutitatea, devenind surdo-mutitate. (V. **Mutitate, Surdo-mutitate**)

Surditate muzicală (Asonie)

Incapacitatea de a recunoaşte înălţimea sunetelor, a raporturilor dintre ele şi a locului lor pe scara muzicală.

(V. **Surditate**)

Surditate post-lingvistică

Pierderea auzului după asimilarea limbii materne.

(V. **Surditate**)

Surditate profundă

Lipsa percepţiei auditive la sunete de peste 90 dB.

Se poate grupa pe 3 niveluri:

- sub 80 dB
- între 80 şi 100 dB
- peste 100 dB

(V. **Surditate.**)

Surditate verbală

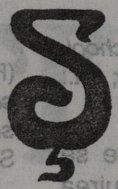
Incapacitatea de a înţelege cuvinte deşi subiectul aude sunetele. La originea acestei deficienţe stau leziuni ale căilor nervoase şi ale centrilor nervoşi (V. **Surditate, Afazie**).

Surdo-mutitate

Deficienţă combinată de auz şi de vorbire (V. **Surditate, Audi-mutitate**).

Surd-orb

Persoană afectată de cecitate şi de un deficit auditiv marcat: necesită asimilarea unor tehnici de comunicare specială; (V. **Suprahandicap, Handicapuri asociate; Cecitate; Surditate**).

Şcoală în mediu spitalicesc

1. Sistem şcolar restrâns care oferă copiilor spitalizaţi activităţi pedagogice (individuale sau de grup), asemănătoare celor din sistemul şcolar obişnuit.

2. Şcoală specializată în instruirea şi formarea copiilor cu cerinţe adaptative speciale (handicap vizual, auditiv, motor, mental), care sunt îngrijiţi în instituţii spitaliceşti.

Şcolar

(Fr.: *Scolaire*; Engl.: *School education;*)

Care se referă la perioada de şcolaritate (V. **Şcolaritate, Vârstă şcolară, Nivel şcolar, Orientare şcolară**).

Şcolaritate

(Fr.: *Scolarité*; Engl.: *School-attendance*; Germ.: *Schulzeit*; It.: *Corso di studii*; Sp.: *Escolardao;*)

1. Acţiunea de frecventare a cursurilor unei instituţii de învăţământ. Cursuri de pregătire urmate în şcoală.

2. Timp consacrat şcolii.

Şcolaritate protejată sau specială

(Fr.: *Scolarité protégée*; Engl.: *Special or protected school education*)

Termen utilizat în unele ţări pentru a defini modalitatea adaptată, specializată, de abordare a şcolarizării şi învăţământului pentru copii/tineri cu tulburări de dezvoltare (V. **Învăţământ special**).

Forme specifice: şcoli şi servicii speciale (V. **Şcoală specială**); secţii speciale (V. **Secţie de educaţie specializată; Secţie de adaptare**); cure ambulatorii complementare de tratament şi reeducare.

Şcolarizare

(Fr.: *Scolarization*; Engl.: *School-education*; Germ.: *Schullung*; It.: *Escolarization*)

Ansamblul măsurilor care se iau pentru înscrierea, instruirea şi educarea unei persoane în cadrul unei instituţii şcolare.

Ştiinţele educaţiei

(Fr.: *Sciences de l'education*; Engl.: *Science of the education*; It.: *Scienza d'educazione*; Sp.: *Ciencias de educación*;)

Ansamblul disciplinelor care se ocupă cu studiul teoretic şi aplicativ al procesului instructiv-educativ, pe baza cunoaşterii particularităţilor dezvoltării psihologice ale copilului. (V. **Pedagogie**)

Ştiinţe sociale

(Fr.: *Sciences sociales*; Engl.: *Social science*; Germ.: *Gesellschaft swissenschaften*; It.: *Scienze sociale*; Sp.: *Sciencia social*;)

În sens larg, termenul se aplică tuturor ştiinţelor referitoare la societate: Economie, Istorie, Geografie umană, Drept, Morală, Pedagogie etc.

În sens mai restrâns, vizează în principal disciplinele interesate de studiul omului ca fiinţă socială, de structurile şi relaţiile umane în general: Psihologia socială, Sociologia, Etnologia, Etnografia, Antropologia socială şi culturală, anumite aspecte ale ştiinţelor juridice (legislaţia socială, de exemplu).

(V. **Social**)

T

Tablele Braille

Aparat de scris în relief, conceput de LOUIS BRAILLE pentru nevăzători.

Se compune din două plăci metalice, articulate pe o latură şi un perforator.

(V. **Metoda Braille**)

Tahilalie

Vorbire exagerat de rapidă. Apare mai frecvent la persoanele cu instabilitate sau hiperexcitabilitate nervoasă (V. **Tulburări de limbaj**).

Tehnician de protezare

(Fr.: *Appareilleur de prothése;* Engl.: *Limb-fitter;* Germ.: *Mechaniker protesen;* It.: *Installatore di protesi;* Sp.: *Protésico, téenico ortopédico.*)

Persoană specializată în construirea şi/sau montarea aparatelor destinate protezării.

Tehnici educaţionale

Activităţi de contact cu elevul în activitatea de instruire-formare.

Pot fi:

- jocurile;
- activităţile de expresie, libere sau dirijate;
- activităţile de informare;
- activitaţile fizice şi manuale;
- activităţile recreative.

Tehnici instrumentale

(Fr.: *Techniques instrumentales*; Engl.: *Instrumental technics*; It.: *Tecnica instrumentale*; Sp.: *Técnica instrumentale*;)

Materiile de bază – citirea, scrierea, calculul matematic sunt considerate a fi veritabile "instrumente" de cunoaştere şi expresie (V. **Materii de bază**).

Tehnologie pentru orbi

Ansamblul mijloacelor tehnice utilizate pentru a compensa vederea la orbi şi ambliopi.

Tehnologie pentru surzi

1. Ramură a defectologiei care se ocupă cu elaborarea principiilor de proiectare-aplicare a mijloacelor tehnice de corectare sau compensare a deficienţelor auditive precum şi a tulburărilor de limbaj pe care acestea le antrenează (V. **Defectologie**).

2. Ansamblul acestor mijloace tehnice.

Terapie

(Fr.: *Thèrapie*; En.: *Therapy*)

Ştiinţă şi artă a îngrijirii persoanelor afectate de o maladie/deficienţă, prin mijloace medicamentoase sau prin alte mijloace (psihologice, biologice, chirurgicale, fizice sau sociale), pe baza recomandărilor rezultate în urma analizei clinice şi a stabilirii diagnosticului.

Depinde de natura bolii sau deficienţei, de simptome şi de stadiul de evoluţie dar ţine cont şi de particularităţile subiectului, de vârsta sa, de reacţiile şi susceptibilităţile sale.

Terapia poate fi:

a. *etiologică* - când se centrează asupra cauzelor;

b. *patogenică* sau *fiziopatologenică* - când vizează mecanismele de acţiune a cauzelor sau mecanismele de reacţie a organismului la cauze;

c. *simptomatică* - când atacă numai simptomele;

d. *specifică* - când se adresează unei afecţiuni/deficienţe determinate.

Terapie comportamentală

(Fr.: *Thérapie de comportement*; Engl.: *Behavior therapy*; Sp.: *Terapia per el comportamento*;)

Tehnică de condiţionare clasică sau de condiţionare operantă, utilizată pentru a modifica un comportament inadaptat al copilului (V. **Tulburări comportamentale, Tulburări de personalitate**).

Se bazează pe aplicarea unor aspecte ale teoriei învăţării şi condiţionării cunoscută sub numele de *behaviorism*. (V. **Terapie**)

Terapie de grup

(Engl.: *Grup terapy*)

Modalitate de intevenţie terapeutică, utilizată pentru mai multe persoane reunite temporar în acest scop. (V. **Terapie**)

Terapie familială

(Engl.: *Family therapy*)

Psihoterapie colectivă, care urmăreşte să trateze ansamblul familiei din care face parte pacientul.

Acţiunea terapeutică se adresează întregului grup familial a cărui disfuncţie generală se exprimă prin psihopatologia particulară a unuia sau a mai multora dintre membrii săi.

Terapie instituţională

Măsuri curative ce pot fi utilizate în cadrul unei instituţii de recuperare sau spitalizare şi care beneficiază în principal de tehnici de grup.

(V. **Terapie**)

Terapie ocupaţională

V. **Ergoterapie.**

Terapie prin joc

Utilizarea jocului pentru a ajuta subiectul să-şi înţeleagă şi să-şi adapteze mai bine propriul comportament, în funcţie de gradul său de maturizare mentală (V. **Terapie, Ludoterapie**).

Terapie prin mediu

Reeducare globală care constă în organizarea şi utilizarea terapeutică a tuturor momentelor vieţii, în mediul individual obişnuit.

(V. **Terapie**)

Terapie scurtă

(Engl.: *Brief therapy*)

Psihoterapie limitată în timp şi cuprinzând maximum 16 – 20 de şedinţe.

Focalizată pe o problematică dată, terapia scurtă este practicată în cadrul tehnicilor de relaxare şi în terapia familială, (V. **Terapie; Terapie familială**)

Test

1. Probă, examen;
2. "O situaţie standardizată, ce serveşte ca stimul pentru un comportament" (PICHOT). Acest comportament se evaluează prin comparaţie cu cel al altor indivizi supuşi aceloraşi probe, permiţând clasarea individului, fie sub raport calitativ, fie sub raport tipologic.

Termenul de *test mental* se datorează psihologului american J.H. CATTREL, care l-a folosit pentru prima oară în 1890 şi care a propus o serie de probe pentru a determina configuraţia mentală a unui subiect.

Pentru a fi eficient, un test trebuie să răspundă unor condiţii de:

1. *validitate* - capacitatea de a măsura efectiv coordonata psihologică pe care şi-o propune;

2. *fidelitate* - capacitatea de a determina rezultate identice, în aplicări succesive, la acelaşi subiect;

3. *sensibilitate* - fineţea în identificarea diferenţelor între subiecţi.

O posibilă clasificare a testelor se poate efectua:

- după modul de administrare: teste *individuale* sau *colective*.

- după materialul utilizat: teste *verbale* şi *nonverbale*.

- după modalitatea de etalonare: teste *de dezvoltare* (de vârstă) şi teste *de aptitudini*.

PICHOT diferenţiază două categorii fundamentale de teste:

1. Teste *de eficienţă* care explorează planul cognitiv al subiectului.

2. Teste *de personalitate* axate pe aspectele noncognitive ale personalităţii.

Test auditiv

Orice test care vizează capacitatea auditivă, fie global, fie pe secvenţe specifice. (V. **Test**)

Test de cunoştinţe

Probă la care este supus un subiect pentru a se stabili nivelul cunoştinţelor sale generale sau într-un domeniu particular.

Aceste cunoştinţe pot fi rezultatul învăţării în mediul natural (familie, comunitate etc) sau al instrucţiei primite în şcoală. (V. **Test**)

Test de instrucţie

Probă care are ca scop determinarea achiziţiilor şcolare obţinute în cadrul acitivităţilor instructiv-educative din şcoală (V. **Test, Test de cunoştinţe, Teste şcolare, Teste de nivel şcolar**).

Teste de inteligenţă

Metode standardizate de evaluare a inteligenţei. Pot fi utilizate individual sau pe grupe de subiecţi. (V. **Test**)

Teste şcolare

Probe care permit măsurarea achiziţiilor şcolare (V. **Teste de cunoştinţe şcolare**).

Pot fi departajate în:

a. *teste şcolare autocorective*: utilizează munca indepedentă, cu ajutorul fişelor individuale, elevul având posibilitatea autoverificării pe baza foilor de răspuns ce îi stau la dispoziţie; (V. **Muncă independentă**)

b. *teste şcolare de nivel*: se bazează pe date statistice care permit determinarea nivelului şcolar general al elevului sau nivelul său instrucţional la fiecare din materiile principale, cu scopul de a decela eventualele dificultăţi şi de a depista rămânerea în urmă la învăţătură. Concluziile

evaluării trebuie să fie corelate cu examenul psihologic şi cu datele referitoare la cunoaşterea mediului socio-familial al elevului.

(V. **Teste şcolare de nivel**)

Teste şcolare de nivel

Probe care permit evaluarea achiziţiilor şcolare ale elevului, prin raportare la rezultatele determinate statistic ale unei populaţii identice (sub raportul vârstei, tipului şi nivelului şcolar). (V. **Teste de cunoştinţe, Teste de instruire**)

Tetraplegie

Paralizie a ambelor membre superioare şi a ambelor membre inferioare. (V. **Paralizie**)

Tic

(Engl.: *Tic*)

Mişcare involuntară, bruscă, repetată la intervaluri variabile şi care antrenează unul sau mai multe grupuri de muşchi legaţi funcţional.

Este lipsit de o finalitate obiectivă.

Tonus

În f i z i o l o g i e: denumeşte starea de contractare lejeră şi permanentă a muşchilor striaţi, care asigură menţinerea poziţiei şi echilibrul corpului în starea de repaus.

Este controlată de centrii nervoşi cerebrali şi din cerebel.

Traumatism

1. Leziune suferită de un organism viu (prin loviri violente, înţepături, tăieturi etc.).

2. Stare psihică patologică a unui organism care, nemaiputând să suporte o excitaţie excesivă, din cauza unei traume suferite, nu mai reacţionează în nici un fel devenind insensibil la orice stimul (V. **Traumă**).

Traumatism cranian (la copil)

Traumatismele craniene la copil comportă particularităţi şi riscuri specifice: cu cât vârsta copilului e mai mică, cu atât riscul tulburărilor grave şi persistente cauzate de traumatism este mai ridicat; nu este lipsită de importanţă nici starea mentală anterioară a copilului, nici amplitudinea şocului. Pierderea prelungită a stării de conştienţă este de asemenea un element agravant.

Urmările imediate sau sechelele tardive ale şocului traumatic pot provoca:

- *sindromul subiectiv* complet, comparabil cu cel al adultului (apare însă mai rar şi mai slab conturat) se manifestă prin

cefalee, tulburări de memorie, iritabilitate, nervozitate, insomnie, angoasă nocturnă;

- *dificultăţile şcolare*, relevând instabilitate, regres afectiv, alterarea funcţiilor învăţării, tulburări ale atenţiei sau ale memoriei, rar o deteriorare mentală sau o debilitate mentală latentă;

- *epilepsii postraumatice* prezente în cazul traumatismelor deschise sau al leziunilor intracraniene;

- *tulburări afective*: puerilism, hiperemotivitate, agresivitate, opoziţie, nelinişte, chiar un anumit gen de personalitate posttraumatică (ură, inafectivitate, cruzime, sadism, masturbare, eschibiţionism, fugă, delincvenţă).

(V. **Traumatism**)

Traumatism obstetrical

Diversele manevre operate la naştere pot cauza copilului o serie de traumatisme: fracturarea membrelor; comoţii sau contuzii craniene (cu sechele mai mult sau mai puţin grave) paralizie, spasticitate, convulsii.

(V. **Traumatism**)

Traumatism psihoafectiv

Şoc emoţional foarte puternic, de natură să pericliteze echilibrul psihologic.

KRAMMERER distinge trei categrii de factori care pot genera traumatisme de ordin psihoafectiv:

1. relaţii interpersonale; decesul unei persoane apropiate; conflicit conjugal; separare, deportare, detenţie, migrare; afectarea libertăţii sau prestigiului; agresiune verbală, injurie; agresiune fizică (probleme sexuale, viol).
2. pierderi materiale: distrugeri; furt; sărăcie; schimbarea situaţiei economice.
3. probleme sociale: conflict social; probleme profesionale.

Gravitatea traumatismului este determinată de acţiunea adesea conjugală a unor elemente, cum ar fi: imprevizibilitatea apariţiei factorului traumatic, rezonanţa cu traumatisme anterioare, structură psihică, labilitate vegetativă ş.a.

Traumatismul psihic poate fi punctul de plecare al unei nevroze sau al unei crize de decompensare a nevrozei, mai rar al unei psihoze. (V. **Traumatism, Psihoză, Nevroză**)

Traumă

(Fr.: *Traume*)

1. Traumatism (V. **Traumatism**).

2. Emoţie violentă care modifică personalitatea unui individ, sensibilizându-l la alte emoţii de acelaşi fel, astfel încât acesta nu

mai reacţionează normal (V. **Traumatism psihc-afectiv**).

Tribunal pentru copii

Termen folosit în Franţa pentru a desemna orice caz de juridiscţie în probleme implicând minorii. Termenul uzual în Belgia şi Canada este de "tribunal pentru tineri", în timp ce în Elveţia se utilizează termenul "tribunal pentru minori" (V. **Tribunal pentru tineri, tribunal pentru minori**).

Tribunal pentru minori

V. **Tribunal pentru copii.**

Tribunal pentru tineri

V. **Tribunal pentru copii.**

Triplegic

Subiect suferind de triplegie (V. **Paralizie, Infirm motor cerebral**).

Trisomie

V. **Mongolism, Sindrom Langdom- Down**

Trisomic

Persoană care prezintă sindromul Down (V. **Sindrom Langdom- Down**).

Tulburare

(Fr.: *Trouble*; Engl.: *Disorder, Thickness, Trouble*; Germ.: *Verwirung, Störung*; It.: *Disturbo, Tubamento, Sgomento*; Sp.: *Disturbio, Perturbación.*)

În b i o l o g i e: dereglare în funcţionarea unui organ sau a unui sistem.

Tulburări afective

V. **Tulburări de reacţie.**

Tulburări ale motricităţi

Dificultate în executarea mişcărilor adaptate unui scop care nu poate fi atribuită unor defecte ale sistemelor periferice (senzorial sau motor) şi nici arierării mentale (V. **Tulburări motorii, Apraxie, Dispraxie**).

Tulburări ale schemei corporale

Alterarea schemei corporale (V. **Schema corporală**)

Tulburări comportamentale

Conduite dezadaptative ale subiectului (creează dificultăţi acestuia şi celor din jur (V. **Inadaptare; Inadaptare juvenilă, Inadaptare socială**).

Tulburări de articulare

(V. **Tulburări de vorbire**)

Tulburări de dicţie

(V. **Tulburări de vorbire**)

Tulburări / dificultăţi de învăţare

Sintagmă care încearcă să se substituie termenilor *deficienţă*, *incapacitate*, *handicap* cu scopul de a evita conotaţia stigmatizantă a acestora, dar şi de a integra aceste noţiuni într-un concept global.

Sensul actual se referă în special la tulburările cu dominanţă psihomotorie sau psihoafectivă (fără deviaţii semnificative de comportament) la copiii cu ritm lent de învăţare, la cei cu handicap şi/sau intelect de limită, ori cu deficienţe uşoare (în deosebi de ordin perceptiv şi cognitiv – tulburări instrumentale).

(V. **Dificultăţi de învăţare**)

Tulburări de limbaj

Deficienţe în exprimarea şi înţelegerea limbajului lingvistic (oral sau scris) sau a altui tip de limbaj. Pot fi determinate de cauze:

a) *organice* – disfuncţii la nivelul sistemului nervos central sau periferic, provocate de leziuni, infecţii, intoxicaţii cu substanţe medicamentoase sau alcool, boli ale primei copilării ş.a.;
b) *funcţionale* – dereglări ale respiraţiei, articulaţiei, fonaţiei;
c) *psiho-neurologice* – afecţiuni patologice cu retard mental, alienare mentală, tulburări de memorie, atenţie sau devianţe de personalitate;
d) *psiho-sociale* – metode de educaţie, insuficienţa stimulării verbale în prima fază a ontogenezei ş.a.

Dintre numeroasele clasificări vehiculate în literatura de specialitate, reţinem varianta propusă de prof. univ. dr. E. VERZA, deoarece combină într-un mod unitar şi sistematic cele trei mai importante criterii de selecţie (anatomo-fiziologic, lingvistic, etiologic, simptomatologic şi psihologic):

1. Tulburări de pronunţie (dislalie, rinolalie, dizartrie etc.);
2. Tulburări de ritm şi fluenţă a vorbirii (bâlbâială, logonevroză; tahilalie, bradilalie, aftongie ş.a.);
3. Tulburări de voce (afonie, disfonie, fonoastenie etc.);
4. Tulburări ale limbajului citit-scris (dislexie, alexie şi disgrafie, agrafie);
5. Tulburări polimorfe (afazie, alalie)

6. Tulburări de dezvoltare a limbajului (mutism psihogen-electiv sau volitiv, retard sau întârziere în dezvoltarea generală a vorbirii);
7. Tulburări ale limbajului, bazate pe disfuncţii psihice (ecolalie, jargonofazie, bradifazie etc.).

Studierea, prevenirea şi înlăturarea tulburărilor de limbaj este apanajul logopediei (V. **Logopedie**).

Tulburări de percepţie

Perturbare la nivelul decodificării şi organizării senzaţiilor.

Tulburări de personalitate

Termen generic ce se aplică perturbărilor de caracter, de comunicare sau de adaptare, privind controlul şi exprimarea afectivităţii (V. **Tulburări de reacţie**).

Tulburări de reacţie

V. **Tulburări de personalitate.**

Tulburări de vorbire

Orice defect în redarea orală a cuvintelor, expresiilor şi părţilor de cuvinte, de la dificultăţi minore, de felul pronunţiei defectuoase sau vocii nazale şi până la dificultăţi grave (de exemplu, bâlbâiala)

(V. **Tulburări de limbaj**)

Tulburări evolutive

Cu excepţia malformaţiilor sau a sechelelor organice, tulburările pe care le prezintă copiii sunt rareori fixe: ele pot evolua (chiar dacă sunt definitive), fie în sensul ameliorării (prin compensare sau supracompensare), fie se pot agrava progresiv, mai mult sau mai puţin prin asocierea unor alte afecţiuni (ex. tulburările afective sau suprahandicapurile pot antrena tulburări de personalitate în cazul deficienţelor intelectuale, al nevrozelor şi al psihozelor infantile).

Tulburări psihomotorii

Tulburări psihogene ale comportamentului motor.

Tutelară (autoritate)

Autoritate încredinţată unei persoane sau unui organism pentru a avea în grijă, fără retribuţie, un minor şi bunurile acestuia, în cazul absenţei sau carenţei parentale.

Deficienţii mental necesită măsuri speciale, de tutelă şi după majorat.

Tutelă

V. **Substitut parental.**

Tulburări de articulare

Tulburările de articulare a limbajului (mutism psihogen, vezi, vol. II, refuzul sau întârzierea în dezvoltarea generală a vorbirii; tulburări de articulare pe diferite grupe de sunete, dislalia etc.) sunt tulburări de pronunție, care pot apărea în diferite forme clinice (ex. tulburările de articulare pe diferite grupe de sunete, dislalia etc.).

Tulburările de articulare pot apărea în diferite forme clinice (ex. tulburările de articulare pe diferite grupe de sunete, dislalia etc.).

U

Ucenic

(Fr.: *Apprenti;* Engl.: *Appientice, trainee;* Germ.: *Auszubildender;* It.: *Apprendista;* Sp.: *Aprendiz.*)

Persoană care învaţă o meserie.

Ucenicie

(Fr.: *Apprentissage;* Engl.: *Appreticeship, on the jopb training;* Germ.: *Praktische Ausbildung, Lehrzeit;* It.: *Apprendistato, formazione professionale;* Sp.: *Aprendizaje.*)

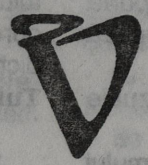
Învăţarea unei meserii. Presupune asimilarea unor cunoştinţe teoretice şi formarea unor deprinderi, priceperi şi tehnici practice de lucru.

Ureche electronică

Aparat format dintr-un microfon, amplificatoare, filtre şi receptoare ce se utilizează în terapia tulburărilor de fonaţie şi a dislaliei (V. **Dislalie; Tulburări de vorbire**).

Conectat la un casetofon/ magnetofon, serveşte ca suport didactic pentru însuşirea limbilor străine.

U

Vârstă cronologică

(Fr.: *Age cronologique*)

Timpul scurs de la naştere. Mai este numită *vârstă reală.*

Vârstă legală

Vârstă fixată de lege pentru exercitarea unor drepturi civice sau politice.

Vârstă mentală

(Fr.: *Age mental;* Engl.: *Mental age;* Germ.: *Intelligentzaller;* It.: *Eta mentale;* Sp.: *Edad mental.*)

Nivel al capacităţii mentale stabilit în raport cu normele de dezvoltare intelectuală pentru vârsta cronologică a subiectului. **(V. Vârstă cronologică)**

Vârstă preşcolară

(Fr.: *Age préscolaire;* Engl.: *Pre-school age;* Germ.: *Varschulalter;* It.: *Eta pre-scolastico;* Sp.: *Edad preescolar.*)

Perioadă care o precede pe cea a şcolarităţii obligatorii. Este cuprinsă între 3 şi 7 ani.

(V. Şcolaritate)

Vârstă şcolară

(Fr.: *Age scolaire;* Engl.: *School age;* Germ.: *Schulalter;* It.: *Eta scolastico;* Sp.: *Edad escolar.*)

Perioadă de şcolarizare obligatorie a copilului normal.

(V. Şcolarizare)

Vâscozitate mentală

În psihologie:

1. "Aderenţă excesivă a gândirii la obiectul său" (H. Wallon 1941).

2. Lentoare şi adezivitate intelectuală şi afectivă.

Vedere, văz

Funcţia ochiului.

Fenomen psihofiziologic de o complexitate extremă.

Explorarea sa comportă aspecte distincte ce utilizează mijolace specifice:

- măsurarea acuităţii vizuale cu ajutorul scărilor
- măsurarea astigmatismului prin tehnici oftalmometrice;
- măsurarea câmpului vizual cu mijloace de perimetrie şi campimetrie;
- măsurarea tensiunii oculare prin tenometrie;
- înregistrarea curenţilor retinieni prin electroretinografie;
- studiul vederii binoculare prin sinoptofor;
- studiul retinei cu ajutorul oftalmoscopului;
- studiul senzaţiei de lumină prin tehnici de adaptometrie.

Diferite tipuri de examen al vederii permit individualizarea afecţiunilor ce pot fi:

- *de refracţie* (hipermetropie, miopie);
- *ale razelor de curbură ale cristalinului* (astigmatism);
- *de acomodare* (presbiţie);
- *de percepţie a culorilor* (acromatopsie, daltonism);
- *ale vederii binoculare* (strabism, ambliopie unilaterală);
- *ale mediilor oculare* (cataractă, glaucom, maladii retiniene, maladii ale căilor optice).

Vibrascop

Aparat destinat controlului vibraţiilor care se produc în diferitele segmente ale aparatului fonator. Este utilizat pentru corectarea anumitor tulburări de dicţie (V. **Tulburări de dicţie, Tulburări de vorbire**).

Vibrator

Aparat care transformă limbajul sonor şi toate sunetele în vibraţii. Este destinat percepţiei tactile a elementelor limbajului de către surzi şi estimării valorii pragului auditiv în conductibilitatea osoasă.

Viscere, visceral

Nume generic care se aplică tuturor organelor conţinute de cavitatea craniană, cavitatea toracală şi abdomen.

Vocaţie

Se poate defini ca destinaţie socială a resurselor personale.

Vocaţia are un caracter:

a. *personal*:

- atracţia pentru un anumit gen de activităţi în genere şi în particular pentru anumite meserii sau profesii;
- înzestrarea fizică, intelectuală şi morală corespunzătoare exercitării unor anumite activităţi, meserii, profesiuni;

b. *social*

- recunoaşterea de către societate a capacităţii individului de a exercita anumite activităţi, meserii, profesii;

- posibilitatea de acces pe piaţa muncii.

Pedagogia vocaţională presupune derularea unui sistem complex de activităţi:

- de informare asupra meseriilor, profesiilor, precum şi a cerinţelor pieţei;
- de cunoaştere şi evaluare a intereselor şi aptitudinilor individuale;
- de orientare şcolară şi profesională;
- de exercitare a modalităţilor formative.

Volutariat

V. **Acţiune socială voluntară.**

ISBN 973-99023-1-6
BUCUREȘTI – 1999